

678

**VANHEMPIEN SOSIOEKONOMISEN ASEMAN JA LIIKUNNAN MÄÄRÄN
MERKITYS LASTEN LIIKUNNAN HARRASTAMISELLE**

Mari Nykänen

Sanna Turkki

Liikuntapedagogiikan pro gradu-työ

Syksy 1997

Liikuntakasvatuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1	JOHDANTO.....	1
2	LIIKUNTAHARRASTUKSEEN SOSIAALISTUMINEN.....	2
	2.1 Liikuntaharrastus.....	2
	2.2 Sosialisatio.....	3
	2.2.1 Sosiaalinen oppiminen.....	4
	2.2.2 Urheiluun sosiaalistuminen.....	7
	2.2.3 Sosiaalistuminen urheilun avulla.....	10
	2.3 Lasten liikuntaharrastukset.....	11
3	VANHEMMAT SOSIAALISTAJINA.....	13
	3.1 Vanhempien liikuntaharrastuneisuus.....	15
	3.2 Vanhempien liikuntamyönteisyys ja asenteet...17	
4	VANHEMPIEN SOSIOEKONOMINEN ASEMA.....	20
	4.1 Sosiaalinen tausta.....	20
	4.2 Perheen sosioekonomisen aseman vaikutus liikuntaharrastusten muodostumisessa.....	21
	4.3 Nyky-yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset taloudellisessa tilanteessa.....	25
5	TUTKIMUSONGELMAT.....	27
6	TUTKIMUSMENETELMÄT.....	28
	6.1 Koehenkilöt.....	28
	6.2 Mittausmenetelmät.....	28
	6.3 Aineiston keruu.....	29
	6.4 Käytetyt tilastolliset menetelmät.....	29
	6.5 Luotettavuus.....	30
	6.5.1 Reliabiliteetti.....	30
	6.5.2 Validiteetti.....	31
7	TUTKIMUSTULOKSET.....	32
	7.1 Lasten liikuntaharrastukset.....	32

7.1.1 Koulun ja seuratoiminnan ulkopuolinen liikunta.....	36
7.1.2 Liikunta urheiluseurassa ja koulun kerhossa.....	39
7.2 Vanhempien ammattiasema.....	45
7.3 Vanhempien liikunnan harrastaminen.....	47
7.4 Vanhempien sosioekonominen asema ja lasten liikunnan harrastaminen.....	49
7.4.1 Isän ammattiasema.....	49
7.4.2 Äidin ammattiasema.....	55
7.4.3 Isän elämäntilanne.....	60
7.4.4 Äidin elämäntilanne.....	60
7.5 Vanhempien liikunnan harrastamisen määrä ja lasten liikuntaharrastus.....	63
7.5.1 Isän liikunnan harrastaminen.....	66
7.5.2 Äidin liikunnan harrastaminen.....	69
8 POHDINTA.....	74
8.1 Tutkimusmenetelmät.....	74
8.2 Lasten liikunnan harrastaminen.....	75
8.3 Vanhempien sosioekonominen asema.....	78
8.4 Vanhempien liikunnan määrä.....	80

LÄHTEET

LIITTEET

TIIVISTELMÄ

Nykänen, M. & Turkki, S. 1997. Vanhempien sosioekonomisen aseman ja liikunnan määrän merkitys lapsen liikunnan harrastamiselle. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteellisen tiedekunnan pro gradutyö.

Tutkimuksemme on osa laajempaa Eurooppalaista nuorisotutkimusta ja sen päätarkoituksena oli selvittää, onko vanhempien ammatillisella asemalla ja elämäntilanteella sekä liikunnan harrastamisen määrällä merkitystä 6- ja 8-luokkalaisten liikunnan määrään seurassa ja vapaa-aikana sekä myös harrastetuihin lajeihin.

Tutkimuksen otoksen muodosti 1109 6. ja 8. luokan oppilasta, joista tyttöjä oli 598 ja poikia 511. Tutkimus suoritettiin ryväsoitontana koululuokittain Kainuussa, Keski-Suomessa, Satakunnassa ja pääkaupunkiseudulla kevään 1995 aikana. Tiedot kerättiin kyselylomakkeella, joka sisälsi esitettuja avoimia ja strukturoituja lasten liikuntakäyttäytymistä sekä vanhempien liikunnan määrää ja ammattia mittaavia kysymyksiä.

Pojat olivat tyttöjä aktiivisempia liikunnanharrastajia ja samoin nuoremmat lapset liikkuiivat enemmän. Lähes päivittäin liikuntaa harrastavia oli 37 % lapsista, mutta toisaalta myös liikuntaa hyvin vähän tai ei lainkaan harrastavien määrä oli suuri (20 %). Tyttöjen vapaa-ajan liikunnassa korostui virkistäytyminen mm. hölkäten ja pyöräillen ja pojat pitivät enemmän ryhmässä liikkumisesta mm. palloillen. Suosituimpia kilpaurheilulajeja olivat yleisurheilu, jalkapallo ja jääkiekko. Kaupungeissa harrastettiin enemmän joukkuelajeja ja maaseudulla liikunta painottui luonnonläheisiin lajeihin.

Isien ammatillinen asema oli korkeamman aseman ja pienemmän työttömien määrän vuoksi hieman parempi kuin äideillä. Äidin ammatillisella asemalla ja työssäkäynnillä oli hieman suurempi merkitys lapsen liikunnan harrastamiselle kuin isällä. Kummankin ammattiasema vaikutti enemmän lasten organisoidun liikunnan harrastamiseen. Lasten organisoimattomassa liikunnassa ei juurikaan ollut erotettavissa eri ammattiryhmien lajeja. Kilpaurheilussa puolestaan ratsastus ja uinti olivat yleisempiä ja jalkapallo alemman luokan tyttöjen lajeja. Jääkiekko oli suosituimpaa alempien luokkien pojilla.

Säännöllisesti tai joskus liikuntaa harrasti noin 75 % vanhemmista. Korkeammassa asemassa olevat isät liikkuiivat eniten, kun taas äidit harrastivat yhtä paljon liikuntaa kaikissa ammattiryhmissä. Vanhempien harrastaessa enemmän liikuntaa lasten, erityisesti poikien, liikunnan määrä oli suurempi. Isällä oli äitiä suurempi vaikutus poikien liikuntaan. Lasten varttuessa, vanhempien vaikutus kohdistui organisoitua liikuntaa enemmän organisoimattoman liikunnan määrään. Noin kolmasosa lapsista piti vanhempien tahtoa tärkeänä syynä liikunnan harrastamiselleen, syyn ollessa suurempi silloin, kun vanhemmat harrastivat aktiivisemmin liikuntaa.

Avainsanat: liikuntaharrastus, sosialisatio, vanhemmat, ammattiasema

1 JOHDANTO

Lapsi sosiaalistuu liikuntaharrastukseen usean eri tekijän vaikutuksesta. Näitä ovat esimerkiksi perheenjäsenet, vertaisryhmät, opettajat ja valmentajat sekä joukkotiedotusvälineet. Lapsi oppii liikuntaan liittyviä rooleja ja asenteita muita ihmisiä tarkkailemalla ja matkimalla sekä olemalla vuorovaikutuksessa heidän kanssaan. Myös yhteiskunnassa vallitsevat arvot ja normit vaikuttavat osaltaan liikuntaan sosiaalistumiseen.

Varsinkin varhaislapsuudessa tärkeimpiä vaikuttajia ovat lapsen vanhemmat. Omalla liikuntaharrastuksellaan sekä kannustuksellaan ja positiivisella asenteella liikuntaa kohtaan vanhemmat luovat pohjan lapsen liikuntaan suuntautumiselle. Harrastaminen on usein kallista, joten lapsi tarvitsee myös taloudellista tukea vanhemmiltaan. Vanhempien sosioekonominen asema vaikuttaakin heidän mahdollisuuksiinsa tukea lastensa urheiluharrastusta. Sosiaaliset erot ovat viimevuosina pienentyneet, joten voi olla, ettei vanhempien ammatilla ole enää yhtä suurta merkitystä kuin aikaisemmin.

Nyky-yhteiskunnassa työttömyys on kuitenkin lisääntynyt ja työttömyyden osuessa äidin tai isän kohdalle, tapahtuu perheen sosioekonomisessa asemassa muutos huonompaan suuntaan. Tästä johtuen perheellä ei saata olla varaa kustantaa lastensa urheiluharrastuksia. Onkin mielenkiintoista saada selville, onko isän tai äidin työttömyydellä lasten liikunnan harrastamista vähentävä vaikutus.

Tutkimuksemme liittyy osana laajempaan eurooppalaiseen nuorisotutkimukseen. Tässä tutkimuksessa aiomme selvittää kyselyllä, miten paljon liikuntaa ja mitä lajeja 6- ja 8-luokkalaisten harrastavat. Selvitämme myös, kuinka perheen sosioekonominen asema ja vanhempien liikunnan harrastamisen määrä vaikuttavat lasten liikunnan määrään ja jonkin verran myös harrastettuihin lajeihin vapaa-aikana ja urheiluseurassa.

2 LIIKUNTAHARRASTUKSEEN SOSIAALISTUMINEN

2.1 Liikuntaharrastus

Liikuntaharrastus tarkoittaa varsinaisen päätyön ulkopuolella tapahtuvaa omatoimista liikuntaan osallistumista (Telama, Silvennoinen & Vuolle 1986, 53). Liikuntaharrastuksella ei ole pelkästään yhtä ainoaa määritelmää. Suppeimmassa muodossaan se käsittää vain vapaa-aikana tapahtuvan liikunnan, kuten lenkkeilyn. Laajemmin se voi kattaa myös työmatkalla ja työssä tapahtuvan liikkumisen tai vapaa-aikana tapahtuvan hyötyliikunnan, esimerkiksi puutarhatyöt, metsästyksen tai kalastuksen. (Laakso 1986, 89.)

Aikuisten organisoidulla liikunnalla tarkoitetaan liikunnan harrastamista urheiluseuroissa ja muissa liikuntaa järjestävissä yhteisöissä sekä myös osallistumista muuhunkin näiden järjestämään liikunnalliseen toimintaan (Vuolle 1986, 137). Nuorilla se käsittää lähinnä liikkumisen urheiluseuroissa tai koulun järjestämissä liikuntakerhoissa. Järjestäytymätöntä liikuntaa on puolestaan kaikki muu liikunta vapaa-aikana. (Telama ym. 1986, 53.)

Liikunnan harrastaminen riippuu monista yksilöllisistä ja yhteisöllisistä tekijöistä. Millsteinin (1971) mukaan yksilöllisistä tekijöistä toinen on yhteiskunnalliseen asemaan liittyvät ominaisuudet, joita ovat ikä, sukupuoli, koulutus, ammattiasema, terveys sekä fyysinen kunto ja toinen on persoonallisuuden ominaisuudet, kuten maailmankatsomus, asenteet, arvot, persoonallisuuspiirteet sekä tarpeet. (Laakso 1986, 89.)

Yhteisölliset tekijät Millstein on jakanut yleisiksi ja erityisiksi yhteiskunnallisiksi tekijöiksi. Yleisiä ovat esimerkiksi taloudellinen ja poliittinen järjestelmä sekä kulttuuritekijät. Erityisiin tekijöihin kuuluu mm. työn ja vapaa-ajan välinen suhde. Millsteinin mukaan myös fyysinen

ympäristö, kuten ilmasto, vuodenaajat ja työympäristö, vaikuttaa liikunnan harrastamiseen. Liikuntakulttuurisina erityistekijöinä myös liikuntaorganisaatioilla, liikuntakasvatusjärjestelmällä sekä kilpaurheilun tasolla on liikunnan harrastamiseen tärkeä vaikutuksensa. (Laakso 1986, 89.)

2.2 Sosialisatio

Sosialisatio on monimutkainen sosiaalinen prosessi, jossa erityisesti läheisten ihmisten välisellä vuorovaikutuksella on keskeinen asema. Ihmiset muodostavat, laajentavat ja muuttavat käsityksiään omasta itsestään ja suhtautumisestaan ympäröivään sosiaaliseen maailmaan. Osallistuessaan erilaisien ryhmien toimintaan ihmiset oppivat niihin liittyvien roolien mukaista käyttäytymistä. (Coakley 1986, 135; McPherson 1981, 246.)

Sosialisatioprosessissa yksilö oppii tarkkailemalla ja matkimalla - myös tiedostamattaan, passiivisesti - yhteiskunnassa vallitsevia arvoja, uskomuksia ja normeja. Näiden lisäksi myös opittu kieli, tavat sekä toiminta- ja ajatusmallit sisältyvät sosialisatioon. (McPherson, Curtis & Loy 1989, 37; Seppänen 1985, 104.) Sosiaalistuminen on siis yhteisön roolien ja yhteiskunnan jäseneksi tulemisen oppimista (Seppänen 1985, 104).

Marsella (1985) on esittänyt sosialisatiomallin, joka sisältää ulkoiset ja sisäiset tekijät. Ulkoiset tekijät kattavat sosiaalisen elinympäristömme ja sisäisiä tekijöitä ovat biologiset sekä psykologiset yksilölliset piirteet. Näiden tekijöiden välinen suhde sosialisatiossa on tärkeä. Mallin mukaan myös erilaisissa tilanteissa saadut positiiviset kokemukset edesauttavat sosiaalistumista. (Yang 1993, 12.)

Sosialisatio ei ole koskaan täydellinen, koska yksilön ja sosiaalisen ympäristön välisissä suhteissa tapahtuu aina muutoksia (Coakley 1986, 136). Ihmisten sosiaalistuminen jatkuu läpi koko elämänkaaren, sillä ihminen ei ole koskaan

kehitykseltään valmis. Usein tulee eteen tilanteita, joista ei selvitä vanhojen toimintamallien avulla, vaan on mukautettava uusiin olosuhteisiin.

2.2.1 Sosiaalinen oppiminen

Banduran (1977) sosiaalisen oppimisen teoria sisältää mallioppimisen eli oppimisen toisia havainnoimalla ja matkimalla. Mallit sosiaalisen käytöksen ja roolien oppimisessa voivat olla todellisia, esimerkiksi vanhemmat ja kaverit tai symbolisia, kuten TV-sarjojen hahmot. (McPherson 1981, 247; Yang 1993, 8.) Esimerkiksi vanhempien aktiivinen liikunnan harrastaminen voi toimia lapselle innostavana mallina eli lapsi voi omaksua liikunnan harrastamisen osaksi omaa elämäänsä.

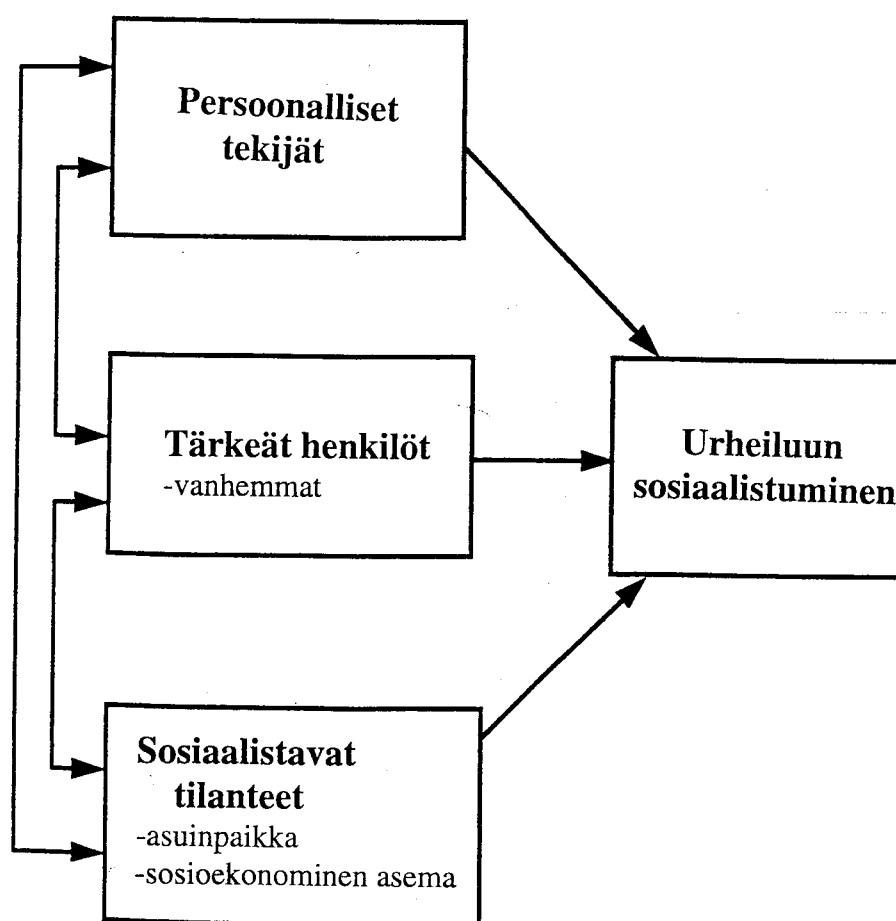
Rooliteorian mukaan lapsi oppii yhteiskunnan symbolit ja käyttäytymisen erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Tällöin lapsesta tulee ryhmän täysivaltainen, toimiva jäsen. Rooliteoriassa oppimisprosessi koostuu sosiaalistujasta, muista merkittävistä eri ryhmien jäsenistä ja sosiaalistajasta. (McPherson 1981, 247.) Erilaisia sosiaalisia tilanteita, joissa tapahtuu oppimista, ovat kaikki jokapäiväiseen elämään liittyvät tapahtumat esimerkiksi kotona, leikkikentällä, pihalla ja koulussa (Snyder & Purdy 1982, 263).

Viiteryhmäteorian mukaan yksilö suuntautuu oman mielenkiintonsa johdattamana johonkin ryhmään tai muiden ihmisten seuraan. Hän vertaa heidän asenteitaan, tuntemuksiaan sekä käytöstään omaan toimintaansa ja hakee heiltä vahvistusta käyttäytymiselleen. (McPherson 1981, 247.) Yksilö pitää viiteryhmää erityisen tärkeänä itselleen ja haluaa samaistua tähän sekä tulla hyväksytyksi ryhmässä. Viiteryhmä ei välttämättä tarvitse olla todellinen, se voi olla kuviteltukin. (Allardt 1983, 68.)

Kenyonin ja McPhersonin (1973) mukaan sosiaalisen oppimisen kolme tekijää ovat persoonalliset tekijät, tärkeät henkilöt

ja sosiaalistumistilanteet (kuvio 1). Persoonallisuustekijöistä ulkoisiin muuttujiin kuuluvat fyysinen ja kulttuurinen ympäristö ja sisäisiä muuttujia ovat psykologiset ja biologiset tekijät. Tärkeiksi henkilöiksi luetaan perheenjäsenten lisäksi myös vertaisryhmät, naapurit, opettajat ja valmentajat. Sosiaalistumistilanteisiin vaikuttavat edellisten lisäksi mm. sosiaaliluokka, syntyperä ja maantieteellinen sijainti. (Fishwick & Greendorfer 1987, 2; McPherson ym. 1989, 39.)

KUVIO 1. Lapsen urheiluun sosiaalistumiseen vaikuttavat kolme osa-alueetta Kenyonin ja McPhersonin (1973) mukaan (McPherson 1989, 39)

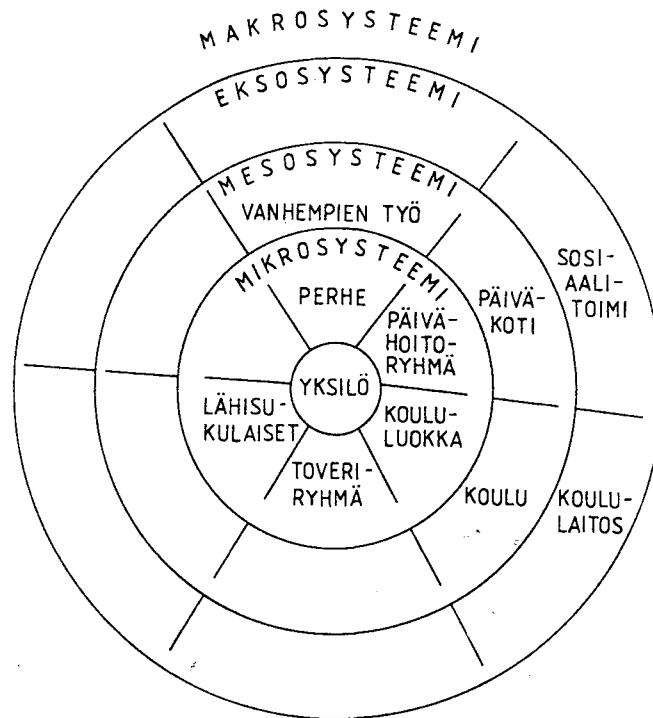
Meidän tutkimuksessamme lapsen liikunnan harrastamiseen vaikuttaviin tärkeisiin henkilöihin kuuluvat vanhemmat ja hei-

dän liikunnan harrastamisen määränsä. Sosiaalistumistilanteisiin vaikuttavana tekijänä on vanhempien sosioekonominen asema sisältäen vanhempien ammatin ja elämäntilanteen sekä perheen asuinpaikan.

Tätä jaottelua on kritisoitu passiiviseksi, koska sosiaalistumisprosessi ei aina kulje tiettyjen kaavojen mukaan, vaan yksilöt luovat itse oman elämänsä. Mallin mukaan sosialisointituotokselle annetaan liian paljon arvoa, eikä kiinnitetä tarpeeksi huomiota itse prosessiin. (Fishwick & Greendorfer 1987, 2; McPherson ym. 1989, 39.)

Bronfenbrennerin (1979) teoriassa (kuvio 2) ihmisen kehitys on vuorovaikutusta eri ihmisten ja vaihtuvien ympäristöjen välillä. Mallin keskipisteenä on yksilö ja hänen lähimmän ympäristönsä muodostaa mikrosysteemi, johon kuuluvat erilaiset jokapäiväisen elämän elinympäristöt, kuten perhe, päivähoitopaikka, koulu, kaveripiiri ja urheiluseura. Näissä tapahtuu kaikista eniten sosiaalistumista. Mesosysteemi seuraavana renkaana sisältää kahden tai useamman lapselle merkityksellisen ympäristön, esimerkiksi kodin ja urheiluseuran, välisen suhteen. (Saarinen, Ruoppila & Korhonen 1989, 88-89; Yang 1997, 19-21.)

Mallin mukaan eksosysteemi kattaa muut sellaiset sosiaaliset rakenteet, jotka koskettavat jonkin verran kehittyvää lasta, mutta joihin hän ei itse aktiivisesti osallistu. Näihin kuuluu mm. vanhempien sosioekonominen asema. Kaikista ulointa lapsen vaikuttavaa aluetta kutsutaan tässä mallissa makrosysteemiksi, johon kuuluu yhteiskunnassa vallitseva kulttuuri tapoineen, arvoineen ja normeineen. (Saarinen ym. 1989, 89-90; Yang 1997, 21.)

KUVIO 2. Bronfenbrennerin (1979) ekologisen sosiaalistumisteorian kuvaamat yksilön elinpiirit (Saarinen ym. 1989, 89)

2.2.2 Urheiluun sosiaalistuminen

Sosiaalistumista tapahtuu monella eri tavalla. Yksi tärkeimmistä keinoista on urheilu ja liikunta. Toisinaan tämä tapahtuu järjestelmällisenä liikuntakasvatuksena, joskus taas vähemmän organisoituna toimintana. Lasten leikkejä ja liikunnallista toimintaa ei ole jätetty käyttämättä sosiaalisuuteinona juuri missään yhteiskunnassa. Liikuntaan sosiaalistumisessa auttavat myös urheilijat esikuvina, joihin samaistumalla lapset voivat oppia yhteiskunnassa vallitsevia liikunnallisia arvoja. (Seppänen 1985, 104-105.)

Idolit, kuten huippu-urheilijat ja valmentajat, ovat erityisen tärkeitä 9 - 12-vuotiaan kehitykseen kuuluvia tekijöitä.

Murrosikään tultaessa kaverit saavat idoleja ja vanhempia suuremman merkityksen urheiluinnostuksen kasvamisessa. (Westergård & Itkonen 1990, 69.)

Urheiluun sosiaalistumiseen vaikuttavia tekijöitä ovat edellisten lisäksi perheeseen kuuluvat muut lapset, kaverit, koulu ja opettajat sekä yhteiskunta (McPherson 1981, 248; Snyder & Spreitzer 1981, 122). Myös joukkotiedotusvälineet ovat merkittävä kanava liikunnallisen tiedon välittämisessä ihmisille. Penkkiurheilun harrastaminen ja sitä kautta eri lajeihin tutustuminen onkin yksi tärkeimmistä urheiluun sosiaalistavista tekijöistä. (Vuolle 1986, 214-221.)

Myös yksilön oma käsitys mahdollisuuksistaan osallistua liikuntatoimintaan vaikuttaa urheiluharrastuksen aloittamiseen (Coakley 1986, 137). Westergårdin ja Itkosen (1990) mukaan vanhempien tulisikin kunnioittaa lapsen itsenäisyyttä sallimalla lapselle oma elämänpiiri, johon vanhemmilla ei ole liian paljon vaikutusvaltaa. Tällaista voi olla esimerkiksi toiminta urheiluseurassa. (Westergård & Itkonen 1990, 23.)

Kavereiden kanssa pelaamalla ja leikkimällä sosiaalistutaan liikuntaan ja leikeissä pärjäämällä varsinkin pikkupojat etsivät asemaansa kaverijoukossa. He luokittelevat leikin avulla sosiaalisen asemansa ja pätevyytensä muiden joukossa. Myös arvostetuissa aktiviteeteissa, kuten urheilussa pärjäämällä, lapsi voi saavuttaa hyväksynnän ja näin todennäköisemmin jatkaa liikuntaharrastustaan. Varsinkin muiden lasten silmissä lapsi haluaa olla fyysisesti pätevä. (Roberts & Treasure 1992, 47.)

Eskola on tutkimuksessaan selvittänyt lahjakkaiden yleisurheilijanpuorten syitä aloittaa urheiluharrastus. Ystävien ja kavereiden antama esimerkki nousi kolmanneksi tärkeimmäksi syyksi oman innostuksen ollessa tärkein syy harrastuksen aloittamiselle. (Heinilä, Komulainen, Ruuskanen & Viika 1994.)

Urheilu tarjoaa mahdollisuuden kehittää taitojaan ja näyttää niitä muille. Oletetaan, että urheilu opettaa vastuullisuutta, mukautumiskykyä, kuuliaisuutta sekä taitoa asettaa tavoitteita ja pyrkiä niitä kohti. Kulttuuriin liittyvät odotukset ja atleettisten ominaisuuksien tavoittelu ovat lisänneet urheiluun osallistumista ja erikoistumista johonkin lajiin jo lapsuudessa. Useissa teollistuneissa maissa lapset aloittavat urheilun yleensä viimeistään kuusivuotiaina, joissain maissa kuten Yhdysvalloissa ja Australiassa jopa 3 - 4-vuotiaina. (Roberts & Treasure 1992, 46.)

Koulu puolestaan on paikka, jossa liikuntaan sosiaalistuminen jatkuu vanhemmilta saatujen roolimallien ja kannustuksen pohjalta. Liikuntatunneilla ja koulujen välisessä kilpailutoiminnassa saadut myönteiset kokemukset auttavat liikunnallisen harrastuksen jatkumisessa. (Snyder & Spreitzer 1981, 135-136.) Koululiikunnan tärkeä merkitys onkin siinä, että jokainen koululainen, sosiaalisesta taustastaan riippumatta, on tekemisissä liikunnan kanssa koko kouluaikinsa (Telama 1993).

Joukkotiedotusvälineiden, kuten lehtien, radion ja television, avulla ihmiset saavat paljon tietoa nopeasti ja tehokkaasti ja ne myös tuovat tietoa eri puolilta maailmaa helposti kaikkien saataville. (Greendorfer 1981, 161.) Eniten media tarjoaa ihmisille viihteellistä tietoa, joka tuottaa vain hetkellistä mielihyvää. Käytännön elämää palvelevaa ja yleistä liikunnallista tietoa jaetaan harvemmin, mutta vähäisestä osuudesta huolimatta näillä on suuri merkitys tiedon välityksessä. Mediassa korostuvat varsinkin kaupallisuus ja maskuliinisuus, esimerkiksi urheilutoimittajat ovat useimmiten miehiä ja suurin osa urheilu-uutisista liittyy miehiin. (Vuolle 1986, 212-214.)

Ihmiset arvostavat medioiden tarjoamaa urheiluviihdettä. Tämän vuoksi joukkoviestinten ohjelmatarjonta sisältää huomattavan osan urheilua. Sanomalehdissä urheilun osuus on 7 - 19 % lehden koko sisällöstä, radiossa 4 % ja paikallis-

radioissa jopa 15 % lähetyksajasta käsittelee urheilua sekä televisioajasta noin 10 % on urheilulähetyksiä. Suurten urheilutapahtumien aikaan huomattava osa suomalaisista (90 % miehistä ja 80 % naisista) seuraakin television lähetyksiä. Lehtien urheilusivuilla on vankka lukijajoukko. Miehistä 58 % ja naisista 26 % lukee säännöllisesti lehtien urheilusivuja. (Koski 1993.)

2.2.3 Sosiaalistuminen urheilun avulla

Varhaislapsuuden liikunta leikkien muodossa sisältää erilaisten taitojen hallintaa, joita tarvitaan sosiaalisessa elämässä menestymisessä. Lapsi oppiikin varhaislapsuudessa juuri leikkien ja pelien avulla ihanteellisia ja moraalisesti oikeita ominaisuuksia, kuten rehellisyys, rohkeus ja yhteistyö. Liikuntatilanteissa opitut taidot, arvot, normit, uskomukset ja käyttäytymistavat voidaan yleistää siis monissa muissakin sosiaalisissa tilanteissa toimimiseen. (McPherson ym. 1989, 51-52.)

Urheilu edistää varsinkin lapsen henkistä ja sosiaalista kehitystä, mikä on yleensä myönteistä, mutta joidenkin lajien osalta myös kielteistä. Joidenkin tutkimusten mukaan urheilua harrastavilla on korkeampi keskiarvo ja heillä on yleisesti arvostettuja sosiaalisia ominaisuuksia sekä vähemmän rikollisia piirteitä kuin muilla ikäisillään. Joissakin tutkimuksissa puolestaan on havaittu, että kontaktilajeja harrastavat tytöt ja pojat osoittivat alhaisempaa moraalialia ja suurempaa taipumusta aggressiiviseen käytökseen sekä urheilutilanteissa että arkielämässä. (McPherson ym. 1989, 53-54.)

Urheilulla ja liikunnalla on monissa maissa yhteiskuntaan sopeuttava tehtävä. Sitä on käytetty poliittisessa propagandassa, maanpuolustuskoulutuksessa sekä joissain maissa, esimerkiksi islam-uskonnon valta-alueilla, sillä on ollut tärkeä asema naisten itsenäistymispyrkimyksissä. Natsi-Saksassa ihmisihanne oli fyysisesti hyväkuntoinen ja kaunis yksilö.

Tällaiseen ihanteeseen kasvatettu nuori pystyisi tulevaisuudessa parhaiten toimimaan sotilaallisissa ja yhteiskunnallisissa tehtävissä. Sosialistisissa maissa fyysinen kasvatus tähtäsi lähinnä militaristiseen toimintaan. Maailmansotien jälkeen näissä maissa alettiin panostaa myös kilpa- ja huippu-urheiluun. (Seppänen 1985, 104-109).

2.3 Lasten liikuntaharrastukset

Suomen Gallup Oy tutki 3 - 18-vuotiaiden lasten ja nuorten liikunnan harrastamista vuoden 1995 loppupuolella. 76 % tutkituista lapsista harrasti liikuntaa. 12 - 14-vuotiailla harrastajien määrä oli vieläkin suurempi (85 %). Liikunnan harrastamiseksi katsottiin liikkuminen vähintään kerran viikossa urheiluseurassa, koulun kerhossa ja omatoimisesti yksin tai kavereiden kanssa tai muualla. Pojat olivat tyttöjä aktiivisempia liikkujia. Noin 40 % lapsista harrasti liikuntaa organisoidusti eli urheiluseurassa tai liikuntakerhossa. (Lasten ja varhaisnuorten liikuntatutkimus 1995, 1-5, 13-14.)

Suosituin liikuntalaji 3 - 18-vuotiaiden keskuudessa oli jalkapallo. Seuraavaksi suosituimmat lajit olivat jääkiekko ja uinti. Paljon harrastettuja lajeja olivat myös hiihto, salibandy, pyöräily, yleisurheilu ja luistelu. Tyttöjen ja poikien lajit poikkesivat selvästi toisistaan. Tytöt harrastivat paljon aerobicia, voimistelua, ratsastusta, tanssia ja taitoluistelua. Pojille tyypillisiä lajeja olivat jalkapallo, jääkiekko, salibandy, painonnosto ja paini. Urheiluseuroissa harrastetuimmat lajit kaikkien lasten keskuudessa olivat jalkapallo, jääkiekko ja yleisurheilu. (Lasten ja varhaisnuorten liikuntatutkimus 1995, 9-10, 19.)

Yang (1997) on todennut, että kaikenikäiset pojat harrastivat tyttöjä enemmän liikuntaa urheiluseurassa. Poikien suosituimpia lajeja olivat jalkapallo ja jääkiekko, tytöt puolestaan harrastivat eniten voimistelua sen kaikissa eri muodoissa, yleisurheilua ja lentopalloa. Lapset osallistuivat

mieluummin ulko- kuin sisäliikuntalajeihin. Pojat harrastivat myös vapaa-aikana seuratoiminnan ulkopuolella tyttöjä enemmän liikuntaa. Vähintään kerran viikossa tapahtuvaan vapaa-ajan liikuntaan osallistui alle murrosikäisistä lapsista noin 90 %, minkä jälkeen liikunnan harrastaminen väheni. (Yang 1997, 50-52.)

Yang havaitsi myös, että tyttöjen fyysinen aktiivisuus asetui tietylle tasolle tyttöjen täytettyä 15 vuotta, säilyen suunnilleen samanlaisena myös aikuisiässä. Pojilla puolestaan liikunnan määrä vähenee iän myötä. Poikkeuksen tähän muodostaa kuitenkin tehokkaampi, kilpailullinen urheilu, jonka määrä nousee pojilla iän myötä. Tyttöillä tehokkaamman urheilun määrä lisääntyi 18-vuotiaaksi asti, minkä jälkeen sen määrä ei enää noussut. (Yang 1997, 50.)

3 VANHEMMAT SOSIAALISTAJINA

Perheenjäsenistä vanhemmat ovat ensimmäisiä tärkeitä liikunnallisen tiedon antajia (McPherson ym. 1989, 39; Yang 1993, 14). Vanhemmat ja lapset muodostavat primaariryhmän, jonka jäsenet ovat keskenään läheisessä vuorovaikutuksessa. Heidän välillään vallitsee voimakas yhteenkuuluvuuden tunne ja kontaktit tällaisessa ryhmässä ovat kahdenkeskisiä. Tämän ryhmän jäsenet ovatkin kaikkein tärkeimpiä lapsen kehitykselle, koska lapsi joutuu ensimmäisenä kosketuksiin heidän kanssaan. (Allardt 1983, 68.)

Pieni lapsi oppii monia asioita liikkumalla ja havainnoimalla ympäristöään ja toimimalla siinä. Liikunta mahdollistaa lapsen aistien ja liikkeiden monipuolisen kehittymisen, mikä usein on perustana myös lapsen persoonalliselle, älylliselle ja sosiaaliselle kehitykselle. (Telama 1993.)

Tämän vuoksi onkin hyvä, että vanhemmat opettavat pienille lapsilleen leikkejä ja pelejä, jotka ovat tärkeitä liikuntaan sosiaalistumisen kannalta. Varhain lapsuudessa (jo 5 - 6-vuotiaana) opitut liikunnalliset symbolit ja uskomukset ovat myös hyväksi lapsen urheiluun suuntautumiselle. Vanhemmiltaan lapset oppivat liikuntaan liittyviä arvoja, tietoja, malleja ja hyväksyttäviä linjoja, sekä saavat henkistä ja taloudellista tukea. Vanhemmat myös rohkaisevat ja antavat lapsilleen mahdollisuuden liittyä johonkin urheiluseuraan. (Greendorfer & Lewko 1978, 147; McPherson ym. 1989, 40-41; Sage 1980, 1-2.)

Woolger & Power (1993) luokittelevat perheissä lasten sosiaaliseen oppimiseen ja urheiluun osallistumiseen vaikuttavan usean eri tekijän. Näitä ovat perheen antama sosiaalinen tuki ja hyväksyntä, perheen tarjoamat mallit, erilaisten odotusten ilmaiseminen, käyttäytymisen vahvistaminen palkkioilla ja rangaistuksilla sekä käyttäytymisen kontrollointi ja yksityiskohtaisten ohjeiden antaminen lapselle.

Usein lapset haluavat olla vanhempiansa kaltaisia, joten voidaankin olettaa, että motorisia taitoja ja fyysistä kuntoa arvostavat ja liikuntaa harrastavat vanhemmat saavat taitavia liikuntaa harrastavia lapsia. Useat tutkimukset ovatkin osoittaneet, että vanhemmat ovat tärkeitä liikuntaan sosiaalistajia sekä tytöille että pojille. (Sage 1980, 2.)

Tyttöjä ja poikia kannustetaan ja suunnataan kuitenkin erilaisiin liikuntaharrastuksiin. Poikia kannustetaan useammin aktiivisempaan liikuntaan kuin tyttöjä, jotka usein harrastavatkin vähemmän liikuntaa ja osallistuvat harvempiin lajeihin. (Brown, Frankel & Fennell 1989, 398.) Tytöille ajatellaan sopivan parhaiten vain vähän liikuntaa vaativat lajit, jotka rajoittuvat kodin piiriin, kun poikien lajit suuntautuvat enemmän kodin ulkopuolelle (Greendorfer & Lewko 1978, 147).

Aivan varhaislapsuudessa liikuntaan sosiaalistuminen on yksisuuntainen prosessi, jossa vanhemmat tarjoavat tietoja ja malleja lapsilleen. Myöhemmin alkaa vastavuoroinen sosiaalistaminen, kun myös vanhemmat alkavat saada lapsiltaan vaikutteita. Lapset kuulevat urheilusta kavereiltaan tai koulusta ja saavat myös vanhempansa innostumaan uudesta liikuntaharrastuksesta. Vanhemmat saattavat joko itse alkaa harrastaa kyseistä lajia tai ovat mukana taustajoukoissa lapsen urheiluharrastuksessa toimien esimerkiksi huoltotoimissa tai apuohjaajana. (McPherson ym. 1989, 42; Snyder & Purdy 1982, 263-264.) Vanhemmat, varsinkin isät saattavat kiinnostua sellaisista lastensa harrastamista lajeista, joita eivät ole itse harrastaneet tai joista eivät tiedä paljon (Snyder & Purdy 1982, 265).

Useat tutkijat ovat todenneet, että urheilua harrastavien lasten perheissä kaikki perheenjäsenet luovat lasta varten urheilusuunnitelman. Siinä suunnitellaan työn ja vapaa-ajan tarpeet, lapsen kuljettaminen harjoitukseen ja muihin harrastukseen liittyviin tapahtumiin sekä kustannusten maksaminen. Samoin ruoka-aikoja muutetaan lapsen menojen mukaisiksi

ja myös perheen loma-ajat järjestellään uudelleen, jotta ne olisivat urheiluharrastuksen vaatimusten mukaisia. (Snyder & Purdy 1982, 263.)

3.1 Vanhempien liikuntaharrastuneisuus

Liikunnan harrastamisen ja sosiaalisen aseman yhteyttä on tutkittu vertailemalla eri ammatti- ja koulutusryhmien liikuntaharrastuksia. Koulutus osoittautui ammattiasemaa tärkeämmäksi liikunnan harrastamisen selittäjäksi, tosin ammatillakin oli merkitystä. Erot koulutusryhmien välillä säilyivät varsinkin miehillä ammattiryhmien sisälläkin, naisilla erot kaventuivat hieman. Kun koulutus vakioitiin, ammattiryhmien väliset erot osaksi hävisivät. Erot olivat yleensä selvempiä miesten kuin naisten keskuudessa. (Laakso 1986, 95-96.)

Ylioppilastutkinnon suorittaneet miehet harrastivat eniten liikuntaa, sen sijaan vain kansakoulun käyneet liikkuiivat vähiten. Naisista eniten liikuntaa harrastivat keski- ja peruskoulun käyneet, liikuntaa harrastamattomia puolestaan oli eniten ylioppilaiden joukossa. (Laakso 1986, 95.)

Ammattiluokituksia tarkasteltaessa todettiin, että johtavassa asemassa olevat ja toimihenkilöt harrastivat eniten liikuntaa, kun taas maanviljelijöiden liikunnan harrastus oli vähäisintä koulutuksesta riippumatta. Työväestön harrastaminen sijoittui näiden ryhmien välille. Ammattiasemaa suurempi vaikutus oli työn ruumiillisella rasituksella. Tätä tarkasteltaessa havaittiin, että eniten liikuntaa harrastivat vapaa-aikanaan istumatyötä tekevät ja vähiten fyysisesti raskasta työtä tekevät. (Laakso 1986, 95.)

Laakson tutkimuksen mukaan myös perhesuhteilla on tärkeä rooli varsinkin naisten liikunnan harrastamiselle. Eronneet, lesket, naimattomat naiset ja lapsettomat aviovaimot harrastavat enemmän liikuntaa kuin naimisissa olevat. Kun kotona on alle viisivuotiaita lapsia, äidin liikuntaharrastuneisuus

on vähäisempää. Jo kouluiässä olevat lapset eivät ole esteenä harrastamiselle. Isien liikunnan harrastamiseen lapsilla ei ollut vaikutusta. (Laakso 1986, 97.)

Onkin tutkittu, että lapset todennäköisesti aloittavat urheiluharrastuksen, jos vanhemmatkin harrastavat liikuntaa sillä hetkellä tai ovat harrastaneet sitä nuoruudessaan. Aloittamispäätökseen saattaa vaikuttaa myönteisesti myös se, seuraavatko vanhemmat urheilua urheilutapahtumissa paikan päällä ja televisiosta. Jos vanhemmat rohkaisevat lapsiaan osallistumaan liikuntaan ja asettavat heille sopivia tavoitteita, lapset harrastavat mieluummin liikuntaa. Myös se, että kotona puhutaan urheilusta, vaikuttaa positiivisesti lasten osallistumiseen. (McPherson ym. 1989, 41.)

Vanhempien liikunnallinen aktiivisuus korreloi lasten liikunnan harrastamiseen heikosti, mutta merkittävästi Yangin (1997) tutkimuksessa. Lasten organisoituun liikuntaan puolestaan vanhempien liikunnalla oli suuri merkitys. (Yang 1997, 68.) Pullin ja Saranpään (1991, 51) tutkimuksessakin vanhempien liikunnan harrastamisella oli selvä positiivinen yhteys lasten liikuntaharrastusten määrään. Liikunnallisesti aktiivisten aikuisten lapset suhtautuivat myös koululiikuntaan myönteisesti. Myös Anderssonin ja Woldin (1992) mukaan vanhempien ja myös ystävien liikunnallisella aktiivisuudella ja heidän tuellaan oli tärkeä merkitys nuorten liikunnan harrastamiselle.

Myös Liikuntagallupissa kysyttiin vanhempien omien liikuntaharrastusten yhteyttä lastensa organisoidun liikunnan harrastamiseen. 10 % pojista ja 12 % tytöistä koki vanhempiansa liikuntaharrastuksen syyksi omalle urheiluseuraharrastukselleen. (Lasten ja varhaisnuorten liikuntatutkimus 1995, 19.)

Siitä, kuinka isä ja äiti sekä myös muut perheenjäsenet vaikuttavat eri ikäisten tyttöjen ja poikien liikunnan harrastamiseen, on tehty useita tutkimuksia. Yang (1997) totesi isän fyysisen aktiivisuuden korreloivan 15-vuotiaista lap

sista vain poikiin. Äidin liikunnallisella aktiivisuudella oli heikko, mutta merkitsevä yhteys tyttöjen liikunnan määrään kaikissa ikäryhmissä sekä 12-vuotiaiden poikien liikunnan harrastamiselle. (Yang 1997, 67-68.) Myös Snyderin ja Spreitzerin (1973) mukaan urheiluun sosiaalistumisessa isän liikunnan merkitys oli suurempi pojille ja äiti oli tärkeämpi malli tytöille (Vanhalakka-Ruoho 1981, 12.)

Silvennoisen (1987, 33) mukaan vanhempien tai muiden perheenjäsenten antamalla myönteisellä tuella on tärkeä merkitys urheileville tytöille, mutta vanhempien liikunnallinen aktiivisuus vaikutti enemmän poikien urheilun harrastamiseen. Andersson ja Wold (1992) puolestaan totesivat, että pojille tärkeintä oli vanhempien antama suora apu, kun taas tyttöjen harrastamiseen vaikutti eniten paras ystävä.

Silvennoinen (1984) totesi isän mallin olevan selvästi äitiä tärkeämpi tekijä lapsen urheiluun sosiaalistumisessa. Isän harrastaessa paljon liikuntaa ja isän ollessa korkeassa sosioekonomisessa asemassa, myös lapselta odotettiin menestymistä urheilussa. Lewko ja Ewing (1980) havaitsivat, että isä oli tärkeä vaikuttaja ja rohkaisija sekä tytöille että pojille, jotka harrastivat aktiivisesti urheilua. Isän vaikutus poikiin oli äitiä ja sisaruksia suurempi ja tyttöihin vain vähän suurempi kuin äitien. Veljien vaikutus oli sisarvoja tärkeämpää urheileville tytöille ja pojille. (Iso-Ahola & Hatfield 1986, 60.)

3.2 Vanhempien liikuntamyönteisyys ja asenteet

Sosialisaatioprosessissa lapselle muodostuu myönteisiä asenteita urheilua kohtaan, jos hän saa ympäristöstään positiivisia kokemuksia. Näitä antavat esimerkiksi vanhemmat omalla käytöksellään ja asenteillaan liikuntaa kohtaan. (Yang 1993, 15.)

Brownin (1989) mukaan kodeissa, joissa vallitsee lämmin ilmapiiri ja lapselta odotetaan vastuullista käytöstä sekä

häntä rohkaistaan itsenäisyyteen ja päätöksentekoon, lasten itseluottamus ja pätevyyden tuntemus olivat korkeita (Brown ym. 1989, 407). Myös Pulli ja Saranpää (1991, 52) ovat tutkimuksessaan todenneet, että vanhempien kannustavalla asenteella ja kiinnostuksella lapsen harrastuksista on myönteinen vaikutus lasten liikunnan harrastamiseen.

Vanhemmat, jotka itse ovat kokeneet lapsuudessaan urheilun mukavaksi, tarjoavat sitä yleensä harrastukseksi myös lapsilleen. Sitä vastoin jos he ovat saaneet urheilusta epämiellyttäviä kokemuksia, he eivät välttämättä kannusta lapsiaan niin paljon urheilun pariin. (McPherson ym. 1989, 42.)

Suurin osa vanhemmista suhtautuu myönteisesti lastensa urheiluseuratoimintaan osallistumiseen. Vuoden 1994 lopussa tehdyn liikuntagallupin mukaan 54 % vanhemmista on erittäin tyytyväisiä lastensa urheiluseuratoimintaan ja melko tyytyväisiäkin on 39 % (Liikuntagallup 1994, 11). Tällainen asennoituminen perustuu siihen, että lapsi saa mahdollisuuden harrastaa haluamaansa liikuntaa sekä hän on koulusta ja kodista riippumaton harrastuksessaan. Kuitenkin on myös mahdollista, että vanhempien mielestä lapsi on poissa pahanteosta osallistuessaan organisoituun liikuntatoimintaan. (Sepänen 1985, 111.) Vanhemmat ovat myös sitä mieltä, että harrastuksensa parissa lapset oppivat vastuullisuutta, säännöllisyyttä ja yhteistoiminnan taitoja (Westergård & Itkonen 1990, 21).

Lapset aloittavat usein urheiluharrastuksensa lapsuudessa, mutta lopettavat sen murrosikään tullessaan ja saattavat nuoruusiässä jopa välttää liikuntaa. Jotkut vanhemmat voivat myös pakottaa lapsensa harrastamaan jotain urheilulajia, vaikka lapsi ei lainkaan nauttisi kyseisestä lajista. Tämä saattaa johtua siitä, että aikuinen haluaa korvata oman lapsuutensa puutteita ja päteä lapsensa menestymisellä. Toisissa perheissä lapset oppivat myönteisiä urheiluun liittyviä arvoja, mutta eivät välttämättä silti osallistu urheiluun. (McPherson ym. 1989, 38-42.) Myönteinen kannustus voi toisi-

naan olla liiallistakin, jolloin lapsi saattaa kokea hänelle asetetut tavoitteet ylivoimaisen suuriksi ja tällöin lapsi voi ahdistuessaan kokea harrastamisen vastenmielisenä velvollisuutena (Westergård & Itkonen 1990, 21).

Joissakin perheissä vanhemmat eivät koe urheilua arvokkaana ja sopivana vapaa-ajanviettotapana, joten he eivät myöskään rohkaise lapsiaan tai jopa estävät heitä osallistumasta urheiluun lapsuusvuosina. Mikäli lasta ei kannusteta eikä hänelle esimerkiksi hankita varusteita, on aika epätodennäköistä, että lapsi alkaisi harrastaa urheilua, vaikka hän olisikin liikunnallisesti lahjakas. (McPherson ym. 1989, 38-39.)

4 VANHEMPIEN SOSIOEKONOMINEN ASEMA

4.1 Sosiaalinen tausta

Eri määritelmissä luokkakajako on ymmärretty eriarvoisuudeksi, joka ilmenee omaisuuden ja materian määrän eroina. Tämä vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin selviytyä elämän vaikeuksista ja myös heidän asenteittensa ja tavoitteittensa muotoutumiseen. (Allardt 1983, 32.)

Sosiaalistumisprosessiin vaikuttavat monet sosiaaliset luokitukset, joita ovat mm. sosiaaliluokkatausta, syntyperä ja rotu, sukupuoli, ikä, syntymäjärjestys, uskonto sekä asuinpaikka ja asuntotyyppi. Näiden vuoksi yksilöillä voi olla erilaisia mahdollisuuksia jonkin tietyn roolin saavuttamiseen, esimerkiksi johonkin urheilulajiin osallistumiseen. (McPherson 1981, 251; McPherson ym. 1989, 171.)

Sosiaalisten luokitusten vaikutuksia voidaan havaita mm. siinä, että tytöiltä ja pojilta odotetaan erilaisia asioita, perheen esikoinen ei saa ensimmäisiä liikuntamalleja muilta sisaruksilta sekä johonkin ikään ja elämänvaiheeseen liittyy tiettyjä odotuksia ja normeja. Myös jotkut kahden tai useamman sosiaaliluokituksen yhdistelmät, kuten uskonnon ja sukupuolen yhteisvaikutus (esim. musliminainen) voivat vaikuttaa liikuntaharrastukseen osallistumiseen. (McPherson 1981, 251; McPherson ym. 1989, 171.)

Eriarvoisuutta sosiaalisiin oloihin aiheuttavat lisäksi yleiset asuinolosuhteet ja niiden laatu sekä asutaanko maalla vai kaupungissa. Perheen sosioekonominen asema on myös merkittävä tekijä yksilön kehittymisen kannalta. (Malina & Bouchard 1991, 391-392.)

Sosiaalinen tausta vaikuttaa yksilöllisten elämäntapojen (esim. pukeutumisen ja puhetyylin), asuinpaikan ja -tavan sekä erilaisten elämään liittyvien tavoitteiden muotoutumi-

seen. Tausta muokkaa myös ystäväpiiriä ja ihmisten välisiä sosiaalisia suhteita sekä vapaa-ajan harrastuksia ja niihin käytettyä aikaa. Toisinaan johonkin sosiaaliseen asemaan yhdistetään tietyn lajin harrastaminen, kuten ylempään luokkaan klubeissa tapahtuva golfin pelaaminen. (McPherson 1989, 171-176.)

4.2 Perheen sosioekonomisen aseman vaikutus liikuntaharrastusten muodostumisessa

Sosioekonomiseen asemaan vaikuttavat vanhempien koulutus, ammatillinen asema ja erityisesti perheen päähuoltajan tulot. Näihin liittyvät tekijät ovat tärkeitä vaikuttajia lasten urheiluun osallistumisessa. (Malina & Bouchard 1991, 392; Yang 1993, 16).

Nykyään rahalla on aikaisempaa suurempi merkitys kaikessa liikunnan harrastamisessa. Liikuntaan liittyy entistä enemmän tavaraa yhä parempien välineiden ja varusteiden muodossa. Ihmisten varallisuus näkyikin ulospäin suurena tavara-joukkona. Myös päästäkseen harrastamaan liikuntaa nykyihmisen on usein maksettava liikuntapalveluista. (Pyykkönen 1990.)

Hasbrook (1987) on tutkimuksessaan osoittanut, että taloudellisen tuen puute vaikuttaa osallistumattomuuteen enemmän kuin vanhempien arvot, uskomukset ja toiminta (McPherson ym. 1989, 179). Vanhemmilta saatu taloudellinen tuki on tärkeää lasten urheiluun osallistumisessa, koska joudutaan hankkimaan varusteet sekä maksamaan harjoitus- ja kilpailumatkat. Toisinaan myös valmennus maksaa. Ylemmän ja keskiluokan lajeiksi ovatkin nousseet erityisesti golf, voimistelu, hiihto ja kilpauinti. Perinteiset joukkuelajit kuten koripallo, jalkapallo ja baseball keräävät harrastajia kaikista sosiaaliluokista. (McPherson 1989, 177-178.)

Macintosh (1982) on todennut, että erot eri sosiaaliluokkien elämäntavoissa ja eri alakulttuurien arvot sekä urheiluun

käytettävissä oleva rahamäärä ovat tärkeitä urheiluun osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Hän on myös osoittanut, että ylempien luokan vanhemmat ovat kannustavampia ja he ymmärtävät liikunnan vaikuttavan myönteisesti terveyteen. Alempiin sosiaaliluokkiin kuuluvat vanhemmat, jotka eivät harrasta liikuntaa, ovat yleensä osa-aikatyössä, tupakoivat enemmän, eivätkä arvosta urheiluun osallistumista. (McPherson ym. 1989, 176.)

Hasbrook on tutkimuksissaan (1981 ja 1982-1984) todennut, että pojat osallistuvat yhtäläisesti urheiluun riippumatta sosiaaliluokkataustastaan, mutta aikaisemmin eroja on ollut havaittavissa. Tytöistä puolestaan alemmista sosiaaliluokista tulevat harrastavat vähemmän liikuntaa kuin ylempien luokkien tytöt. (Hasbrook 1986, 154-157.)

Eniten eroja tyttöjen ja poikien välille, varsinkin kilpaurheilussa, saattaa aiheuttaa se, että urheiluun osallistuminen yhdistetään usein poikien ja miesten elämäntapaan kuuluvaksi ja heille siitä on tullut sosiaalisesti odotettava asia luokkataustasta riippumatta. Urheilun katsotaan kuuluvan miesten sukupuolirooliin. (Brown ym. 1989, 397-398; Hasbrook 1986, 158.)

Vaikka perhe olisi köyhempikin, vanhemmat arvostavat urheilua kuitenkin kyllin paljon tarjotakseen pojilleen mahdollisuuden menestyksekkäästi osallistua urheiluun. He rohkaisevat poikiaan ja hankkivat heille tarvittavaa opetusta ja tarpeelliset varusteet. Sitä vastoin usein ajatellaan, että urheilu ei kuulu perinteiseen naiskuvaan. Urheilussa menestymistä ei odoteta naisilta niin paljon kuin miehiltä, joten varsinkaan köyhät perheet eivät yleensä tarjoa tytöilleen taloudellista tukea urheiluharrastukseen osallistumiseen. (Hasbrook 1986, 158.)

Liikuntagallupissa (1994) on kuitenkin todettu, että nykyään tytöt ovat alkaneet yhä enemmän osallistua organisoituun liikuntatoimintaan. Varsinkin Pohjoismaissa sukupuolten vä-

liset erot liikunnan harrastamisessa ovat pienentyneet. Suomessa, kuten myös Norjassa, 100 poikaa kohti 80 tyttöä harrastaa urheilua. (Liikuntagallup 1994, 11).

Nykyään myös perheen sosiaalisen taustan vaikutus tyttöjen ja poikien liikunnan harrastamiselle on vähentynyt. Yangin (1997, 70, 87) mukaan isän sosioekonomisella asemalla ja lasten tavaksi tulleella liikunnan harrastamisella ei juuri-kaan ollut yhteyttä. Isän ammatillinen asema vaikutti kuitenkin välillisesti isän liikunnan harrastamisen muodossa lasten liikuntaan. Korkeammin koulutetut isät tiheään asutuilla alueilla osallistuivat muita todennäköisemmin liikuntaan. Tuloksissa ilmeni myös joitain yksittäisiä yhteyksiä isän sosiaalisen aseman ja lasten liikunnan välillä. 9 - 12-vuotiailla tytöillä ja 9-vuotiailla pojilla isän korkeampi asema vaikutti urheiluharjoittelun jatkamiseen.

Koulu on paikka, joka tarjoaa yleensä kaikkien sosiaaliluokien lapsille tasavertaisen mahdollisuuden osallistua liikuntaan koulun kerhoissa tai joukkueissa. Tähän liittyen Macintosh (1982) on kuitenkin eräässä tutkimuksessaan osoittanut, että Yhdysvalloissa nuoret, jotka harrastavat urheilua vapaa-aikanaan tai osallistuvat koulun joukkueisiin, tulevat enimmäkseen keski- tai yläluokasta. Koulun jalkapallojoukkueeseen kuului paljon nuoria alemmistakin luokista. (Macintosh 1982, 275.)

Sosioekonomiseen asemaan liittyy myös asuinpaikan sijainti. Useimmiten eroja syntyy maaseudun ja kaupunkien välille, koska kaupungeissa on yleensä mm. taloudellisesti ja koulutuksellisesti paremmat olosuhteet. Liikuntaharrastuksen aloittamiseen, harrastettuihin lajeihin sekä siihen, kuinka usein liikuntaa harrastetaan, saattaa vaikuttaa myös asuinpaikan maantieteellinen sijainti. On todettu, että liikuntaharrastuksen kannalta on merkitystä, asuuko yksilö maan itä- vai länsiosassa, etelässä vai pohjoisessa. (Malina & Bouchard 1991, 396-397.)

Esimerkiksi Suomessa niin miesten kuin naistenkin liikuntaharrastuneisuus on aktiivisempaa Tampereen, Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueilla ja miesten osalta myös Kainuussa. Vähiten liikuntaa harrastetaan Uudenmaan ja Vaasan lääneissä. (Laakso 1986, 99.)

Tähän vaikuttavat osaltaan ilmasto- ja korkeuserot, jotka ovat merkityksellisiä yksilön kehityksen kannalta. Myös erot kaupunkien ja maaseudun sekä taajaman ja keskustan ja reuna-alueiden välillä ovat merkittäviä liikuntaharrastuksen kehittämisessä. (Malina & Bouchard 1991, 412-413.)

Kaupunkialueilla ja maaseudulla harrastetut lajit saattavat poiketa paljon toisistaan. Maaseudulla liikunta on luonnonläheistä, kuten metsästys, kalastus, ratsastus, veneily ja hiihto. Kaupungeissa liikutaan pääasiassa puistoissa sekä rakennetuissa ja muokatuissa ympäristöissä. (Yang 1993, 18.)

Asuinpaikan ja liikuntaharrastusten välistä yhteyttä tutkittaessa on todettu, että kaupungissa liikunnan harrastaminen on hieman yleisempää kuin maaseudulla. Tämä johtuu lähinnä siitä, että raskasta työtä tekevät maanviljelijät ja emännät harrastavat vähemmän liikuntaa kuin kaupunkiväestö. Kaupungissa asuva työväestö harrastaa liikuntaa maaseudulla asuvia työläisiä enemmän. Toimihenkilöiden ja johtavassa asemassa toimivien on todettu harrastavan kuitenkin enemmän liikuntaa, mikäli he asuvat maaseudulla. (Laakso 1986, 98.)

Kaupungeissa asuvien noin 35-vuotiaiden naisten liikuntaharrastuneisuuden on todettu nousevan, kun taas maalla laskevan suoraviivaisesti iän myötä. Maaseudulla asuvien miesten kohdalla kehitys on samansuuntainen, paitsi monet eläkeikäiset miehet alkavat jälleen innokkaasti harrastaa liikuntaa. Kaupunkilaismiesten liikuntaharrastuneisuus lisääntyy 20 ikävuoden jälkeen eläkeikään asti. (Laakso 1986, 98-99.)

Erot maaseudun ja kaupunkien välillä johtuvat suurimmaksi osaksi ammatti- ja ikärakenteen erilaisuudesta. Myös kult-

tuurierot ovat suuret ja ne liittyvät esimerkiksi työssä vaadittavan fyysisen aktiivisuuden määrään sekä vapaa-ajan ja työn väliseen suhteeseen. (Laakso 1986, 99.)

4.3 Nyky-yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset taloudellisessa tilanteessa

Perheen sosioekonomiseen asemaan ja sen myötä myös taloudelliseen tilanteeseen vaikuttaa toisen tai molempien vanhempien työttömyys. Työttömyys ei kuitenkaan välttämättä merkitse tulojen huomattavaa putoamista ja taloudellisen tilanteen selvää heikkenemistä, jos työtön saa työttömyysavustusta ammattiliitolta ja puoliso käy töissä. (Kontula, Koskela, Kananen & Viinamäki 1992, 37, 109)

Kontula ym. (1992) toteavat tutkimuksessaan, että työttömyys on ollut sosiaalisesti valikoivaa ja se on kohdistunut vähiten ylempiin toimihenkilöihin. Eniten työttömyys on koetellut työntekijöitä ja varsinkin miesvaltaisia rakennus- ja teollisuusaloja. Tästä johtuen naisenemmistö vahvistui työelämässä. (Kontula ym. 1992, 37-38.) Myös tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan työttömiä oli vuonna 1995 eniten alemmissa sosiaaliluokissa. Työntekijöistä 22 %, toimihenkilöistä 11 % ja yrittäjistä 6 % oli vailla työtä. (Työvoimatilasto 1995, 17.)

Vuonna 1990 Suomessa oli työttömänä alle 100 000 ihmistä. Tämän jälkeen työttömyysaste on kohonnut huomasti ja se saavutti huippunsa vuoden 1994 alkaessa. Tällöin lähes puoli miljoonaa ihmistä oli työttömänä. (Väestömuutokset 1993, 1, 11.) Pahimpina lamavuosina 1990-luvun alkupuolella eniten työttömyyden takia lamasta kärsiviä perheitä oli Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa (Lamaväestö 1990 ja 1992, 11).

Tilastokeskuksen vuonna 1995 tekemän kyselyn mukaan oli työttömänä noin 430 000 ihmistä, mikä on noin 26 000 ihmistä

vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömyysaste oli pienentynyt vuodessa yhden prosenttiyksikön, ollen nyt 17 prosenttia. Miehiä oli työttömänä hieman naisia enemmän. Nuoria eli alle 25-vuotiaita oli työttömänä 30 % nuorten työvoimasta. (Työvoimatilasto 1995, 3-4.)

EU-maiden keskimääräinen työttömyysaste oli vuonna 1995 11 %. Muihin EU-maihin verrattuna Suomessa on paljon työttömiä. Vain Espanjassa, jossa työttömyysaste oli 23 %, työttömiä oli enemmän kuin Suomessa. (Työvoimatilasto 1995, 33.)

5 TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää, onko vanhempien ammatillisella asemalla ja liikunnan määrällä yhteyttä lasten liikuntakäyttäytymiseen.

Tutkimuksen varsinaiset ongelmat ovat seuraavat:

1. 6- ja 8-luokkalaisten liikuntaharrastukset
  - a) Mitä liikuntalajeja he harrastavat?
  - b) Kuinka paljon he käyttävät niihin aikaa?
  - c) Mitä syitä heillä on liikunnan harrastamiseen?
2. Vanhempien liikunnallinen ja ammatillinen tausta
  - a) Kuinka aktiivisesti vanhemmat harrastavat liikuntaa?
  - b) Onko vanhempien liikunnan harrastamisessa eroja eri ammattiryhmissä?
3. Onko vanhempien sosioekonomisella asemalla merkitystä lasten liikunnan harrastamisen määrään ja harrastettuihin lajeihin?
4. Onko isän ja äidin liikunnan harrastamisen määrällä yhteyttä tyttöjen ja poikien sekä 6- ja 8-luokkalaisten liikuntaharrastuneisuuteen?

6. TUTKIMUSMENETELMÄT

6.1 Koehenkilöt

Tutkimukseen osallistui 598 tyttöä ja 511 poikaa eli yhteensä 1109 oppilasta. 6-luokkalaisia poikia oli 254 ja tyttöjä 307. 8-luokkalaisista poikia oli 257 ja tyttöjä 291. Iältään koehenkilöt olivat 11 - 15-vuotiaita. Tutkimuksessa mukana olleet koulut valittiin ryväsotannalla koululuokittain neljältä eri alueelta: Kainuusta, Keski-Suomesta, Satakunnasta ja pääkaupunkiseudulta.

Tavoitteena oli saada jokaiselta alueelta ja molemmilta luokka-asteilta vähintään 50 tyttöä ja 50 poikaa. Kouluista maaseutukouluja oli 12 (kuusi ala-astetta ja yläastetta, yhteensä 494 oppilasta) ja kaupunkikouluja 14 (seitsemän ala-astetta ja yläastetta, 615 oppilasta).

6.2 Mittausmenetelmät

Tutkimuksemme aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka oli valittu, laadittu ja tarkistettu alkuvuodesta 1994 Committee of International Sport Pedagogy:n (ICSP) kokouksissa eurooppalaista nuorisotutkimusta varten. Alunperin englanninkieliset kysymykset käännettiin suomeksi syksyn 1994 aikana. Kääntämisessä käytettiin hyväksi myös saksankielistä versiota.

Lasten liikuntakäyttäytymistä mitattiin kysymyksillä, joita on käytetty mm. WHO:n koululaistutkimuksessa (Aaro, Wold, Kannas & Rimpelä 1985) ja lasten monikeskustutkimuksessa (Telama, Viikari & Välimäki 1985; Yang 1994). Vanhempien ammatit ja elämäntilanne (onko töissä, työtön, opiskelija vai eläkeläinen) saatiin kysyä vain Suomessa, joten nämä kohdat lisättiin suomenkieliseen kyselylomakkeeseen.

6.3 Aineiston keruu

Esikyselyitä oli tehty ennen varsinaista tutkimusta alkupe-
räisellä englanninkielisellä kyselylomakkeella. Suomenkieli-
sen lomakkeen toimivuus testattiin Jyskän ala-asteella ja
Kuokkalan yläasteella alkuvuodesta 1995.

Aineisto kerättiin kaikilta tutkimuksessa mukana olleilta
kouluilta kevään 1995 aikana. Aineiston keräämiseen osallis-
tui päätoimisen tutkimusassistentin lisäksi Jyväskylän lii-
kuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijoita, jotka olivat
saaneet koulutuksen tehtävään. Myös Rauman ja Kajaanin Opet-
tajankoulutuslaitoksen opiskelijat avustivat tutkimusassis-
tenttia omilla paikkakunnillaan.

Koko tutkimukseen liittyvän aineiston keruu tapahtui kahdes-
sa osassa, jolloin oppilaat ensin suorittivat fyysisen kun-
non eri osa-alueita mittaavan kuntotestin liikuntasalissa.
Tämän jälkeen, pääasiassa heti seuraavalla tunnilla, samat
oppilaat täyttivät kyselylomakkeen. Luokan oppilaista tutki-
muksen suorittivat kokonaisuudessaan terveet oppilaat, mutta
kirjallisen osan täyttivät kaikki, jotka olivat sinä päivänä
koulussa.

Ennen lomakkeeseen vastaamista oppilaille annettiin tarkat
täyttöohjeet ja pyydettiin vastaamaan jokaiseen kohtaan hu-
olellisesti. Luokassa oli ainakin yksi tutkimuksen suoritta-
jista valvomassa kyselylomakkeen täyttämistä ja tarvittaessa
antamassa lisäohjeita. Kirjallisen osan suorittamiseen kului
aikaa noin 30-60 minuuttia. Omassa työssämme käytimme vain
kyselylomakkeella kerättyjä tietoja (Liite 1).

6.4 Käytetyt tilastolliset menetelmät

Tutkimusaineiston tilastollinen analysointi suoritettiin
Windowsin SPSS 6.0-ohjelmalla. Aineiston kuvaajina käytet-
tiin frekvenssi- ja prosenttijakaumia sekä ristiintaulukoin-
tia. Tilastollisten erojen selvittämiseksi käytettiin t-tes

tiä, yksi- ja kaksisuuntaista varianssianalyysiä, LSD-testiä sekä Khin neliö-testiä. Reliabiliteetin laskemisessa käytettiin Gronbachin alfa-kertoimia.

6.5 Luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy sisäinen ja ulkoinen luotettavuus. Sisäinen luotettavuus tarkoittaa oikean tiedon saamista tutkittavilta ja ulkoinen luotettavuus kuvaa otoksen yleistettävyyttä perusjoukkoon. Luotettavuuteen liittyy reliabiliteetin ja validiteetin tarkastelu.

6.5.1 Reliabiliteetti

Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen pysyvyyttä ja satunnaisvirheettömyyttä. Ainoastaan tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden väliset todelliset erot mitatussa asiassa tai ominaisuudessa voidaan hyväksyä vaihteluksi, jota ei pidetä mittausvirheenä. Tällainen tilanne, jossa ei esiinny muita mittausvirheitä aiheuttaneita tekijöitä, on päämäärä, johon aina tutkimusta tehdessä pyritään.

Tämän tutkimuksen reliabiliteetti parani kyselylomakkeen esitestauksen avulla. Kysymyksiä voitiin selventää ja tarkentaa ja kyselylomakkeen täyttämistilanteessa annettavia ohjeita voitiin parantaa.

Tutkimuksen aineiston keräämistä ja käsittelyä varten kaikille niiden suorittamiseen osallistuville annettiin selvät ja yhtenäiset ohjeet, jotta tutkimuksessa olisi mahdollisimman vähän suorittajasta ja erilaisista mittaustilanteista ja -paikoista johtuvia virheitä.

Lapsen liikunnan harrastamista kysyttiin usealla eri kysymyksellä sekä isän ja äidin liikunnan määrää kumpaakin erikseen, joita yhdistämällä reliabiliteettia voitiin kohottaa. Yhdistetyt uudet liikunnan määrää kuvaavat summamuuttujat olivat liikuntaindeksi, organisoitu liikunta (liikuntakerhon

tai urheiluseuran harjoitukseen osallistuminen) ja vanhempien yhteinen liikunnan määrä. Organisoimattoman liikunnan määrää voitiin kysyä vain yhdellä kysymyksellä, mikä huononsi reliabiliteettia tämän kysymyksen osalta.

Summamuuttujiin mukaanotettujen muuttujien sisäistä yhdenmukaisuutta mitattiin Gronbachin alfa-kertoimella. Kertoimet vaihtelivat välillä .54 - .75 (taulukko 1). Vanhempien yhteisen liikunnan reliabiliteettikertoimen pienuus voi johtua myös vanhempien liikunnan harrastamisen määrän todellisista eroista.

TAULUKKO 1. Liikunnan määrää kuvaavat summamuuttujat ja Gronbachin alfa-kertoimet

Muuttuja	Osioiden määrä	Gronbachin alfa
1. liikuntaindeksi	5	.75
2. organisoitu liikunta	2	.74
3. vanhempien liikunnan määrä	2	.54

6.5.2 Validiteetti

Tutkimus on validi, kun mittarit mittaavat sitä, mitä varten ne on tarkoitettu. Kyselylomakkeen kysymysten suunnitteluun käytettiin paljon aikaa ICSP:in kokouksissa. Ennen varsinaisen tutkimuksen suorittamista kyselylomakkeen toimivuutta esiteltiin ja sen perusteella joitakin kyselylomakkeen kysymyksiä tarkennettiin ymmärrettävyyden ja luotettavuuden parantamiseksi.

Tähän tutkimukseen valitut kyselylomakkeen osiot olivat aiheen ja tutkimusongelmien kannalta tarpeeksi kattavia. Lapsen liikunnan määrää ja harrastettuja lajeja kuvaavia muuttujia oli riittävästi ja luotettavuuden parantamiseksi osioita voitiin yhdistellä. Isän ja äidin ammattia ja liikunnan määrää kysyttiin jokaista yhdellä kysymyksellä, mikä oli tutkimuksemme kannalta riittävää. Tutkimuksen otos oli varsin kattava, sillä se oli suuri ja kattoi melko hyvin Suomen eri alueita.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Lasten liikuntaharrastukset

Yhdistettäessä liikunnan määrää, tehokkuutta ja kilpailutoimintaan osallistumista ilmoittavat muuttujat, saatiin liikuntaindeksi. Näin saadaan mahdollisimman kattava kuva liikunnan kokonaismäärästä (liite 3).

Liikuntaindeksi muodostettiin viidestä kyselylomakkeen kysymyksestä:

2. Liikunnan useus koulun kerhossa tai urheiluseurassa
3. Liikunnan useus koulun ja urheiluseuran ulkopuolella
5. Koulutuntien ulkopuolinen vähintään 20 minuuttia kerrallaan kestävä liikunta
6. Hengästyminen ja hikoilua aiheuttavan liikunnan määrä
9. Osallistuminen urheilukilpailuihin

Liikuntaindeksin pienin arvo on 5 ja korkein 20. Kaikkien kuudes- ja kahdeksaslukkalaisten keskiarvo liikuntaindeksillä mitattuna oli 12,8. Poikien ja tyttöjen liikuntaindeksien keskiarvojen välille saatiin tilastollisesti erittäin merkitsevä ero eli pojat harrastivat tyttöjä enemmän liikuntaa (taulukko 2).

TAULUKKO 2. Tyttöjen ja poikien erot liikunnan harrastamisessa liikuntaindeksillä kuvattuna (t-testi)

Sukupuoli	N	Liikuntaindeksin		Merkitsevyys
		ka	kh	
tyttö	569	12,3	2,9	t = -4,75
poika	498	13,2	3,4	p = .000***

*** p < .001

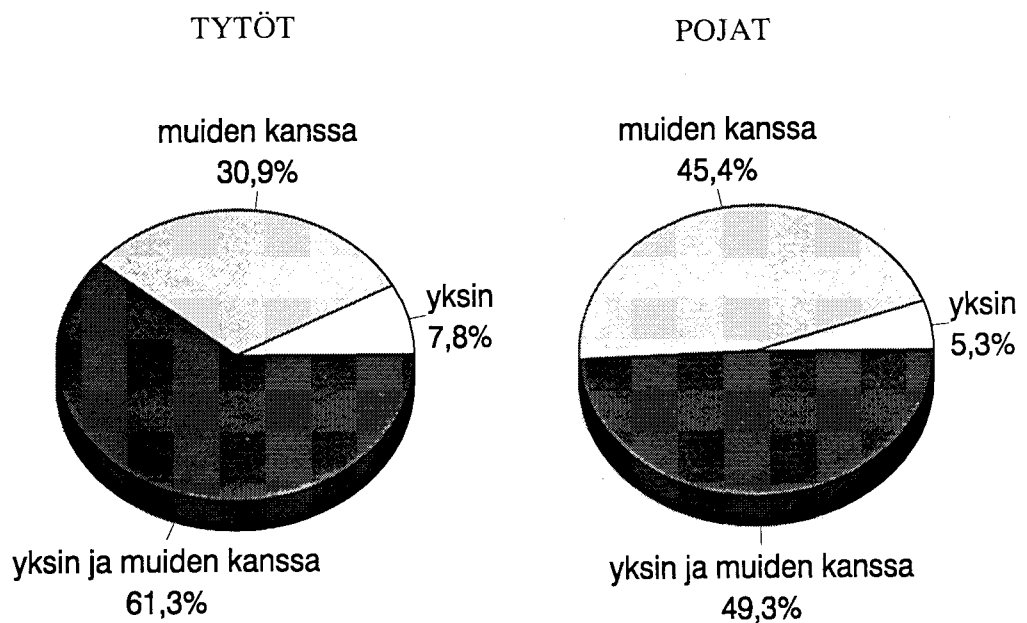
Myös 6- ja 8-luokkalaisten liikuntaindeksien keskiarvojen välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero (taulukko 3). 6-luokkalaiset harrastivat 8-luokkalaisia enemmän liikuntaa tämän yleisen liikuntamuuttujan mukaan.

TAULUKKO 3. 6- ja 8-luokkalaisten erot liikunnan harrastamisessa liikuntaindeksillä kuvattuna (t-testi)

Luokka-aste	N	Liikuntaindeksi ka	kh	Merkitsevyys
6. luokka	538	13,0	3,0	t = 2,88
8. luokka	529	12,5	3,3	p = .004**

** p < .01

Vain pieni osa lapsista harrasti liikuntaa yksin. Liikuntaa harrastavissa tytöissä oli poikia enemmän yksin liikuntaa harrastavia ja pojat pitivät tyttöjä enemmän liikkumisesta muiden kanssa. Sekä tytöistä että pojista useimmat ilmoittivat harrastavansa liikuntaa joskus yksin ja joskus muiden kanssa (kuvio 3).

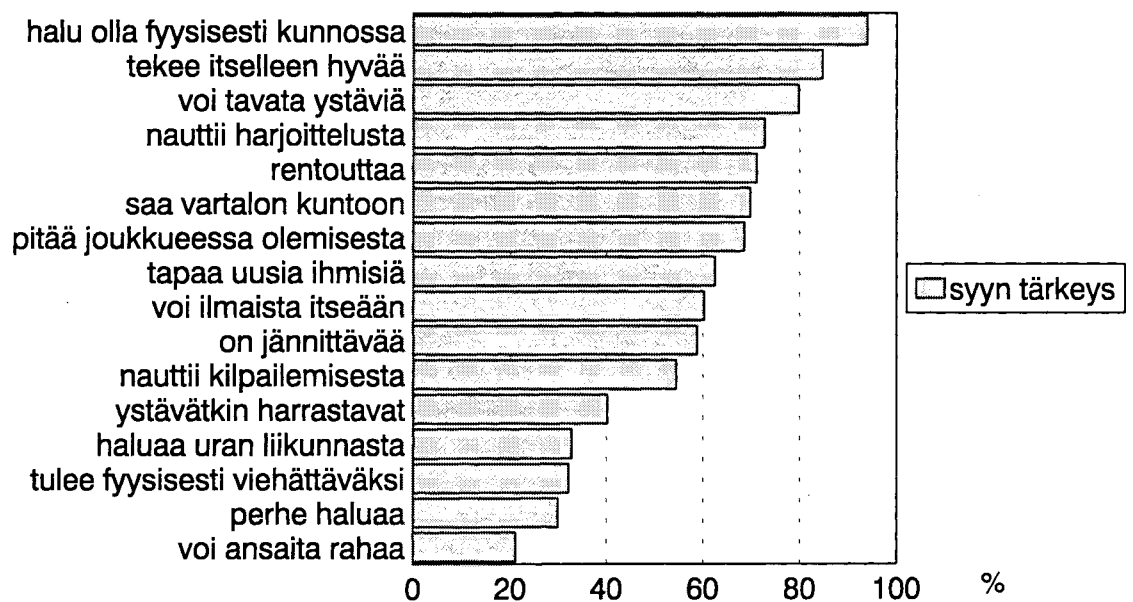

KUVIO 3. Tyttöjen ja poikien liikunnan harrastaminen yksin ja muiden kanssa

Liikunnan harrastamisen syitä kysyttiin väittämillä, joihin voi vastata neljällä eri tavalla: 1 = ei ollenkaan tärkeää, 2 = vähän tärkeää, 3 = tärkeää ja 4 = erittäin tärkeää. Otimme tarkastelussa huomioon vain kohdat kolme ja neljä, koska silloin tärkeiksi koetut syyt tulevat esille.

Tärkeimmiksi syiksi liikunnan harrastamiselle osoittautuivat itsensä hyvässä kunnossa pitäminen ja myönteisten kokemusten saaminen (kuvio 4). Kaikkein tärkein syy harrastaa liikuntaa oli halu olla fyysisesti hyvässä kunnossa (94 % liikuntaa harrastavista piti tätä tärkeänä tai erittäin tärkeänä syynä). Halu tehdä itselleen hyvää sijoittui toiselle sijalle (85 %). Merkittävää oli myös ystävien tapaaminen (80 %) ja uusiin ihmisiin tutustuminen (63 %) sekä ryhmään kuulumisen tunne joukkuelajeissa (69 %).

Vähiten tärkeät syyt keräsivät kukin yli viidenneksen kannattajia. Vähäisimpänä syynä pidettiin rahan ansaitsemista liikunnan avulla (21 %). Liikuntaa harrastavista lapsista lähes kolmasosa (30 %) koki tärkeäksi sen, että perhe halusi hänen sitä harrastavan.

KUVIO 4. Liikunnan harrastamisen syyt

Perheen tahdon merkitystä kysyttiin väittämällä 1 = ei ollenkaan tärkeää, 2 = vähän tärkeää, 3 = tärkeää ja 4 = erittäin tärkeää. Pojille perheen tahto liikunnan harrastamisen syynä oli tyttöjä tärkeämpää (taulukko 4). Keskiarvojen ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä.

TAULUKKO 4. Perheen tahdon merkitys poikien ja tyttöjen liikunnan harrastamiselle (t-testi)

Sukupuoli	Perheen tahdon tärkeyden			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
tyttö	485	1,8	0,9	t = -7,15
poika	418	2,3	0,9	p = .000***

*** p < .001

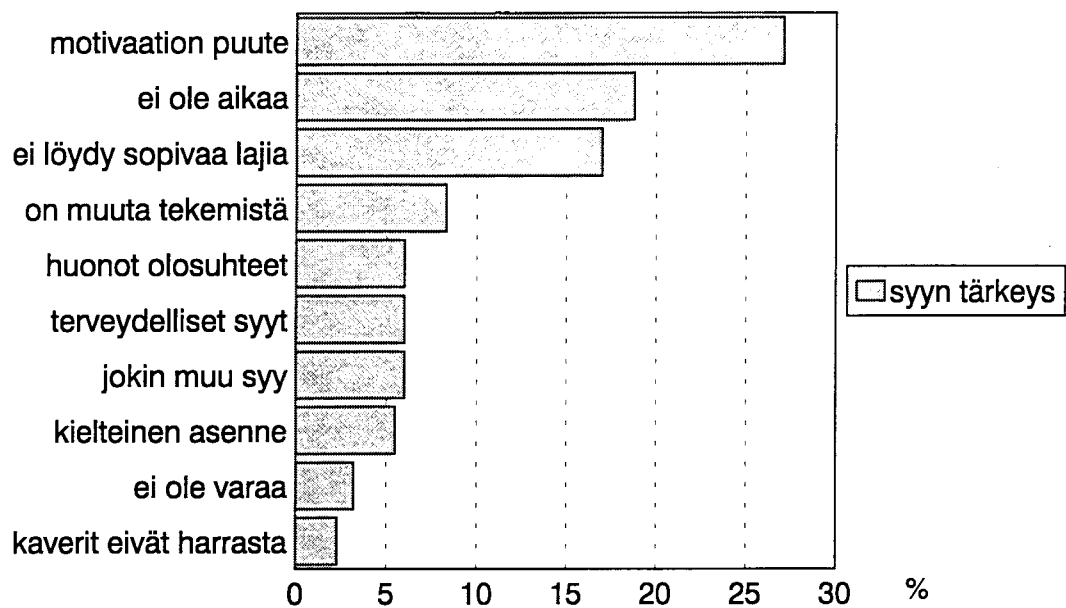
Luokka-asteittain tarkasteltuna 6-luokkalaiset tunsivat perheen tahdon merkityksen suurempana kuin 8-luokkalaiset (taulukko 5). Keskiarvojen erot olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä.

TAULUKKO 5. Perheen tahdon merkitys 6- ja 8-luokkalaisten liikunnan harrastamiselle (t-testi)

Luokka-aste	Perheen tahdon tärkeyden			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
6. luokka	473	2,3	0,9	t = 8,25
8. luokka	430	1,8	0,8	p = .000***

*** p < .001

Kysyttäessä syitä liikunnan harrastamattomuuteen, tärkein tekijä oli 27 % mielestä motivaation puuttuminen. Muita selvästi erottuvia syitä olivat ajan puute (19 % vastaajista) ja liikuntaan liittyvät syyt (17 %). Näitä syitä olivat esimerkiksi sopivan lajin löytämisen vaikeus tai lajien vaikeus. Perheen taloudelliseen tilanteeseen liittyvä rahan puute liikunnan harrastamisen esteenä ei ollut kovinkaan merkittävä tekijä. Ainoastaan 3 % vastaajista oli maininnut tämän syyksi sille, että ei harrasta liikuntaa (kuvio 5).

KUVIO 5. Syyt liikunnan harrastamattomuudelle

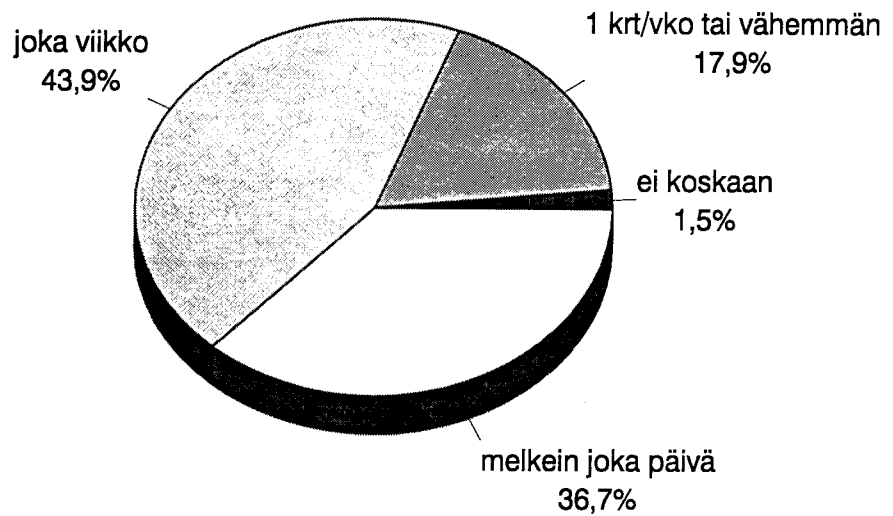
7.1.1 Koulun ja seuratoiminnan ulkopuolinen liikunta

Vapaa-aikana tapahtuvaa, ei-organisoitua liikuntaa piti itselleen tärkeänä tai erittäin tärkeänä 62 % kaikista vastanneista. Vain 6 % oli sitä mieltä, että tällainen vapaa-ajan liikunta ei ole heille ollenkaan tärkeää.

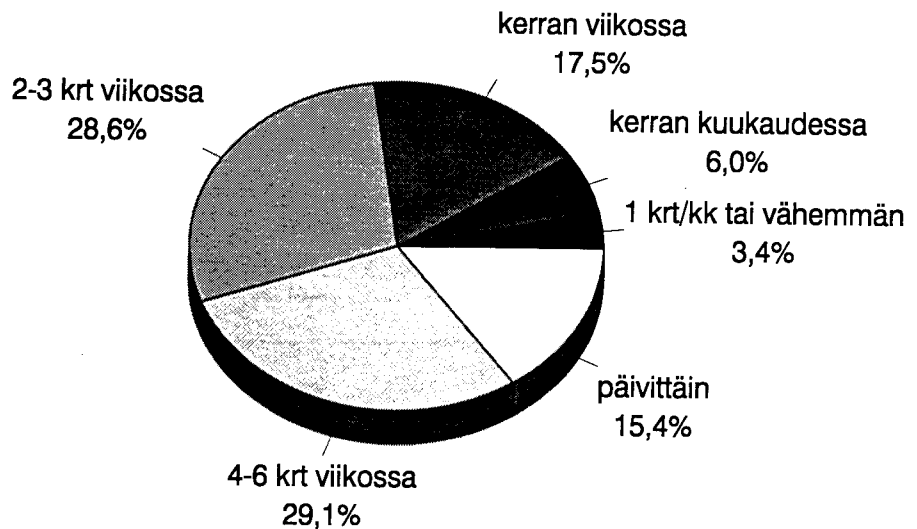
Lapsista noin viidesosa ilmoitti harrastavansa liikuntaa koulun liikuntatuntien ja -kerhon sekä seuratoiminnan ulkopuolella harvemmin kuin kerran viikossa ja näistä täysin liikuntaa harrastamattomia oli 2 %. Useammin kuin kerran viikossa liikkui 80 % lapsista ja lähes joka päivä liikuntaa harrasti 37 % (kuvio 6).

Kysyttäessä lapsilta, kuinka usein he harrastavat liikuntaa vähintään 20 minuuttia kerrallaan, reilu neljäsosa lapsista ilmoitti liikkuvansa tämän verran kerran viikossa tai sitä harvemmin. Suurin osa (60 %) vastanneista liikkui tämän ajan 2 - 6 kertaa viikossa ja 15 % päivittäin (kuvio 7).

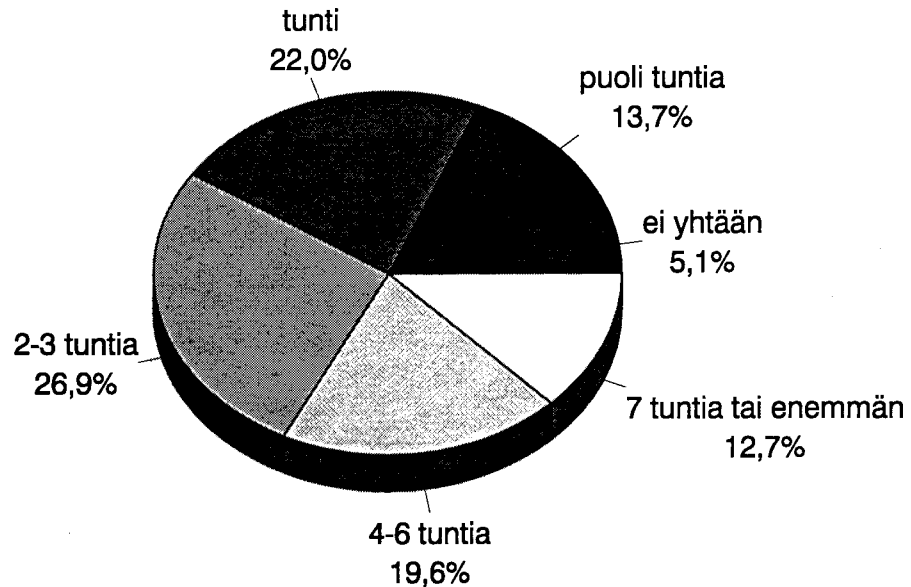
KUVIO 6. Koulun ja seuratoiminnan ulkopuolisen liikunnan määrä

KUVIO 7. Vähintään 20 minuuttia kestävät liikuntakerrat viikossa

Vapaa-aikanaan 5 % lapsista ei harrastanut lainkaan rasittavampaa eli hengästymistä ja hikoilua aiheuttavaa liikuntaa. Tunnin ajan tai sitä vähemmän tällaista liikuntaa harrasti reilu kolmasosa vastanneista sekä noin neljäsosa lapsista liikkui hikoillen ja hengästyen kahdesta kolmeen tuntia vii-

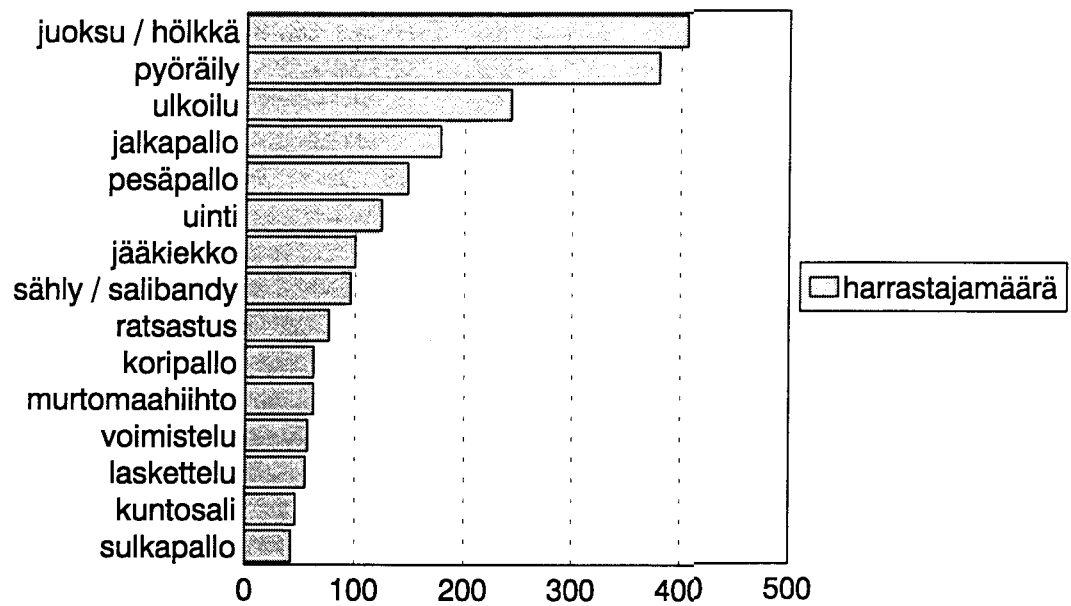
kossa. Eniten eli yli neljä tuntia viikossa rasittavampaa liikuntaa harrastavia oli kolmasosa lapsista, joista 13 % liikkui seitsemän tuntia tai sitä enemmän (kuvio 8).

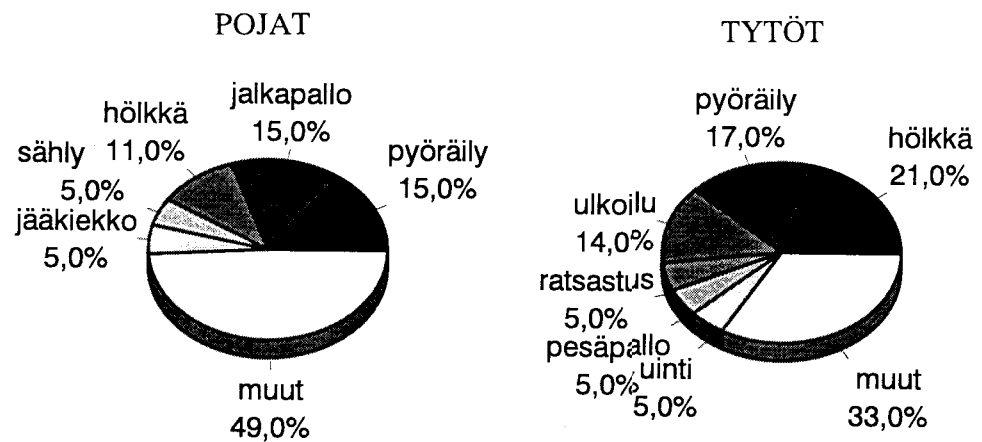
KUVIO 8. Rasittavan liikunnan määrä viikossa

Kolme eniten harrastettua liikuntamuotoa koulun ja seuratoiminnan ulkopuolella olivat juoksu/hölkkä, pyöräily ja ulkoilu. Lapsista 17 % harrasti juoksua tai hölkkäämistä ja lähes saman verran eli 16 % ilmoitti harrastavansa pyöräilyä vapaa-aikanaan. Ulkoilun harrastajia löytyi vastaajista 10 %. Muita liikuntamuotoja, joiden harrastajamäärä vastanneiden lasten keskuudessa oli yli 5 %, olivat jalkapallo, pesäpallo ja uinti (kuvio 9).

Pojilla kolme eniten harrastajia kerännyttä lajia olivat jalkapallo (15 %), pyöräily (15 %) ja hölkkä (11 %). Yli viisi prosenttia lapsista harrasti jääkiekkoa ja sählyä/salibandya. Tyttöjen viisi suosituinta lajia olivat hölkkä (21 %), pyöräily (17 %) ja ulkoilu (14 %). Lajeja, jotka keräsivät yli 5 % harrastajia, olivat uinti, pesäpallo ja ratsastus (kuvio 10).

KUVIO 9. Harrastetuimmat lajit koulun ja seuratoiminnan ulkopuolella

KUVIO 10. Poikien ja tyttöjen harrastetuimmat lajit koulun ja urheiluseuran ulkopuolella

7.1.2 Liikunta urheiluseurassa tai koulun kerhossa

Organisoituun liikuntaan osallistumista kuvaamaan muodostettiin uusi muuttuja. Tämä koostui kahdesta kysymyslomakkeen kysymyksestä:

2. Liikunnan useus koulun kerhossa tai urheiluseurassa

9. Osallistuminen urheilukilpailuihin

Muuttujan pienin arvo oli kaksi ja suurin kahdeksan. Kaikkien lasten organisoimattoman liikunnan keskiarvo oli 4,1. Pojat harrastivat tyttöjä enemmän liikuntaa seurassa tai koulun kerhossa, eron ollessa tilastollisesti erittäin merkitsevä (taulukko 6).

TAULUKKO 6. Poikien ja tyttöjen organisoidun liikunnan määrä (t-testi)

Sukupuoli	Liikunnan määrän			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
tyttö	579	3,8	1,8	t = -5,65
poika	502	4,4	2,0	p = .000***

*** p < .001

6-luokkalaiset osallistuvat 8-luokkalaisia enemmän organisoituun liikuntaan (taulukko 7). Ero luokka-asteiden keskiarvojen välillä oli tilastollisesti erittäin merkitsevä.

TAULUKKO 7. 6- ja 8-luokkalaisten organisoidun liikunnan määrä (t-testi)

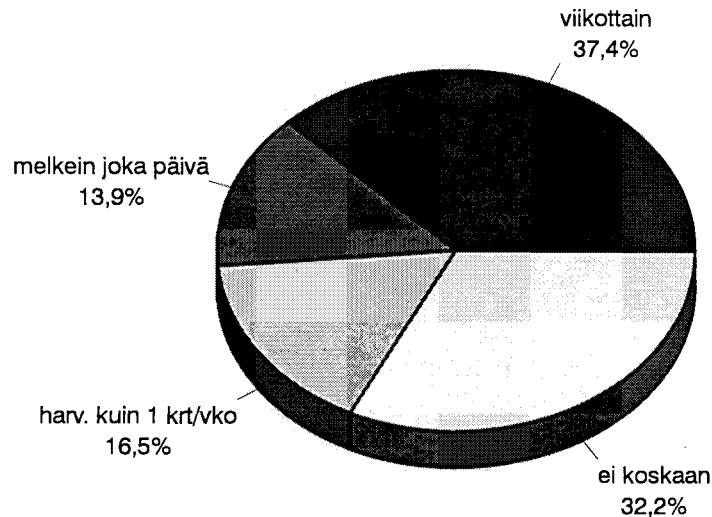
Luokka-aste	Liikunnan määrän			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
6. luokka	545	4,3	1,8	t = 3,89
8. luokka	536	3,8	2,0	p = .000***

*** p < .001

Organisoituun liikuntaan eli urheiluseuran harjoitukseen tai koulun liikuntakerhoon osallistumista piti itselleen tärkeänä tai erittäin tärkeänä hieman yli puolet kaikista vastanneista. Reilu neljäsosa ei pitänyt osallistumista itselleen lainkaan tärkeänä.

Koulun liikuntakerhoon kuulumattomia oli 82 % ja 15 % oli mukana kerhotoiminnassa. Liikuntakerhossa toimineista kuitenkin 8 % ilmoitti käyvänsä kerhossa epäsäännöllisesti.

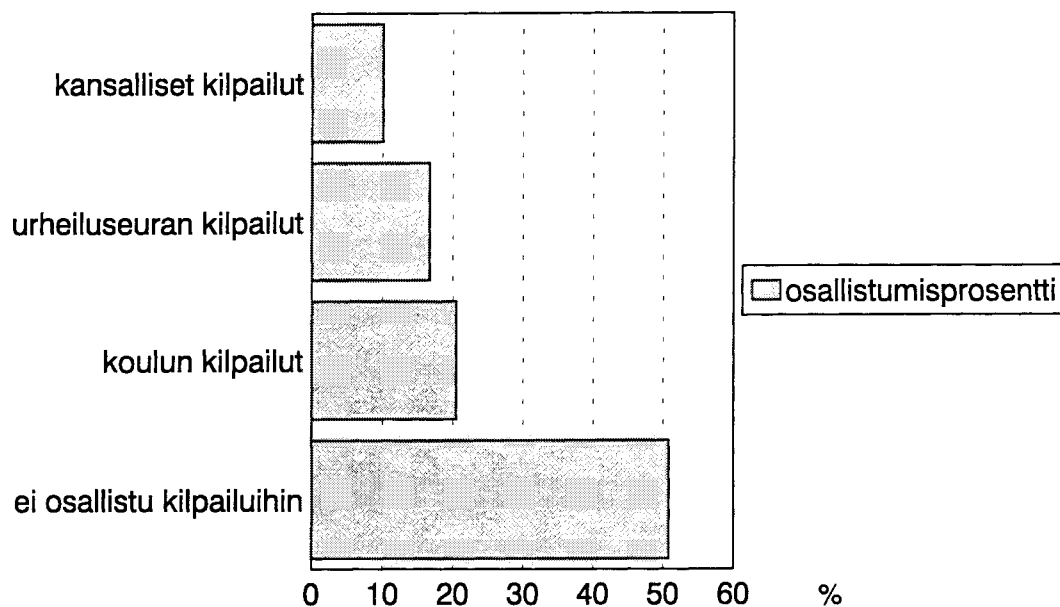
Lapsista 37 % osallistui viikottain organisoituun liikuntaan koulun kerhossa tai urheiluseurassa ja 14 % kävi seuran harjoituksissa tai koulun kerhossa melkein joka päivä. Ohjattuun liikuntatoimintaan osallistui harvemmin kuin kerran viikossa viidesosa vastanneista ja reilu kolmasosa ei ole koskaan ottanut osaa koulun liikuntakerhoon tai urheiluseuraan (kuvio 11).

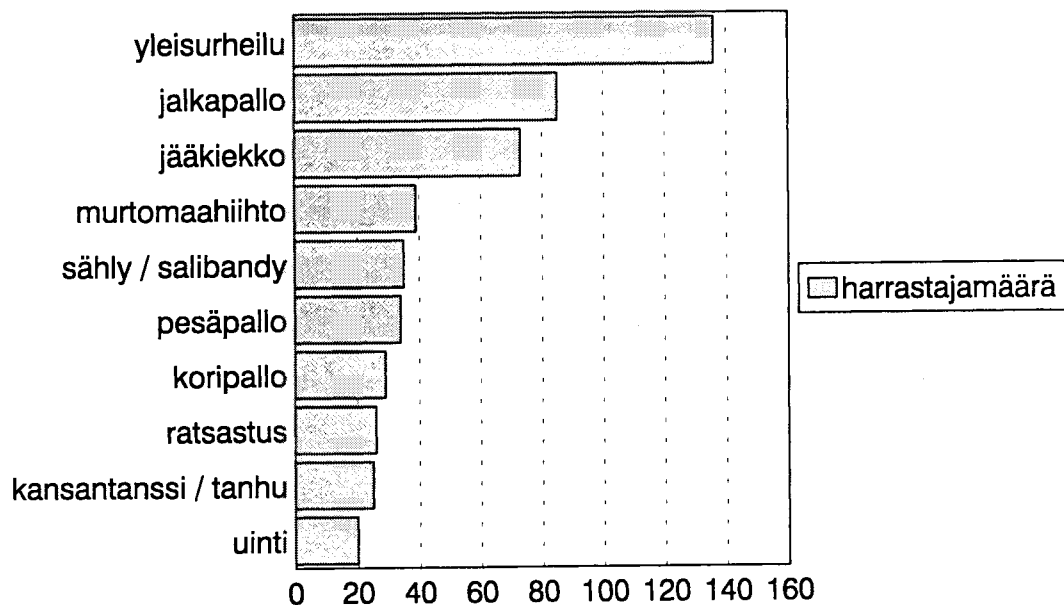
KUVIO 11. Organisoituun liikuntaan osallistuminen

Lapsista puolet ilmoitti, ettei osallistunut urheilukilpailuihin. Koulun järjestämiin omiin urheilukilpailuihin osallistui viidesosa, urheiluseuran kilpailuihin hieman vähemmän ja kansallisiin kilpailuihin 10 % vastaajista (kuvio 12).

Kilpaurheilulajeista kolme suosituinta olivat yleisurheilu, jalkapallo ja jääkiekko. Selvästi eniten, 21 % kilpaurheilua harrastavista lapsista, harrasti yleisurheilua. Jalkapallo ja jääkiekko olivat lähes yhtä suosittuja kilpailulajeja. Lapsista 13 % ilmoitti harrastavansa jalkapalloa ja 11 % jääkiekkoa. Muita melko suuren (yli 5 %) harrastajamäärän keränneitä lajeja olivat murtomaahiihto, sähly/salibandy ja pesäpallo (kuvio 13).

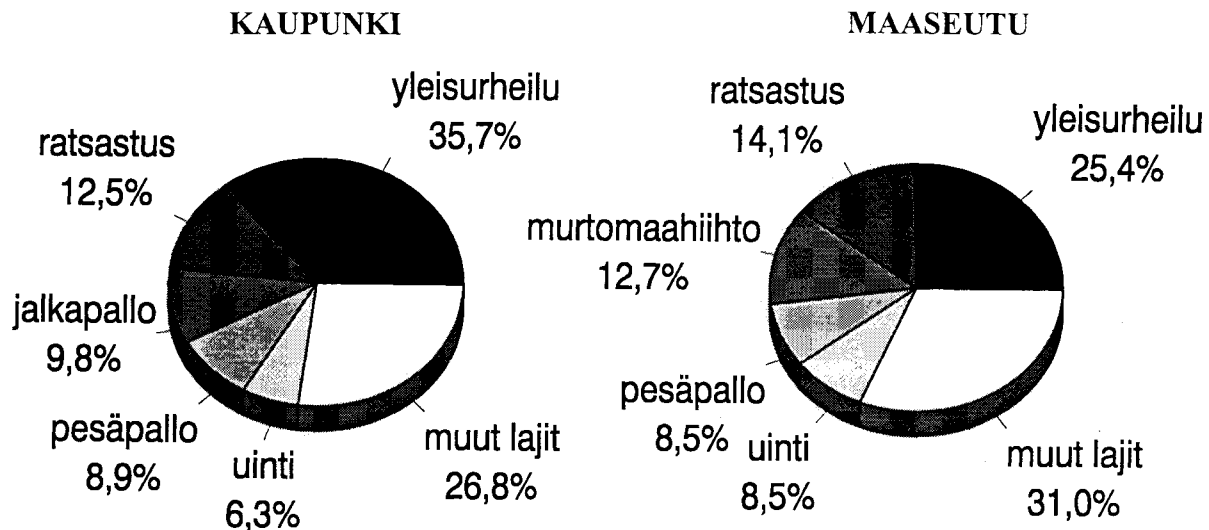
KUVIO 12. Kilpailuihin osallistuminen

KUVIO 13. Harrastetuimmat kilpailulajit

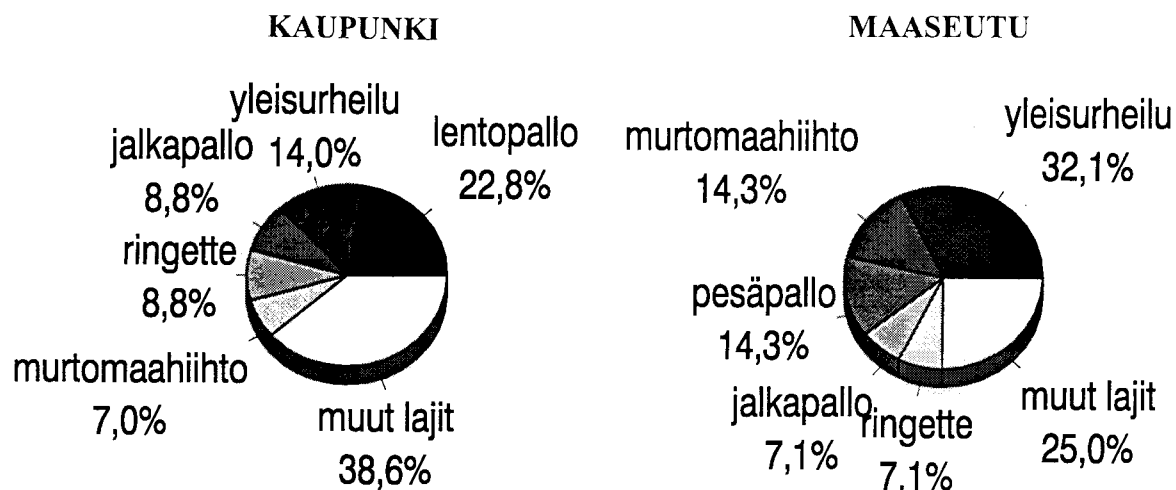
Kaupungissa ja maaseudulla asuvien kuudesluokkalaisten tyttöjen harrastamat kilpalajit poikkesivat jonkin verran toisistaan. Suosituin laji tämänikäisten tyttöjen keskuudessa oli yleisurheilu, mutta kaupungissa tämän lajin harrastaminen oli suositumpaa kuin maalla. Toiseksi eniten harrastettu

kilpalaji oli molemmilla alueilla ratsastus, jota harrastettiin suunnilleen yhtä paljon. Seuraavaksi suosituin kilpailulaji oli kaupungissa jalkapallo, jota maaseudulla ei juurikaan harrastettu. Maaseudulla kolmanneksi harrastetuin kilpalaji oli hiihto, jota harrasti kaupungissa asuvista kuudesluokkalaaisista tytöistä 5 % (kuvio 14).

KUVIO 14. Kaupungissa ja maaseudulla asuvien 6-luokkalaisten tyttöjen harrastetuimmat kilpaurheilulajit

Kahdeksasluokkalaisten tyttöjen harrastamisessa kilpaurheilulajeissa oli kuudesluokkalaisia tyttöjä enemmän eroja kaupunki- ja maaseutukoulujen välillä. Kaupungissa eniten harrastettiin lentopalloa, jota maaseudulla ei harrastettu kilpailumielessä lainkaan. Maaseutukouluja käyvien kahdeksasluokkalaisten tyttöjen suosituin kilpailulaji oli yleisurheilu, jota kaupunkikouluja käyvät samanikäiset tytöt harrastivat vähemmän. Maaseudulla toiseksi eniten kilpailtiin hiihdossa ja pesäpallossa. Näiden lajien harrastaminen oli selvästi vähäisempää kaupungissa. Jalkapallo ja ringette olivat lähes yhtä suosittuja lajeja sekä kaupungissa että maaseudulla (kuvio 15).

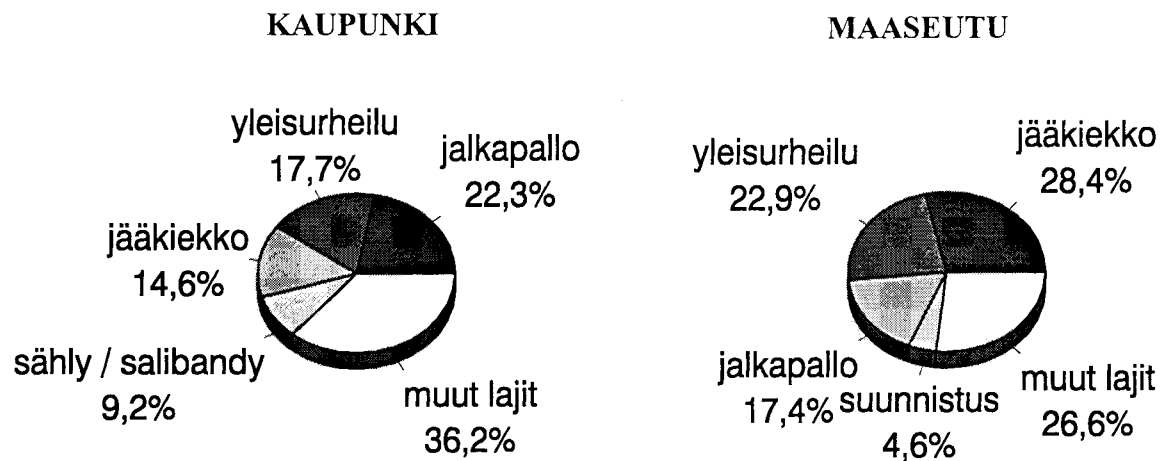

KUVIO 15. Kaupungissa ja maaseudulla asuvien 8-luokkalaisten tyttöjen kilpaurheilulajit

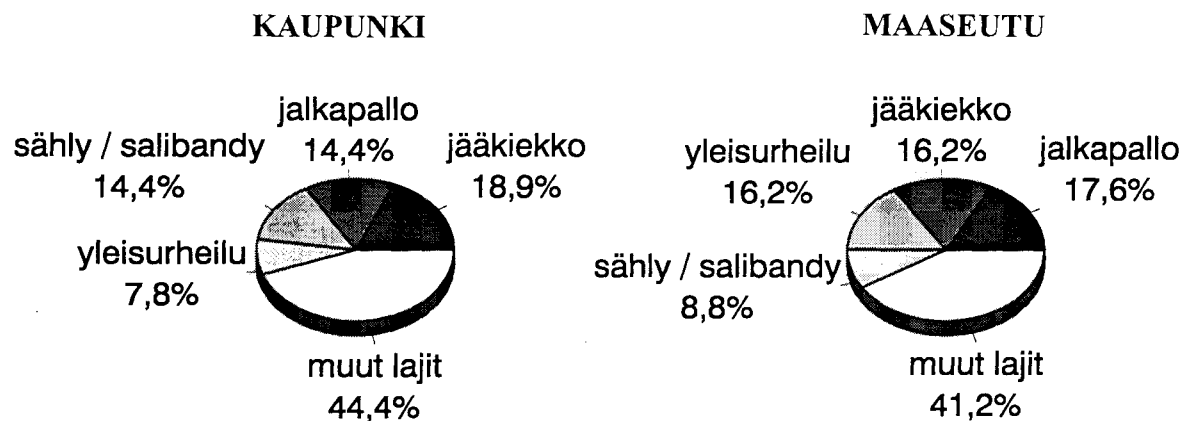
Kuudesluokkalaiset pojat sekä kaupungissa että maaseudulla harrastivat ylivoimaisesti eniten jääkiekkoa, jalkapalloa ja yleisurheilua, mutta suosituimmuus näiden lajien välillä vaihteli kaupunkien ja maaseudun välillä. Kaupungeissa harrastettiin kilpailumielessä eniten jalkapalloa, toiseksi eniten yleisurheilua ja kolmanneksi suosituin kilpalaji oli jääkiekko. Maaseudulla puolestaan suosituin laji oli jääkiekko. Toiseksi eniten kilpailtiin yleisurheilussa ja seuraavaksi suosituin laji oli jalkapallo (kuvio 16).

Kaupunkikouluja käyvien kahdeksaluokkalaisten poikien suosituin kilpaurheilulaji oli jääkiekko, joka oli maaseudulla toiseksi suosituin laji yhdessä yleisurheilun kanssa. Maaseudulla harrastetuin kilpailulaji oli jalkapallo. Jalkapallo ja salibandy/sähly olivat kaupungeissa toiseksi eniten harrastettuja kilpalajeja. Salibandya/sählyä harrastettiin melko paljon myös maaseudulla (kuvio 17).

KUVIO 16. Kaupungissa ja maaseudulla asuvien 6-luokkalaisten poikien kilpaurheilulajit

KUVIO 17. Kaupungissa ja maaseudulla asuvien 8-luokkalaisten poikien harrastetuimmat kilpaurheilulajit

7.2 Vanhempien ammattiasema

Isistä oli työssäkäyviä 79 % ja äideistä kävi työssä kaksi prosenttiyksikköä vähemmän. Työttömänä äitejä oli huomattavasti enemmän kuin isiä eli äideistä 15 % ja isistä 9 % oli vailla työtä. Äideissä oli enemmän opiskelijoita (5 %) kuin isissä (2 %) ja isistä eläkeläisiä oli 4 % ja äideistä oli eläkkeellä vain 1 %.

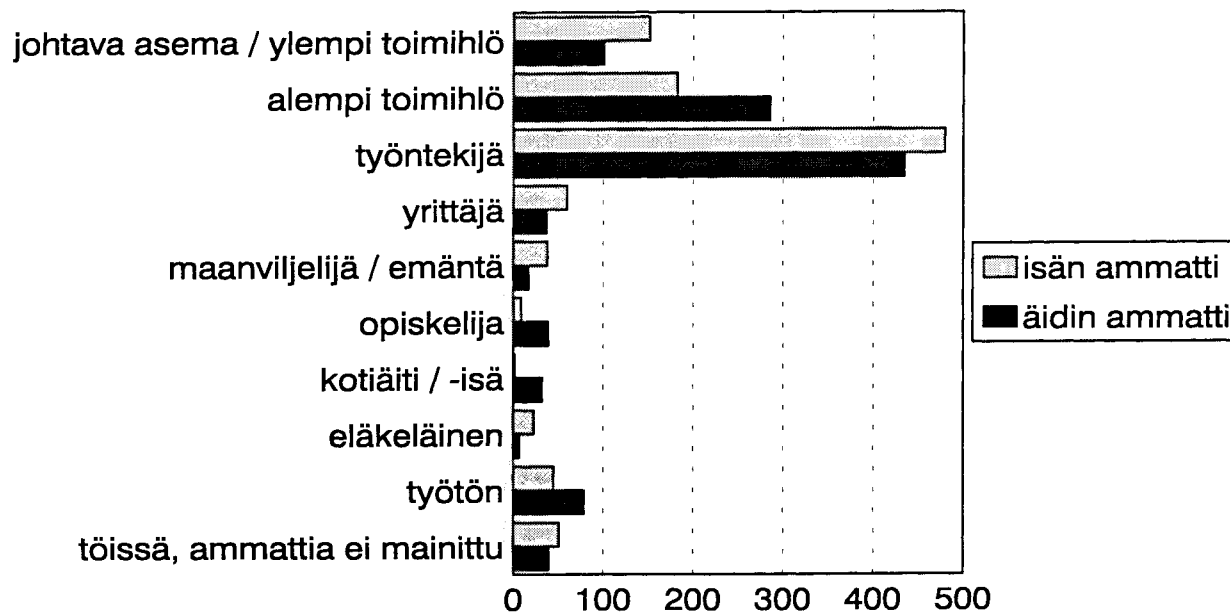
Työttömistä isistä ja äideistä 3 % kuului johtavaan asemaan/ylempiin toimihenkilöihin, 7 % isistä ja 11 % äideistä alempiin toimihenkilöihin ja 40 % isistä ja 30 % äideistä työntekijöihin. Työttömiä oli siis enemmän alemmissä ammattiryhmissä ($p = .000^{***}$).

Ilman äitiä lapsista oli kahdeksan (1 %), isättömiä lapsia oli yhteensä 30 (3 %). Kahdella lapsella (0,2 %) ei ollut isää eikä äitiä. Tuloksista ei käynyt ilmi, millaiset perhesuhteet olivat näillä lapsilla, joilta jompikumpi tai molemmat vanhemmat puuttuivat.

Kaikista vanhemmista suurin osa työskenteli työntekijöinä. Toiseksi suurin ryhmä, määrältään noin puolet edellisestä ammattiluokituksista, oli alemmat toimihenkilöt. Johtavassa asemassa tai ylempinä toimihenkilöinä työskentelevät olivat kolmanneksi suurin ryhmä.

Eri ammattiluokituksiin jaettuna suurin osa sekä isistä (46 %) että äideistä (41 %) kuului ryhmään työntekijät. Toiseksi eniten vanhemmat työskentelivät alempina toimihenkilöinä. Äideistä tähän ryhmään kuului 27 % ja isistä 18 %. Johtavassa asemassa tai ylempinä toimihenkilöinä isistä työskenteli 15 % ja äideistä 9 %.

Yrittäjinä toimi sekä isiä (6 %) että äitejä (3 %) lähes yhtä paljon. Pienin ryhmä oli maanviljelijät/emännät (isistä 4 % ja äideistä 2 %). Lisäksi vastauksissa esiintyi ryhmä, jossa on vain mainittu vanhemman käyvän töissä, mutta tarkkaa ammattia ei ole ilmoitettu. Tähän ryhmään kuului isistä 5 % ja äideistä 4 % (kuvio 18) (ks. ammattiluokitus liite 2).

KUVIO 18. Vanhempien määrä eri ammattiasemissa

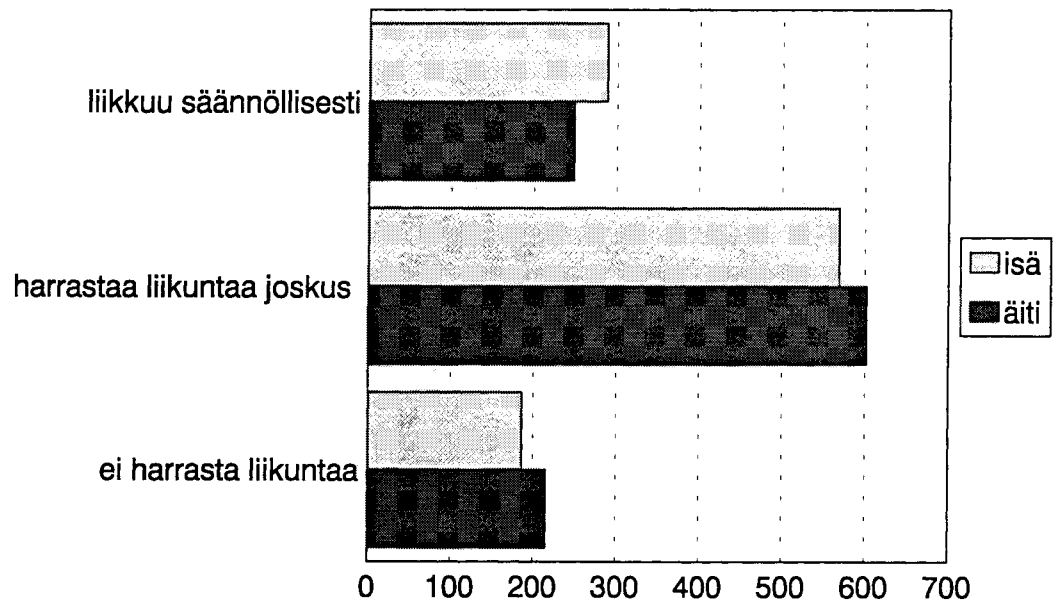
7.3 Vanhempien liikunnan harrastaminen

Vanhempien liikuntaharrastuneisuutta mitattiin asteikolla, jossa 1 = ei harrasta liikuntaa, 2 = liikkuu joskus ja 3 = liikkuu säännöllisesti. Vanhempien yhteisen liikunnan määrän selville saamiseksi yhdistimme isän ja äidin liikunnan harrastamisen määrät, jolloin muodostui uusi muuttuja kuvaamaan yhteistä määrää. Näin mitattuna 2 = kumpikaan ei harrasta, 3 = toinen harrastaa joskus, 4 = molemmat harrastavat joskus tai toinen ei ollenkaan ja toinen säännöllisesti, 5 = toinen vanhemmista harrastaa joskus ja toinen säännöllisesti sekä 6 = molemmat harrastavat säännöllisesti liikuntaa.

Täysin liikuntaa harrastamattomia perheitä oli 10 % kaikista perheistä. Toinen ääripää, eli perheitä, joissa molemmat vanhemmat harrastivat säännöllisesti liikuntaa, oli puolestaan 7 %.

Kyselyyn vastanneista lapsista 17 % luokitteli isänsä ja 19 % äitinsä täysin liikuntaa harrastamattomaksi. Noin puolet isistä (51 %) ja äideistä (54 %) liikkui silloin täl-

löin, kun taas 26 % isistä ja 22 % äideistä harrasti liikuntaa säännöllisesti (kuvio 19).

KUVIO 19. Vanhempien määrä liikunnan useuden mukaan

Isän ammattiryhmien välille saatiin tilastollisesti merkitseviä eroja liikunnan harrastamisen määrässä. Eniten muista ryhmistä erottuivat johtavassa asemassa tai ylempänä toimihenkilönä työskentelevät korkealla keskiarvollaan ja maanviljelijät pienellä keskiarvollaan (taulukko 8).

TAULUKKO 8. Isien liikuntaharrastuneisuus ammattiryhmittäin (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Ammattiryhmä	Liikunta-harrastuneisuuden			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R5) maanviljelijä	37	1,8	0,6	F = 1,21 p = .001**	R1-R3
(R7) koti-isä	2	2,0	0,0		R1-R5
(R3) työntekijä	471	2,1	0,7		R2-R5
(R4) yrittäjä	59	2,1	0,7		R4-R5
(R2) alempi toimihenkilö	178	2,2	0,6		
(R1) johtava asema/ ylempi toimihlö	151	2,3	0,7		
(R6) opiskelija	9	2,3	0,5		

** p < 0.01

Äidin ammatilla ei ollut yhteyttä liikunnan harrastamisen määrään, joten kaikkien ammattiryhmien äidit harrastivat yhtä paljon liikuntaa (taulukko 9).

TAULUKKO 9. Äitien liikunnan harrastamisen määrä ammattiryhmittäin (variانسsianalyysi)

Äidin ammattiryhmä	Liikunta harrastuneisuuden			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R5) maanviljelijä/emäntä	17	2,0	0,6	F = 3,08 p = .283 (ei merk.)
(R6) opiskelija	37	2,0	0,7	
(R3) työntekijä	428	2,0	0,7	
(R4) yrittäjä	37	2,0	0,6	
(R1) johtava asema/ylempi toimihenkilö	102	2,0	0,7	
(R2) alempi toimihenkilö	274	2,1	0,7	
(R7) kotiäiti/kotirouva	31	2,1	0,6	

7.4 Vanhempien sosioekonominen asema ja lasten liikunnan harrastaminen

7.4.1 Isän ammattiasema

Johtavassa asemassa olevien isien pojat harrastivat enemmän liikuntaa liikuntaindeksillä mitattuna kuin pojat seuraavissa isien ryhmissä: alempi toimihenkilö, työntekijä ja maanviljelijä (taulukko 10).

TAULUKKO 10. Poikien liikuntaindeksi isän ammattiryhmittäin (variانسsianalyysi ja LSD-testi)

Isän ammattiryhmä	Liikunta indeksin			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R5) maanviljelijä	19	11,7	3,7	F = 2,4 p = .021*	R1-R2
(R6) opiskelija	1	13,0	0,0		R1-R3
(R2) alempi toimihenkilö	90	13,1	3,5		R1-R5
(R3) työntekijä	198	13,2	3,2		
(R4) yrittäjä	25	13,4	3,4		
(R1) johtava asema/ylempi toimihenkilö	75	14,5	3,4		

* p < .05

Isän ammattiryhmällä ei sen sijaan ollut merkitystä sille, kuinka paljon tytöt harrastivat liikuntaa liikuntaindeksillä kuvattuna (taulukko 11).

TAULUKKO 11. Tyttöjen liikuntaindeksi isän ammattiryhmittäin (varianssianalyysi)

Isän ammattiryhmä	Liikunta-indeksi			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R3) työntekijä	266	12,1	2,8	F = 1,2 p = .295 (ei merk.)
(R1) johtava asema/ ylempi toimihlö	71	12,6	2,9	
(R5) maanviljelijä	19	12,7	1,9	
(R2) alempi toimihenkilö	86	12,8	3,0	
(R4) yrittäjä	31	13,1	2,8	
(R6) opiskelija	8	13,4	3,4	
(R7) koti-isä	2	14,5	3,5	

Poikien kohdalla koulun ja seuran ulkopuolisen liikunnan määrässä syntyi ero johtavassa asemassa tai ylempänä toimihenkilönä ja alempana toimihenkilönä toimivien isien poikien välille, eron ollessa tilastollisesti melkein merkitsevä (taulukko 12). Isän ammattiryhmällä ei sen sijaan ollut vaikutusta tyttöjen koulun ja seuran ulkopuolisen liikunnan määrään ($p = .126$) (taulukko 1, liite 4).

TAULUKKO 12. Poikien organisoimattoman liikunnan määrä isän ammattiryhmittäin (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Isän ammattiryhmä	Poikien liikunnan määrän			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R5) maanviljelijä	19	2,9	0,8	F = 2,31 p = .044*	R1-R2
(R2) alempi toimihlö	92	3,0	0,8		
(R3) työntekijä	205	3,1	0,7		
(R1) johtava asema/ ylempi toimihlö	78	3,3	0,7		
(R4) yrittäjä	25	3,3	0,8		
(R6) opiskelija	1	4,0	0,0		

* $p < .05$

8. luokan oppilaiden kohdalla johtavassa asemassa tai ylempänä toimihenkilönä ja yrittäjänä työskentelevien isien lapsilla organisoimattoman liikunnan määrä oli suurempi kuin alempana toimihenkilönä työskentelevien isien lasten (taulukko 13). Ero oli tilastollisesti melkein merkitsevä. 6-luokkalaissilla puolestaan ei ollut eroa eri ryhmien välillä (taulukko 2, liite 4).

TAULUKKO 13. 8-luokkalaisten organisoimattoman liikunnan määrä isän ammattiryhmittäin (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Isän ammattiryhmä	8-luokkalaisten liikunnan määrän			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R2) alempi toimihlö	104	3,0	0,8	F = 2,33 p = .042*	R1-R2
(R5) maanviljelijä	25	3,0	0,8		R4-R2
(R3) työntekijä	223	3,1	0,8		
(R6) opiskelija	4	3,3	1,0		
(R1) johtava asema/ ylempi toimihlö	76	3,3	0,6		
(R4) yrittäjä	31	3,4	0,8		

* $p < .05$

Vapaa-aikana tapahtuvan organisoimattoman liikunnan tärkeäksi kokeminen isän eri ammattiryhmittäin vaihteli tilastollisesti erittäin merkitsevästi. Selvin ero syntyi siitä, että johtavassa asemassa tai ylempänä toimihenkilönä ja alempana toimihenkilönä työskentelevien isien lapset tunsivat liikunnan tärkeämmäksi kuin työntekijöiden lapset (taulukko 14).

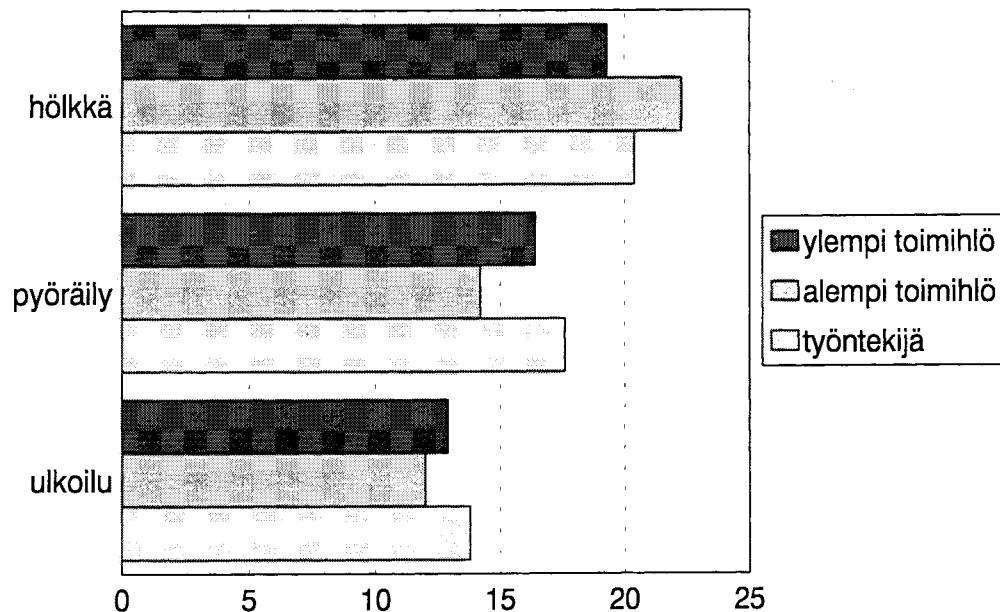
Isän ammattiryhmällä ei ollut merkitystä urheiluseuran harjoitukseen tai koulun liikuntakerhoon osallistumisen määrään. Lasten organisoidun liikunnan määrä oli sama kaikissa isän ammattiryhmissä (taulukko 3, liite 4). Isän ammattiryhmällä ei myöskään ollut merkitystä urheiluseuran harjoitukseen osallistumisen tärkeyden kokemiseen.

TAULUKKO 14. Vapaa-aikana tapahtuvan liikunnan tärkeäksi kokeminen isän ammattiryhmittäin (variانسsi-analyysi ja LSD-testi)

Isän ammatti-ryhmä	Organisoimattoman liikunnan tärkeys			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R7) koti-isä	2	2,0	0,0	F = 3,38 p = .0008***	R1-R3 R2-R3
(R3) työntekijä	446	2,8	0,9		
(R4) yrittäjä	54	2,9	0,8		
(R2) alempi toimihenkilö	171	3,0	0,9		
(R5) maanviljelijä	35	3,0	0,9		
(R1) johtava asema/ ylempi toimihlö	147	3,0	0,9		
(R6) opiskelija	9	3,4	0,9		

***P < .001

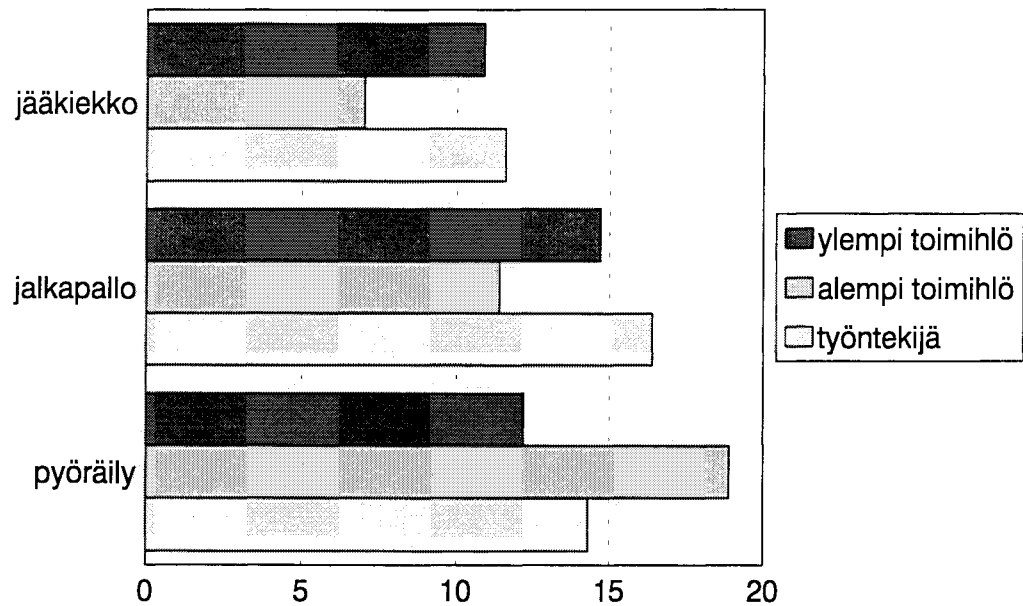
Tyttöjen eniten harrastetut vapaa-ajan lajit keräsivät kukin lähes saman verran harrastajia isän kolmessa suurimmassa ammattiryhmässä (kuvio 20).

KUVIO 20. Tyttöjen suosituimmat vapaa-ajan liikuntalajit (%) isän suurimmissa ammattiryhmissä

Alempana toimihenkilönä työskentelevien isien pojat harrastivat muita vähemmän jääkiekkoa ja jalkapalloa, mutta pyöräilyn harrastajia tässä ryhmässä oli eniten (kuvio 21).

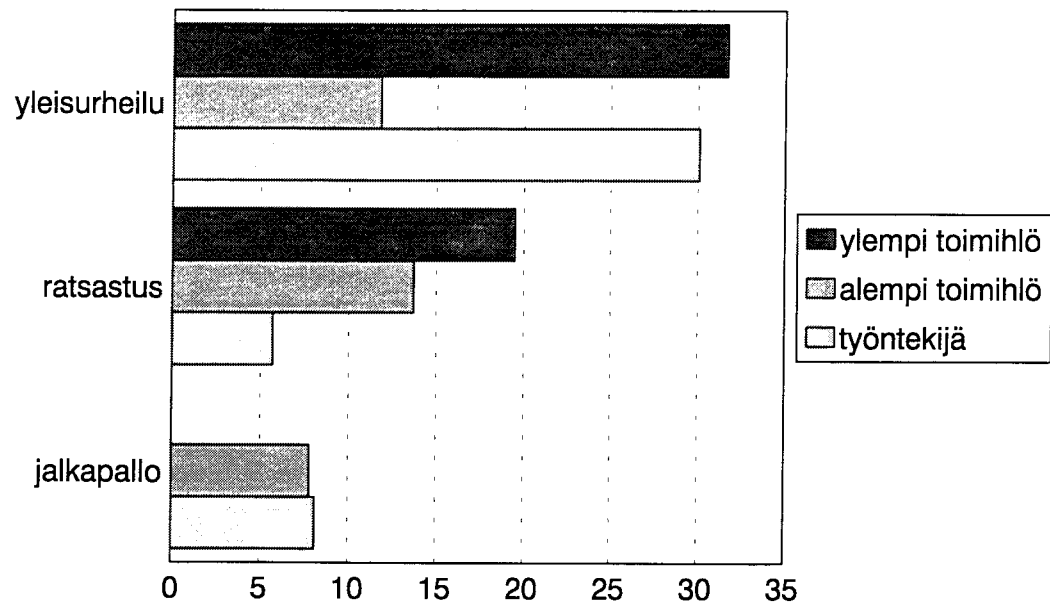

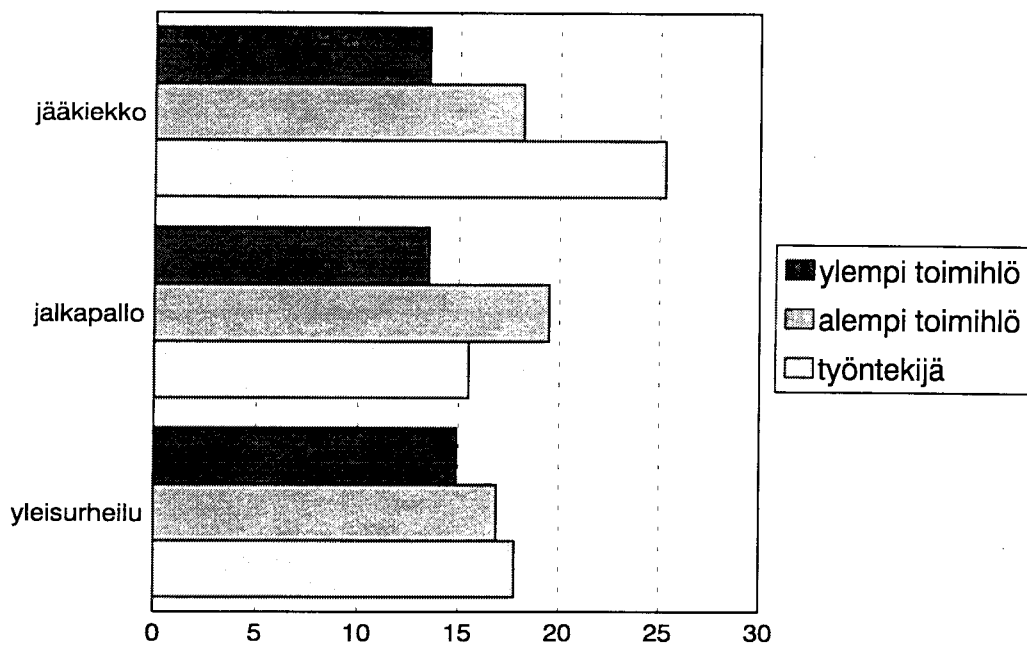
KUVIO 21. Poikien suosituimmat vapaa-ajan lajit (%) isän suurimmissa ammattiryhmissä

Tyttöjen kilpalajien määrissä oli selviä eroja. Yleisurheilua harrastavien määrä oli todella vähäinen alempana toimihenkilönä työskentelevien isien tytöillä verrattuna muihin kahteen ryhmään. Johtavassa asemassa/ylempänä toimihenkilönä toimivien isien tytöissä ei ollut lainkaan jalkapallon harrastajia. Ratsastukseen osallistujien määrä väheni isän ammattiluokituksen laskiessa (kuvio 22).

Jääkiekkoilua harrastavien poikien määrä nousi siirryttäessä alempiin isän ammattiryhmiin. Muissa suosituimmissa lajeissa osallistujamäärät olivat lajeittain lähes samat (kuvio 23).

KUVIO 22. Tyttöjen suosituimmat kilpailulajit (%) isän suurimmissa ammattiryhmissä

KUVIO 23. Poikien suosituimmat kilpailulajit (%) isän suurimmissa ammattiryhmissä

7.4.2 Äidin ammattiasema

Äidin ammattiasemalla oli merkitystä lasten liikuntaindeksin suuruuteen. Johtavassa asemassa tai ylempänä toimihenkilönä työskentelevien äitien lapset harrastivat enemmän liikuntaa kuin tytöt, joiden äidit työskentelivät seuraavissa ammattiryhmissä: alemmat toimihenkilöt, työntekijät, maanviljelijät /emännät ja kotiäidit. Yrittäjä-äitien lapsilla puolestaan liikuntaindeksi oli suurempi kuin kaikilla edellämainituilla lukuunottamatta alempia toimihenkilöitä (taulukko 15). Erot ryhmien välillä olivat erittäin merkitseviä.

TAULUKKO 15. Lasten liikuntaindeksi äidin ammattiryhmittäin (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin ammattiryhmä	Lapsen liikunta-indeksin			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R5) maanviljelijä/emäntä	17	11,6	3,4	F = 4,10 p = .000***	R1-R2 R1-R3
(R7) kotiäiti	30	11,9	3,4		R1-R5
(R3) työntekijä	415	12,5	3,0		R1-R7
(R6) opiskelija	39	12,9	3,4		R4-R3
(R2) alempi toimihlö	275	13,0	3,2		R4-R5
(R4) yrittäjä	34	13,6	2,6		R4-R7
(R1) johtava asema/ylempi toimihlö	101	13,9	3,4		

*** p < .001

Johtavassa asemassa tai ylempänä toimihenkilönä työskentelevien äitien pojat harrastivat enemmän liikuntaa kuin alempien toimihenkilöiden, työntekijöiden ja maanviljelijöiden/emäntien pojat (p = .012*) (taulukko 4, liite 4).

Tyttöjen kohdalla eniten eroja muihin ammattiryhmiin muodosti yrittäjä-äitien tytöt. He harrastivat enemmän liikuntaa kuin tytöt, joiden äidit olivat kotiäitejä, opiskelijoita, työntekijöitä ja alempia toimihenkilöitä. Myös tytöt, joiden äidit työskentelivät johtavassa asemassa, harrastivat enemmän liikuntaa liikuntaindeksillä mitattuna kuin kotiäitien tytöt (p = .014*) (taulukko 5, liite 4).

6-luokkalaiset harrastivat yhtä paljon liikuntaa kaikissa äidin ammattiryhmissä. 8-luokkalaisilla sen sijaan liikuntamäärät vaihtelivat äidin ammattiryhmittäin. Johtavassa asemassa tai ylempänä toimihenkilönä työskentelevien äitien ja yrittäjä-äitien lapset harrastivat enemmän liikuntaa kuin lapset, joiden äidit kuuluivat työntekijä- tai kotiäitiryhmään. Eroa syntyi myös ylimmän ammattiluokan ja alempien toimihenkilöiden lasten harrastamisen määrän välille ($p = .012^*$) (taulukko 6, liite 4).

Äidin ammattiryhmällä ei ollut vaikutusta lasten organisoidun liikunnan määrään. Lapset harrastivat yhtä paljon liikuntaa vapaa-aikanaan koulun ja seuratoiminnan ulkopuolella kaikissa äidin ammattiryhmissä (taulukko 7, liite 4). Samoin organisoidun liikunnan tärkeys ei vaihdellut äidin ammatin mukaan.

Äidin ammattiasemalla oli sen sijaan vaikutusta poikien liikunnan määrään. Johtavassa asemassa/ylempänä toimihenkilönä työskentelevien äitien pojat harrastivat enemmän organisoidua liikuntaa kuin työntekijä-, yrittäjä- ja maanviljelijä/emäntä-äitien pojat. Tyttöillä näitä eroja ei ollut (taulukko 16).

TAULUKKO 16. Poikien ja tyttöjen organisoidun liikunnan määrä äidin ammattiryhmittäin (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin ammattiryhmä	Organisoitu liikunta						Merkitsevyys	LSD-testi
	pojat			tytöt				
	N	ka	kh	N	ka	kh		
(R5) maanviljelijä	11	3,5	1,8	6	3,2	1,0		R1-R5
(R4) yrittäjä	11	3,9	1,7	24	4,6	1,8	F = 2,36	R1-R4
(R7) opiskelija	10	4,0	1,8	21	3,2	1,2	p = .030*	R1-R3
(R3) työntekijä	188	4,4	2,0	232	3,7	1,7		
(R6) kotiäiti	22	4,5	2,1	17	4,0	2,0		
(R2) alempi toimihlö	117	4,7	2,0	160	3,8	1,8	F = 1,60 p = .144	
(R1) johtava asema/ ylempi toimihlö	49	5,3	1,9	53	3,9	2,1	(ei merk.)	

* $p < .05$ (pojat)

Äidin ammattiasemalla näyttäisi olevan merkitystä myös sille, kuinka tärkeänä lapsi pitää organisoituun liikuntaan osallistumista. Kotiäitien lapset tunsivat tällaisen liikunnan vähemmän tärkeäksi kuin lapset, joiden äidit työskentelivät johtavassa asemassa tai ylempänä toimihenkilönä, alempana toimihenkilönä, työntekijänä tai jos äiti oli opiskelija. Lisäksi johtava asema/ylempi toimihenkilö-ryhmässä keskiarvo oli suurempi kuin työntekijäryhmässä (taulukko 17). Erot eri ryhmien välillä olivat erittäin merkitseviä.

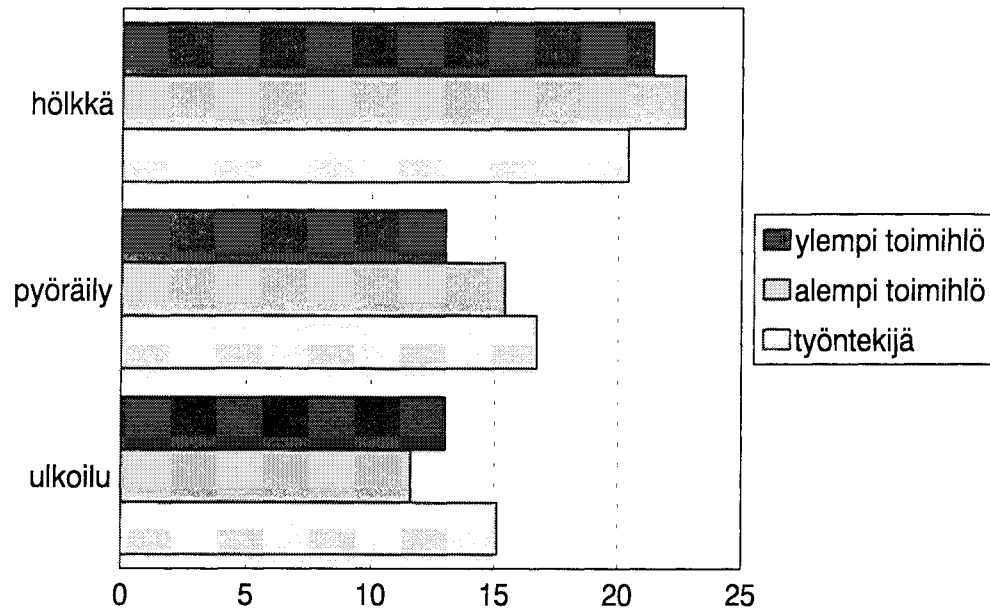
TAULUKKO 17. Organisoitun liikunnan tärkeys äidin ammattiryhmittäin (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin ammattiryhmä	Liikunnan tärkeyden			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R7) kotiäiti	32	1,9	1,0	F = 3,36 p = .000***	R1-R3
(R5) maanviljelijä/emäntä	16	2,3	1,3		R1-R7
(R3) työntekijä	413	2,5	1,2		R2-R7
(R6) opiskelija	35	2,6	1,3		R3-R7
(R4) yrittäjä	35	2,6	1,1		R4-R7
(R2) alempi toimihlö	271	2,7	1,2		R6-R7
(R1) johtava asema/ylempi toimihlö	101	2,9	1,2		

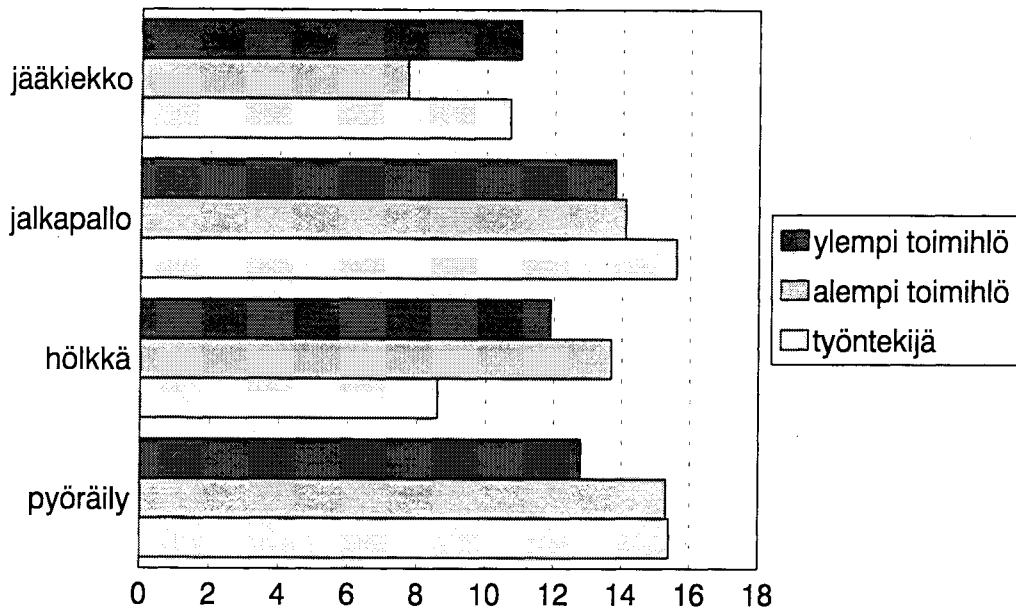
*** p < .001

Tyttöjen eniten harrastajia keränneissä vapaa-ajan lajeissa oli osallistujia lähes saman verran äidin kolmessa suurimmassa ammattiryhmässä. Lajeista pyöräily kasvatti suosiotaan äidin ammatillisen aseman laskun myötä (kuvio 24).

Poikien eniten harrastamista vapaa-ajan lajeista vain holkki/juoksu erottui vähemmällä harrastajamäärällään työntekijä-äitien poikien ryhmässä. Muissa lajeissa harrastajamäärät olivat keskenään lähes samat (kuvio 25).

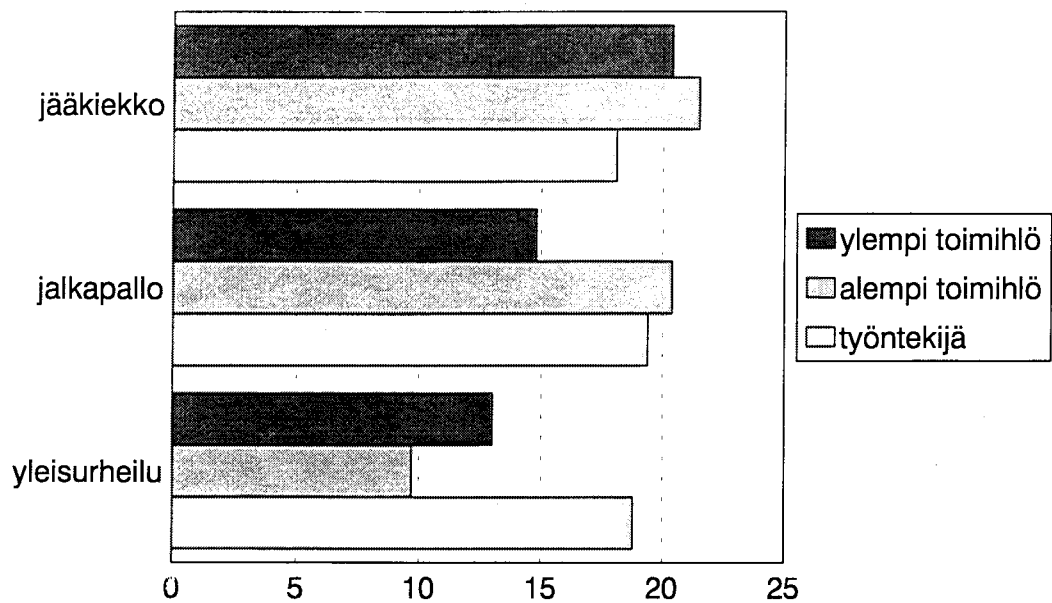

KUVIO 24. Tyttöjen suosituimmat vapaa-ajan lajit (%) äidin suurimmissa ammattiryhmissä

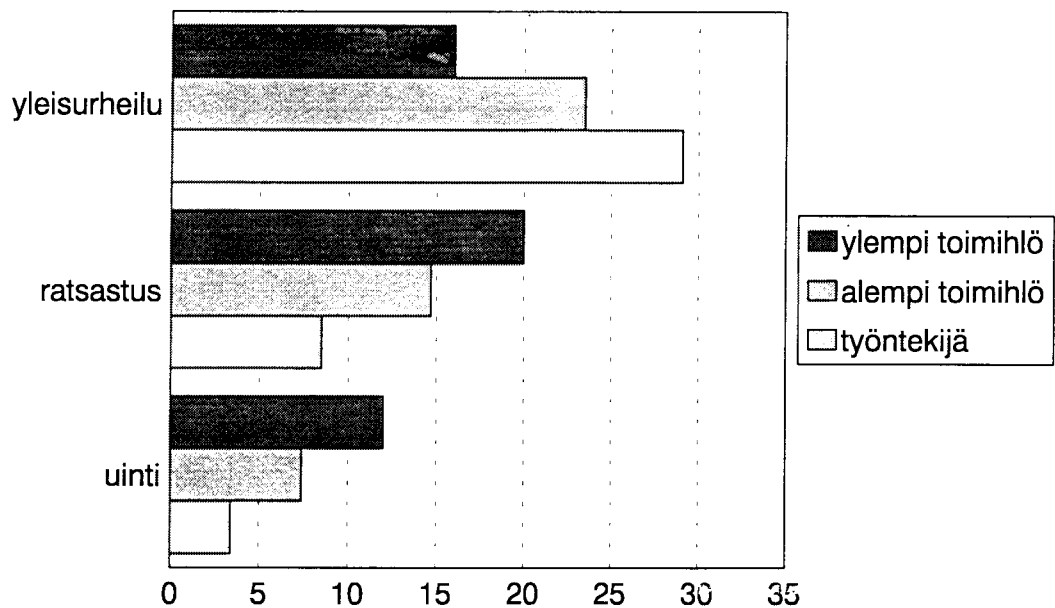
KUVIO 25. Poikien suosituimmat vapaa-ajan lajit (%) äidin suurimmissa ammattiryhmissä

Tyttöjen kilpailulajeista yleisurheilu kasvatti suosiotaan, kun taas ratsastuksen ja uinnin osallistujamäärät putosivat siirryttäessä alempiin äidin ammattiryhmiin (kuvio 26).

KUVIO 26. Tyttöjen suosituimmat kilpailulajit (%) äidin suurimmissa ammattiryhmissä

Jalkapallon harrastajia oli eniten alempien toimihenkilöiden ja työntekijöiden pojissa. Työntekijöiden pojilla, kuten tyttöilläänkin, yleisurheilun suosio oli suurinta muihin ryhmiin verrattuna (kuvio 27).

KUVIO 27. Poikien suosituimmat kilpailulajit (%) äidin suurimmissa ammattiryhmissä

7.4.3 Isän elämäntilanne

Isän elämäntilanteella ei ollut vaikutusta minkäänlaiseen lasten liikunnan harrastamiseen. Lapset harrastivat yhtä paljon liikuntaa isän ollessa töissä, työttömänä, eläkkeellä tai isän opiskellessa (taulukot 8, 9 ja 10, liite 4).

Perheen tahdon tärkeys liikunnan harrastamisen syynä oli ainoa, mikä aiheutti eroja isän elämäntilanneryhmien välille. Kun isä oli töissä, työttömänä tai eläkkeellä, lapsi koki perheen tahdon vaikuttavan enemmän liikkumiseensa kuin isän opiskellessa (taulukko 18).

TAULUKKO 18. Perheen tahdon tärkeys liikunnan harrastamisen syynä isän elämäntilanneryhmittäin (t-testi)

Isän elämäntilanne	Perheen tahdon tärkeys			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R4) opiskelija	17	1,4	0,5	(R1-R4) t = 2,66
(R1) töissä	710	2,0	0,9	p = .008**
(R2) työtön	81	2,1	1,0	(R2-R4) t = 4,17
(R3) eläkeläinen	41	2,2	0,9	p = .000***
				(R3-R4) t = 4,34
				p = .000***

** p < .01, *** p < .001

7.4.4 Äidin elämäntilanne

Lasten liikuntaindeksin keskiarvot vaihtelivat äidin elämäntilanneryhmittäin tilastollisesti erittäin merkittävästi. Työssäkäyvien äitien ja opiskelijaäitien lapset harrastivat enemmän liikuntaa kuin työttömien äitien lapset (taulukko 19).

TAULUKKO 19. Lasten liikuntaindeksi äidin elämäntilanne-ryhmittäin (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin elämän-tilanne	N	Liikunta-indeksi		Merkitsevyys	LSD-testi
		ka	kh		
(R2) työtön	157	11,7	2,9	F = 7,0 p = .000***	R1 - R2
(R4) opiskelee	50	12,8	3,1		R4 - R2
(R3) eläkkeellä	12	12,9	2,8		
(R1) töissä	816	13,0	3,2		

***p < .001

Poikien kohdalla erot olivat hyvin samansuuntaisia kuin edellä (p = .005**). Tyttöjen kohdalla vain työssäkäyvien äitien työtöt harrastivat enemmän liikuntaa kuin työttömien äitien työtöt (p = .01*) (taulukko 11, liite 4).

Myös 6-luokkalaisten kohdalla erot olivat samanlaisia kuin yleisessä tarkastelussa (p = .008**). 8. luokan oppilailta liikunnan harrastaminen oli työssäkäyvien äitien lapsilla työttömien lapsia useammin tapahtuvaa (p = .003**) (taulukko 12, liite 4).

Tyttöjen kohdalla äidin elämäntilanteella ei ollut vaikutusta koulun ja seuratoiminnan ulkopuoliseen liikunnan määrään. Pojat sen sijaan harrastivat enemmän liikuntaa, kun äiti oli töissä (taulukko 20). Ryhmien välinen ero oli tilastollisesti merkitsevä.

TAULUKKO 20. Tyttöjen ja poikien organisoimattoman liikunnan määrä äidin elämäntilanteen mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin elämän-tilanne	N	Lapsen liikunta			Merkitsevyys	LSD-testi
		tytöt ka	tytöt kh	pojat ka kh		
(R3) eläkeläinen	37	3,0	0,6	5 2,4 0,5	F = 0,56 p = .64 (ei merk.)	R1-R2
(R2) työtön	84	3,1	0,8	78 2,9 0,7		R1-R3
(R1) töissä	461	3,2	0,8	388 3,2 0,8		R4-R3
(R4) opiskelija	24	3,0	0,7	26 3,2 0,7		
					F = 4,53 p = .004**	

** p < .01 (pojat)

Vapaa-aikana tapahtuvan organisoidun liikunnan tärkeyden kokeminen vaihteli merkitsevästi äidin elämäntilanteen mukaan. Työssäkäyvien äitien ja opiskelijaäitien lapset tunsivat organisoidun liikunnan itselleen tärkeämmäksi kuin työttömien äitien lapset (taulukko 21).

TAULUKKO 21. Organisoidun liikunnan tärkeys äidin elämäntilanneryhmittäin (t-testi)

Äidin elämäntilanne	Liikunnan tärkeys			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R3) eläkeläinen	11	2,6	1,0	(R1-R2) t = 3,21
(R2) työtön	152	2,6	0,9	p = .002**
(R1) töissä	792	2,9	0,9	(R4-R2) t = 2,93
(R4) opiskelija	47	3,0	0,7	p = .004**

** p < .01

Poikien organisoidun liikunnan määrä vaihteli merkitsevästi äidin elämäntilanteen mukaan. Työssäkäyvien äitien pojat liikkuiivat enemmän kuin työttömien äitien pojat, eron ollessa tilastollisesti merkitsevä. Tyttöillä keskiarvojen välillä ei ollut eroja (taulukko 22).

TAULUKKO 22. Tyttöjen ja poikien organisoidun liikunnan määrä äidin elämäntilanteen mukaan (varianssi-analyysi ja LSD-testi)

Äidin elämäntilanne	Lapsen liikunta						Merkitsevyys	LSD-testi
	tytöt			pojat				
	N	ka	kh	N	ka	kh		
(R2) työtön	81	3,3	1,5	78	3,7	1,8	F = 2,88	
(R4) opiskelija	24	4,0	1,8	26	4,4	2,0	p = .08	
(R1) töissä	448	3,8	1,9	379	4,6	2,0	(ei merk.)	
(R3) eläkeläinen	7	4,1	2,0	5	4,6	2,1	F = 3,96 p = .008**	

** p < .01 (pojat)

6-luokkalaisista työttömien äitien lapset harrastivat vähemmän liikuntaa kuin lapset, joiden äidit olivat työttömiä, eläkkeellä tai opiskelijoita (p < .01). 8-luokkalaisten kohdalla työssäkäyvien äitien lapset harrastivat enemmän lii-

kuntaa kuin työttömien äitien lapset ($p < .05$) (taulukot 13 ja 14, liite 4).

Työssäkäyvien ja opiskelijaäitien lapset tunsivat liikunnan kerhossa tai urheiluseurassa tärkeämmäksi kuin työttömien äitien lapset (taulukko 23). Keskiarvojen erot olivat tilastollisesti merkitseviä.

TAULUKKO 23. Organisoitun liikunnan tärkeys äidin elämäntilanteen mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin elämäntilanne	Liikunnan tärkeyden			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R2) työtön	158	2,2	1,2	F = 5,45 p = .001**	R1-R2
(R4) opiskelija	46	2,7	1,3		R4-R2
(R1) töissä	806	2,7	1,2		
(R3) eläkeläinen	12	2,7	1,2		

** $p < .01$

7.5 Vanhempien liikunnan harrastamisen määrä ja lasten liikuntaharrastukset

Lapset harrastivat enemmän liikuntaa, kun vanhempien yhteinen liikunnan määrä oli suurempi (taulukot 24 ja 25). Liikuntaindeksin keskiarvojen erot olivat lähes kaikkien ryhmien välillä tilastollisesti erittäin merkitseviä.

TAULUKKO 24. Liikuntaindeksi vanhempien liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Vanhempien liikunnan määrä	Liikunta-indeksin			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R2) 1+1	100	11,6	3,1	F = 11,52 p = .000***	R4-R2
(R3) 1+2	140	11,8	3,1		R4-R3
(R4) 2+2 tai 1+3	404	12,7	2,9		R5-R2
(R5) 2+3	223	13,3	3,1		R5-R3
					R5-R4

*** $p < .001$

(Taulukossa 1 = ei harrasta ollenkaan liikuntaa
2 = harrastaa joskus liikuntaa
3 = harrastaa säännöllisesti liikuntaa)

TAULUKKO 25. Liikuntaindeksi vanhempien liikunnan määrän mukaan (t-testi)

Vanhempien liikunnan määrä	Liikunta- indeksin			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R6) 3+3	140	13,8	3,5	(R6-R2) t = 5,13 p = .000*** (R6-R3) t = 4,89 p = .000*** (R6-R4) t = 3,38 p = .001**

** p < .01, *** p < .001

Vanhempien yhteisen liikunnan määrän ollessa suurempi, lapsi harrasti enemmän liikuntaa urheiluseurassa tai koulun liikuntakerhossa (taulukko 26). Vanhempien liikunnan määrän mukaan jaettujen ryhmien väliset erot olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä.

TAULUKKO 26. Organisoitu liikunta vanhempien liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Vanhempien liikunnan määrä	Organisoidun liikunnan			Merkitsevyys	LSD- testi
	N	ka	kh		
(R2) 1+1	102	3,5	1,6	F = 9,64 p = .000***	R4-R2
(R3) 1+2	140	3,7	1,9		R5-R2
(R4) 2+2 tai 1+3	408	4,0	1,8		R5-R3
(R5) 2+3	225	4,4	2,0		R5-R4
(R6) 3+3	143	4,7	2,0		R6-R2
					R6-R3
				R6-R4	

*** p < .001

Tyttöjen kohdalla oli nähtävissä samansuuntainen tulos, mutta ryhmien välisiä eroja oli vähemmän (p = .010*). Pojilla ryhmien välisiä eroja oli tyttöjä enemmän ja kahta lukuunottamatta kaikki ryhmien väliset erot olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä (taulukot 15 ja 16, liite 4). Poikien kohdalla vanhempien yhteisellä liikunnan määrällä oli siis suurempi vaikutus organisoidun liikunnan määrään kuin tyttöillä.

6-luokkalaisilla erot vanhempien liikunnan määrän mukaan ja-
ettujen ryhmien välillä olivat erittäin merkitseviä ($p =$
.000). 8-luokkalaisilla puolestaan erot olivat melkein mer-
kitseviä ja merkitseviä (taulukot 17 ja 18, liite 4). 6-
luokkalaisilla vanhempien liikunnan määrä vaikutti siis
enemmän siihen, kuinka paljon he harrastivat liikuntaa seu-
rassa ja koulun kerhossa.

Pojat harrastivat enemmän liikuntaa koulun kerhon tai urhei-
luseuran ulkopuolella, kun vanhemmatkin harrastivat enemmän
liikuntaa (taulukko 27). Erot olivat tilastollisesti erit-
tään merkitseviä. Tyttöillä näitä eroja eri ryhmien välillä
ei ollut. Vanhempien liikunnan määrä vaikutti siis pojilla
tyttöjä enemmän myös organisoimattoman liikunnan määrään.

TAULUKKO 27. Poikien organisoimaton liikunta vanhempien
liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja
LSD-testi)

Vanhempien liikunnan määrä	Liikunnan määrän			Merkitsevyys	LSD- testi
	N	ka	kh		
(R3) 1+2	64	2,8	0,7	F = 5,96 p = .000***	R4-R2
(R2) 1+1	75	2,9	0,8		R4-R3
(R4) 2+2 tai 1+3	191	3,2	0,7		R5-R2
(R5) 2+3	91	3,3	0,7		R5-R3
(R6) 3+3	58	3,3	0,8		R6-R2
					R6-R3

*** $p < .001$

Toisin kuin organisoidun liikunnan kohdalla, 8-luokkalaisil-
la vanhempien liikunnan määrällä oli suurempi vaikutus orga-
nisoimattoman liikunnan määrään kuin 6-luokkalaisilla. 8.
luokan oppilailta liikunnan määrän erot eri ryhmien välillä
olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä, kun taas 6.
luokan oppilailta näitä eroja ei ollut (taulukko 19, liite
4).

Vanhempien yhteinen liikunnan määrä vaikutti siihenkin, että
lapsi tunsi perheen tahdon vaikutuksen tärkeämpänä syynä
liikunnan harrastamiselleen vanhempien harrastaessa enemmän

liikuntaa (taulukko 28). Tulos oli tilastollisesti erittäin merkitsevä.

TAULUKKO 28. Perheen tahdon merkitys lapsen liikunnan harrastamiselle vanhempien harrastuksen määrän mukaan (yksisuuntainen varianssianalyysi ja LSD-testi)

Vanhempien liikunnan määrä	Perheen tahdon tärkeys			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R2) 1+1	74	1,7	0,9	F = 5,74 p = .000***	R4-R2
(R3) 1+2	111	1,9	0,9		R5-R2
(R4) 1+3 tai 2+2	351	2,0	0,9		R6-R2
(R5) 2+3	196	2,1	0,9		R6-R3
(R6) 3+3	126	2,3	1,0		R6-R4

***p < .001

7.5.1 Isän liikunnan harrastaminen

Yksisuuntaisen varianssianalyysin ja LSD-testin tulokset osoittivat, että lasten liikuntaindeksi oli suurempi isän harrastaessa enemmän liikuntaa. Erot isän eri liikuntaharrastuneisuusryhmien välillä olivat erittäin merkitseviä (taulukko 20, liite 4).

Isän liikunnan harrastamisen määrällä ja sukupuolella oli yhdysvaikutusta lasten liikuntaindeksiin suuruuteen, joten isän liikunnalla oli suurempi vaikutus poikien liikunnan määrään (taulukko 29, kuvio 28).

TAULUKKO 29. Tyttöjen ja poikien liikuntaindeksi isän liikunnan määrän mukaan (kaksisuuntainen varianssianalyysi)

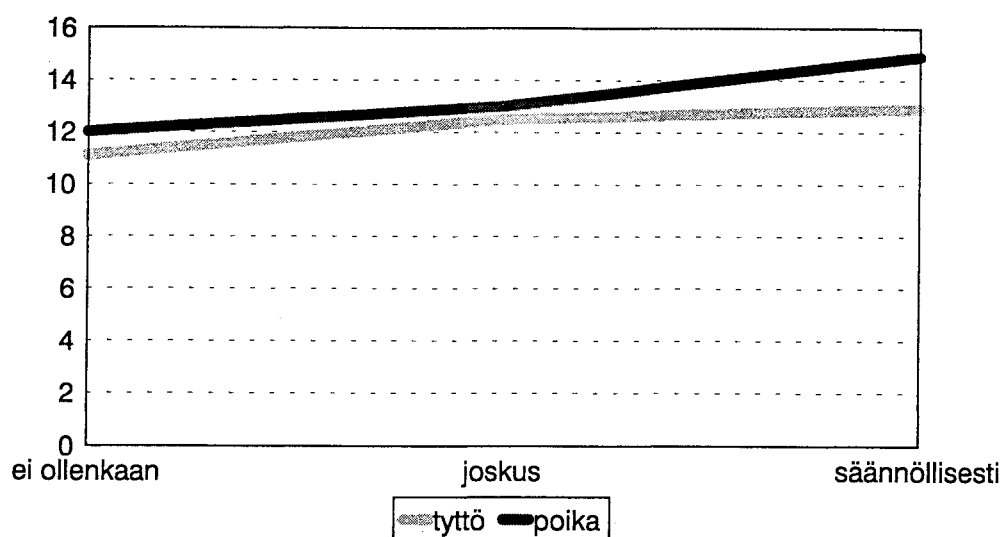
Sukupuoli	Isän liikunnan määrä		
	ei ollenkaan (1)	joskus (2)	säännöllisesti (3)
(1) tyttö (N)	11,1 (80)	12,5 (297)	12,9 (149)
(2) poika (N)	12,0 (98)	13,0 (237)	14,9 (122)

Yhdysvaik. merk.

Isän liikunta F = 30,09 ; p = .000***

Sukupuoli F = 32,57 ; p = .000***

Yhdysvaikutus F = 5,32 ; p = .005**

KUVIO 28. Tyttöjen ja poikien liikuntaindeksi isän liikunnan määrän mukaan

Sekä 6- että 8-luokkalaisilla oli suurempi liikuntaindeksi isän harrastaessa enemmän liikuntaa ($p = .000^{***}$) (taulukko 21, liite 4). Isän liikunnan määrällä ei siis ollut erilais- ta vaikutusta 6. ja 8. luokan oppilaiden liikunnan määrään.

Pojilla koulun ja urheiluseuran ulkopuolisen liikunnan määrä oli suurempi, kun isä harrasti enemmän liikuntaa. Erot isän eri liikuntaharrastuneisuusryhmien välillä olivat erittäin merkitseviä. Pojilla isän liikunnan määrän vaikutus organi- soimattoman liikunnan määrään oli siis pojilla suurempi kuin tytöillä, joilla ryhmien välisiä eroja ei ollut. Tulos on samansuuntainen kuin liikuntaindeksin kohdalla (taulukko 30).

8-luokkalaiset harrastivat enemmän liikuntaa ilman ohjausta, kun isä harrasti enemmän liikuntaa ($p = .000^{***}$). 6-luokka- laiset harrastivat yhtä paljon liikuntaa koulun ja seuran ulkopuolella riippumatta siitä, kuinka paljon isä harrasti liikuntaa (taulukko 22, liite 4).

TAULUKKO 30. Poikien ja tyttöjen organisoimattoman liikunnan määrä isän liikunnan määrän mukaan (varianssi-analyysi ja LSD-testi)

Isän liikunnan määrä	Lapsen liikunta						Merkitsevyys	LSD-testi
	tytöt			pojat				
	N	ka	kh	N	ka	kh		
(R1) ei ollenkaan	82	3,1	0,8	104	2,9	0,8	F = 1,44	R2-R1
(R2) joskus	315	3,2	0,7	253	3,1	0,7	P = .24	R3-R1
(R3) säännöllisesti	158	3,2	0,8	130	3,3	0,7	(ei merk.)	R3-R2
							F = 10,52	
							p = .000***	

*** p < .001 (pojat)

Lasten organisoidun liikunnan määrä vaihteli isän liikunnan määrän mukaan. Koulun liikuntakerhossa tai urheiluseurassa harrastetun liikunnan määrä oli suurempi, kun isä harrasti enemmän liikuntaa (taulukko 31).

TAULUKKO 31. Organisoitun liikunnan määrä isän liikunnan määrän mukaan (t-testi)

Isän liikunnan määrä	Lapsen liikunnan määrän			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R1) ei ollenkaan	182	3,5	1,7	(R3-R2) t = 4,23
(R2) joskus	554	4,0	1,8	p = .000***
(R3) säännöllisesti	282	4,6	2,1	(R3-R1) t = 6,32
				p = .000***
				(R2-R1) t = -3,31
				p = .001**

** p < .01, *** p < .001

Pojilla ryhmien väliset erot olivat hyvin samansuuntaiset kuin edellä. Tyttöjen kohdalla eroja syntyi vähemmän. Liikuntaa säännöllisesti harrastavien isien tytöt liikkuvat enemmän seurassa tai koulun kerhossa kuin liikuntaa harrastamattomien isien tytöt (p = .000***) ja joskus liikkuvien isien tytöt harrastivat enemmän organisoitua liikuntaa kuin liikuntaa harrastamattomien isien tytöt (p = .006**). Jälleen isien vaikutus poikiin oli suurempi (taulukot 23 ja 24, liite 4). 6- ja 8-luokkalaisilla erot ryhmien välillä olivat hyvin samansuuntaisia kuin kaikkien lasten kohdalla.

Isän harrastaessa enemmän liikuntaa, lapsi tunsu perheen tahdon olevan merkittävämpi syy omalle liikunnan harrastamiselle kuin isän harrastaessa vähemmän liikuntaa (taulukko 32). Keskiarvojen erot isän liikunnan harrastuneisuusryhmien välillä olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä.

TAULUKKO 32. Perheen tahdon kokeminen liikunnan harrastamisen syyksi isän liikunnan harrastuksen määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Isän liikunnan- harrastuksen määrä	Perheen tahdon tärkeys syynä			Merkitsevyys	LSD- testi
	N	ka	kh		
(1) ei ollenkaan	139	1,7	0,9	F = 14,17 p = .000 ***	R2-R1
(2) joskus	475	2,0	0,9		R3-R1
(3) säännöllisesti	246	2,2	0,9		R3-R2

*** p < .001

Sekä tytöillä että pojilla isän liikunnan määrällä oli merkitystä sille, kuinka tärkeä syy perheen tahto oli liikunnan harrastamiselle (p = .000***) (taulukko 25, liite 4). Isän vaikutus oli samanlainen myös 6-luokkalaisille (p = .000***), mutta 8-luokkalaisille isän liikunnan määrällä ei ollut enää niin suurta merkitystä (p = .012*). 8-luokkalaisista vain säännöllisesti liikkuvien isien lapset tunsivat perheen tahdon merkityksen tärkeämpänä kuin liikuntaa harrastamattomien isien lapset (taulukko 26, liite 4).

7.5.2 Äidin liikunnan harrastaminen

Yksisuuntaisella varianssianalyysillä ja LSD-testillä saatiin tulokseksi, että lasten liikuntaindeksit vaihtelivat erittäin merkitsevästi äitien liikunnan määrän mukaan (taulukko 27, liite 4). Äidin liikunnan määrällä ja sukupuolella ei ollut yhdysvaikutusta, joten toisin kuin isä, äiti ei vaikuttanut eri lailla tyttöihin ja poikiin (taulukko 33, kuvio 29).

TAULUKKO 33. Tyttöjen ja poikien liikuntaindeksi äidin liikunnan määrän mukaan (kaksisuuntainen varianssianalyysi)

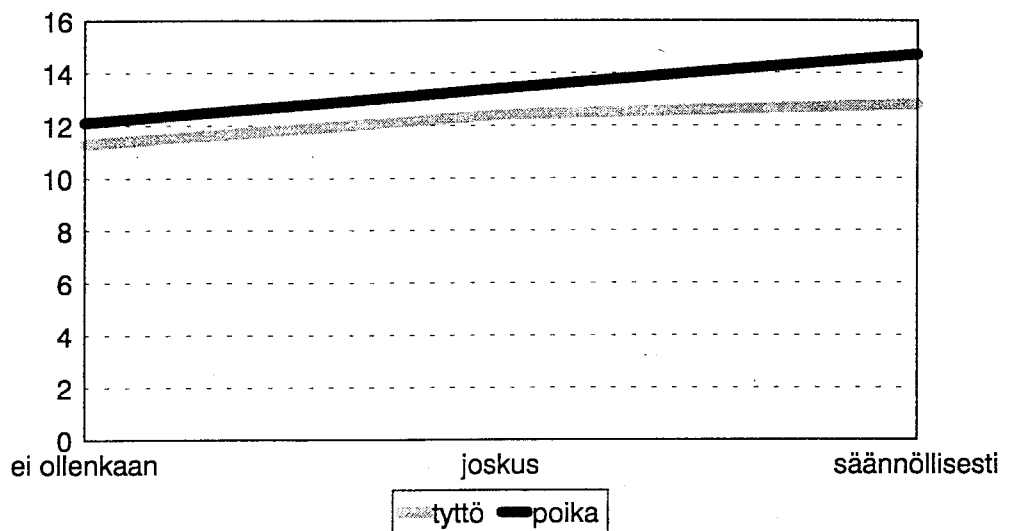
Suku- puoli	Äidin liikunnan määrä		
	Ei ollenkaan (1)	Joskus (2)	Säännöllisesti (3)
(1) tyttö (N)	11,3 (74)	12,4 (304)	12,8 (148)
(2) poika (N)	12,1 (130)	13,4 (245)	14,7 (82)

Yhdysvaik. merk.

Äidin liikunta $F = 4,50$; $p = .011^*$

Sukupuoli $F = 32,57$; $p = .000^{***}$

Yhdysvaikutus $F = 0,28$; $p = .758$ (ei merk.)

KUVIO 29. Tyttöjen ja poikien liikuntaindeksi äidin liikunnan määrän mukaan

6. luokan oppilaista säännöllisesti liikuntaa harrastavien äitien lapsilla oli suurempi liikuntaindeksi kuin vähemmän liikuntaa harrastavien äitien lapsilla ($p = .006^{**}$). 8. luokan oppilaiden kohdalla liikuntaa joskus tai säännöllisesti harrastavien äitien lapsilla liikuntaindeksi oli suurempi kuin niillä lapsilla, joiden äidit eivät harrastaneet lainkaan liikuntaa ($p = .000^{***}$). Äidillä on, toisin kuin isällä, suurempi vaikutus vanhempien lasten liikunnan määrään (taulukko 28, liite 4).

Äidin liikunnan määrä vaikutti sekä tyttöjen että poikien koulun ja seuran ulkopuolisen liikunnan määrään. Liikuntaa harrastavien äitien lapsilla organisoidun liikunnan määrä oli suurempi kuin liikuntaa harrastamattomien äitien lapsilla (taulukko 34). Ryhmien väliset erot olivat tilastollisesti merkitseviä.

TAULUKKO 34. Poikien ja tyttöjen organisoimattoman liikunnan määrä äidin liikunnan määrän mukaan (variانسsi-analyysi ja LSD-testi)

Äidin liikunnan määrä	Lapsen liikunta						Merkitsevyys	LSD-testi
	pojat			tytöt				
	N	ka	kh	N	ka	kh		
(R1) ei ollenkaan	136	3,0	0,8	79	2,9	0,8	F = 5,18	R2-R1
(R2) joskus	264	3,2	0,7	337	3,2	0,8	p = .006**	R3-R1
(R3) säännöllisesti	83	3,2	0,8	165	3,3	0,7	(pojat) F = 4,88 p = .008** (tytöt)	

** p < .01

8. luokan oppilailta erot äidin liikuntaharrastuneisuusryhmien välillä olivat samanlaiset kuin tyttöjen ja poikien kohdalla (p = .000***). 6-luokkalaisilla näitä eroja ei ollut (p = .091) (taulukko 29, liite 4). Nytkin äidin vaikutus oli suurempi vanhempiin lapsiin.

Äidin säännöllinen liikuntaharrastus näkyi siinä, että lapsi piti vapaa-aikana tapahtuvaa organisoimatonta liikuntaa itselleen tärkeämpänä kuin äidin harrastaessa liikuntaa joskus tai ei ollenkaan (taulukko 35).

TAULUKKO 35. Organisoimattoman liikunnan tärkeys lapselle äidin liikunnan määrän mukaan (variانسsi-analyysi ja LSD-testi)

Äidin liikunnan määrä	Ei-org. liikunnan tärkeys			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(1) ei ollenkaan	199	2,7	0,9		R3-R1
(2) joskus	560	2,9	0,9	F = 4,68	R3-R2
(3) säännöllisesti	232	3,0	0,9	p = .0095**	

** p < .01

Äidin liikunnan määrällä oli merkitystä sille, kuinka paljon lapsi osallistui liikuntaan koulun kerhossa tai urheiluseurassa. Äidin harrastaessa enemmän liikuntaa, lapsikin liikkui enemmän (taulukko 36).

TAULUKKO 36. Organisoitun liikunnan määrä äidin liikunnan määrän mukaan (t-testi)

Äidin liikunnan määrä	Lapsen liikunnan määrän			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R1) ei ollenkaan	213	3,6	1,8	(R3-R2) t = 2,52
(R2) joskus	582	4,1	1,9	p = .012*
(R3) säännöllisesti	242	4,5	2,1	(R3-R1) t = 4,96
				p = .000***
				(R2-R1) t = 3,39
				p = .001**

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

Poikien organisoidun liikunnan määrä vaihteli samojen ryhmien välillä kuin kaikkien lasten kohdalla (p = .002** ja p = .000***). Tyttöillä ryhmien välisiä eroja oli vähemmän. Äidin liikkua säännöllisesti tai joskus, tytöt harrastivat enemmän organisoitua liikuntaa (p = .009**) (taulukot 30 ja 31, liite 4). Äidin liikunnan määrä vaikutti siis enemmän poikien organisoidun liikunnan määrään.

Sekä 6- että 8-luokkalaisilla organisoidun liikunnan määrä oli suurempi, kun äiti harrasti liikuntaa säännöllisesti (p = .007 ja p = .001) (taulukot 32 ja 33, liite 4).

Poikien kohdalla perheen tahdon merkitys vaihteli äidin liikunnan määrän mukaan melkein merkitsevästi. Liikuntaa joskus tai säännöllisesti harrastavien äitien pojat tunsivat perheen tahdon olevan tärkeämpi syy liikunnan harrastamiselle kuin liikuntaa harrastamattomien äitien pojat (taulukko 37). Tyttöillä ryhmien välisiä eroja ei ollut, joten äidin liikunnan määrällä ei ollut vaikutusta sille, kuinka tärkeäksi syyksi liikunnan harrastamiselle tyttö tunsu perheen tahdon (p = .052).

TAULUKKO 37. Perheen tahdon merkitys pojille äidin liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin liikunnan määrä	Perheen tahdon tärkeyden			Merkitsevyys	LSD- testi
	N	ka	kh		
(R1) ei ollenkaan	102	2,0	0,9	F = 4,06 p = .018*	R2-R1
(R2) joskus	220	2,3	0,9		R3-R1
(R3) säännöllisesti	75	2,4	1,0		

* $p < .05$

8 POHDINTA

8.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessamme käytetyt mittarit olivat riittävän kattavia kuvaamaan lapsen liikuntaharrastusta sekä myös vanhempien liikunnan määrää ja sosioekonomista asemaa. Reliabiliteetti saatiin kohoamaan muodostamalla lapsen liikuntaa kuvaavia summamuuttujia. Ainoastaan lasten vapaa-aikana tapahtuvan liikunnan määrää kysyttiin vain yhdellä kysymyksellä ja senkin rinnalle otettiin toinen kysymys, jolla tiedusteltiin organisoimattoman liikunnan tärkeyttä.

Tutkimustulosten luotettavuuden kannalta oli hyvä, että tutkimuksemme perustui laajempaan kansainväliseen tutkimukseen. Mittareita oli suunniteltu huolella ja niitä oli esitettävää useampaankin kertaan. Myös validiteetin kannalta tästä oli hyötyä, sillä saimme käyttöömmme laajan, useampia Suomen eri alueita kattavan tutkimusaineiston. Muista samaa aineistoa tutkimuksissaan käyttävistä opiskelijoista oli myös apua tutkimuksen eri vaiheissa.

Vaikka saimmekin käyttöömmme valmiin tutkimusaineiston, meillä oli silti mahdollisuus osallistua joihinkin tutkimuksen vaiheisiin. Olimme mukana keräämässä tietoja useilla paikkakunnilla, varsinkin Keski-Suomen alueella, ja osallistuimme tietojen koodaamiseen tilastollista käsittelyä varten.

Koska meillä ei ollut itse mahdollisuutta vaikuttaa kysymysten sisältöön, piti tutkimuksemme ongelmanasettelun perustua valmiiksi laadittuun kyselylomakkeeseen. Tämä asetti rajoituksia tutkimuksen suorittamiselle, sillä emme voineet saada tarpeeksi kattavaa tietoa kaikista haluamistamme osa-alueista, kuten esimerkiksi vanhempien toiminnasta lapsen urheiluharrastuksen hyväksi (harjoitukseen ja kilpailuihin kuljetaminen, kannustus).

8.2 Lasten liikunnan harrastaminen

Poikien liikunnan määrä liikuntaindeksillä (viidestä eri kysymyksestä muodostettu summamuuttuja) mitattuna oli suurempi kuin tyttöillä. Tämä johtui todennäköisesti siitä, että poikia kannustetaan jo pienestä pitäen enemmän liikunnan harrastamiseen esimerkiksi antamalla heille useammin liikuntaan liittyviä leluja, kuten palloja, ja heidän suodaan osallistua rajumpiin leikkeihin kuin tyttöjen.

Liikunnan harrastaminen yhdessä muiden kanssa näytti olevan pojille mieluisampaa kuin tytöille. Pojille onkin ominaista jo pienestä pitäen kilpailullisuus ja oman paremmuutensa esittäminen kavereille, joten parhaiten näitä taitoja voi tuoda esiin erilaisiin yhteispeleihin osallistumalla. Pojat harrastivat myös tyttöjä enemmän liikuntaa koulun kerhossa tai seurassa, mikä saattaakin johtua juuri poikien luontaisesta halusta tuoda esille omia taitojaan ja vertailla niitä muihin.

6-luokkalaiset harrastivat 8-luokkalaisia enemmän liikuntaa. Nuoremmat lapset osallistuivat useammin myös koulun kerhon tai urheiluseuran harjoituksiin. Tämä saattaa johtua siitä, että 8-luokkalaiset ovat herkemmissä iässä omaksumaan vapaa-ajan viettotapoja kavereiltaan eli mikäli kaveripiiri ei harrasta liikuntaa niin luultavasti lapsenkin mielenkiinto liikuntaa kohtaan vähenee.

Kolmasosa lapsista koki tärkeäksi sen, että perhe halusi hänen harrastavan liikuntaa. Tämä syy oli vähäinen verrattuna itsensä hyvässä kunnossa pitämiseen ja myönteisten kokemusten keräämiseen, mutta kuitenkin moni lapsi tunsi perheen tahdon tärkeäksi. Tämä voi olla myönteistä, mikäli perhe kannustaa, innostaa ja tukee lastaan sopivasti hänen urheiluharrastuksessaan, mutta toisaalta se voi olla myös negatiivista, jos vanhemmat painostavat lastaan harrastamaan liikuntaa.

Pojat tunsivat perheen tahdon tärkeämmäksi syyksi liikunnan harrastamiselle kuin tytöt. Tämä johtuu luultavasti samoin kuin poikien suurempi liikunnan määräkin siitä, että vanhemmat johdattelivat poikia tyttöjä enemmän liikunnan harrastuksen pariin, jolloin pojat tuntevat perheen vaikuttavan heihin enemmän. Perheen merkitys liikuntaharrastuksen ylläpitäjänä vähenee myös lapsen varttuessa ja silloin vertaisryhmien vaikutus tulee suuremmaksi.

Motivaation puuttuminen oli suurin syy sille, ettei lapsi harrasta liikuntaa, joten ilmeisesti lapsen ollessa kiinnostunut jonkin liikuntalajin harrastamisesta, vanhemmat olivat valmiita panostamaan lapsensa harrastukseen. Perheen huono taloudellinen tilanne ja sen myötä rahanpuute ei ollutkaan kovin merkittävä syy liikunnan harrastamattomuudelle.

Liikunta ja urheilu on yksi lasten ja nuorten suosituimmista harrastuksista. Lähes päivittäin liikuntaa harrastikin 37 % lapsista. On kuitenkin huolestuttavaa, että liikuntaa vähän tai ei ollenkaan harrastavia lapsia oli yllättävän paljon (20 % lapsista harrasti liikuntaa harvemmin kuin kerran viikossa tai ei ollenkaan koulun ja seuran ulkopuolella). Tulos oli suunnilleen yhtä suuri kuin Suomen Gallupin 1995 tekemässä liikuntatutkimuksessa, jonka mukaan 12 - 14-vuotiaista 15 % ei harrastanut urheilua.

Yleisessä keskustelussa onkin oltu huolestuneita lasten luonnollisen liikunnan (esimerkiksi koulumatkojen kulkeminen jalan tai pyörällä) vähenemisestä. Myös lisääntynyt tietokoneen parissa vietetty aika saattaa passivoida lasta ja vähentää lasten liikunnan määrää ja sosiaalisia vuorovaikutustilanteita.

Suosituimpia vapaa-aikana harrastettuja lajeja olivat juoksu/hölkä, pyöräily, ulkoilu, jalkapallo, pesäpallo ja uinti. Tyttöillä liikunta painottui enemmän virkistäytymiseen

hölkän, ulkoilun ja pyöräilyn merkeissä. Pojat puolestaan pitivät jalkapallon pelaamisesta ja pyöräilystä, hölkän ollessa seuraavaksi eniten harrastettu laji. Tässäkin nähtiin selvästi se, että pojat liikkuivat tyttöjä mieluummin ryhmässä.

Lapsista 43 % osallistui viikottain liikuntaan koulun kerhossa tai urheiluseurassa, mikä oli hyvin lähellä Liikuntagallupissa (1995) saatua harrastajien määrää (n. 40 %). Urheilukilpailuihin osallistujia oli puolestaan 48 %. Suosituimpia kilpalajeja kaikkien lasten keskuudessa olivat yleisurheilu, jalkapallo ja jääkiekko. Selvästi suosituin laji yleisurheilu oli Liikuntagallupin mukaan kolmanneksi suosituin seurassa harrastettu laji, jalkapallon ja jääkiekon ollessa selkeästi harrastetuimpia seuralajeja.

Liikuntagallupissa mukana olleet lapset olivat 3 - 18-vuotiaita, kun taas meidän tutkimuksemme rajoittui käsittelemään noin 12- ja 15-vuotiaita. Suosituimmat lajit olivat kuitenkin samat molemmissa tutkimuksissa, mutta erot lajien painotuksissa johtuvat luultavasti juuri ikäjakaumien erilaisuudesta.

Kilpaurheilulajeista selvästi tyttöjen lajeiksi erottuivat ratsastus, lentopallo, hiihto ja pesäpallo. Poikavaltaisia lajeja olivat puolestaan jalkapallo ja jääkiekko. Näissäkin lajeissa virkistäytyminen ja yksin liikkuminen nousevat esille tyttöjen kohdalla. Palloilulajeista tytöt näyttävät suosivan sellaisia pelimuotoja, joissa ei tapahdu fyysistä kontaktia eikä kaksinkamppailutilanteita. Pojat sitä vastoin hakeutuvat juuri tällaisiin lajeihin.

Selviksi kaupunkilajeiksi osoittautuivat salibandy sekä jaloka- ja lentopallo ja maaseutulajeiksi pesäpallo, suunnistus, yleisurheilu ja hiihto. Nämä erot voivat johtua siitä, että kaupungeissa mahdollisia harrastajia on enemmän, joten joukkuelajeihin saadaan riittävästi osallistujia. Kaupungeissa myös harrastuspaikkoja, varsinkin sisätiloja, on tarjolla

runsaammin kuin maaseudulla, joten näiden lajien harrastaminen on mahdollista ympäri vuoden. Maaseudulla luonnonläheisten liikuntalajien suosio on ymmärrettävää, sillä harrastuspaikat ovat jokaisen lähettyvillä ja lajeja voi harrastaa yksinkin. Perinteiset lajit myös säilyvät maaseudulla pidempään kuin kaupungeissa, sillä uudet lajit eivät leviä niin nopeasti maaseudulle. Eroja harrastetuissa lajeissa maaseudulla ja kaupungissa syntyi enemmän tytöillä kuin pojilla, erityisesti 6-luokkalaisilla tytöillä.

Jako kaupunki- ja maaseutualueisiin ei ole nykyään enää kovin selkeä, sillä yhä pienemmistä kunnista on tullut kaupunkia ja toisaalta esimerkiksi suurten kaupunkien läheisyydessä sijaitsevat maalaiskunnat luokitellaan maaseuduksi. Tästä johtuen tässäkin tutkimuksessa ollut maaseutu - kaupunki-jaottelu saattaa antaa vääränlaista tietoa harrastetuista lajeista.

8.3 Vanhempien sosioekonominen asema

Isien ammattiasema oli parempi kuin äitien, koska isät työkentelivät korkeammassa ammattiasemassa ja työttömänäkin heitä oli vähemmän. Sekä isien että äitien työttömyysprosentti oli hieman alhaisempi kuin koko Suomen alueella vuonna 1995 (17 %). Samaan aikaan koko maassa, toisin kuin tutkimuksessamme, isiä oli työttömänä enemmän kuin äitejä. Työttömistä suuri osa kuului alempiin ammattiryhmiin, minkä myös Kontula, Koskela, Kananen ja Viinamäki (1992) ovat tutkimuksessaan todenneet.

Äidin ammattiasemalla oli isän ammattiasemaa suurempi merkitys sekä tyttöjen että poikien liikunnan harrastamisen määrälle. Äidin ammattiaseman ollessa johtava/ylempi toimihenkilö tai yrittäjä, lapset harrastivat enemmän liikuntaa kuin äidin kuuluessa alempaan ammattiryhmään. Toisaalta äidin ollessa työttömänä, lasten liikunnan harrastaminen väheni. Äidin korkealla ammattiasemalla ja työssäkäynnillä olikin siis tärkeä merkitys lasten suuremmalle liikunnan määrälle. Isän

vaikutus kohdistui pääasiassa poikiin, mutta ainoastaan isän toimiessa ylimmässä ammattiryhmässä. Tulos poikkesi isän osalta hieman siitä, mitä esimerkiksi Yang (1997) on tutkimuksessaan todennut, missä isän ammattiasemalla ei juurikaan ollut vaikutusta lasten liikunnan määrään.

Lasten iän mukaan molempien vanhempien korkealla ammatillisella asemalla oli merkitystä vain 8-luokkalaisten (noin 15-vuotiaiden) suurempaan liikunnan määrään. Usein tässä iässä vanhempien mahdollinen taloudellinen tuki saattaakin olla tärkeää sen kannalta, että se auttaa lasta pysymään liikuntaharrastuksensa parissa. Tämä tulos poikkeaa myös Yangin (1997) tutkimuksesta, sillä siinä isän korkeammalla sosio-ekonomisella asemalla oli vaikutusta vain nuorempien lasten (9 - 12-vuotiaat tytöt ja 9-vuotiaat pojat) liikunnan harrastamisen määrään.

Mielenkiintoinen tulos oli myös se, että isän ollessa korkeammassa ammattiasemassa, pojat harrastivat enemmän liikuntaa vapaa-aikanaan koulun ja urheiluseuran ulkopuolella, kun taas äidin ylempi ammattiasema liittyi poikien suurempaan liikuntamäärään koulun kerhossa tai urheiluseurassa. Organisoitun liikunnan tärkeäksi kokeminen vaihteli myös suuresti äidin eri ammattiryhmien välillä, erityisesti maanviljelijä-äitien lapset tunsivat liikunnan vähemmän tärkeäksi kuin ylemmissä ammattiryhmissä. Tämä voi johtua siitä, että maanviljelijän työn fyysisen rasittavuuden vuoksi liikunnan harrastaminen jää vähemmälle. Tämän vuoksi myös vanhempien lapsilleen antamat liikunnalliset mallit jäävät vähäisemmiksi.

Isän ammattiasema vaikutti poikien yleiseen liikunnan määrään, joten todennäköisesti vaikutus ulottuu myös organisoidun liikuntaan. Luultavasti seuratoimintaan osallistumiseen ei enää nykyään ole vaikutusta sillä, missä ammatissa isä toimii. Sen sijaan äidin korkeampi ammattiasema näyttäisi olevan tärkeämpi tekijä pitämään lapset paremmin organisoidun liikunnan parissa.

Isän työttömyys ei vähentänyt lasten liikunnan harrastamisen määrää, mutta äidin ollessa työttömänä lapset harrastivat vähemmän liikuntaa ja tunsivat myös perheen tahdon vähäisempänä syynä harrastamiselleen. Koska kuitenkin alempiin ammattiryhmiin kuuluvia isiä sekä äitejä oli ylempiä ryhmiä enemmän työttömänä, on äidin elämäntilanteen merkitys lapsen liikunnan harrastamisen määrälle tavallaan vanhempien ammatiaseman merkityksen toistoa.

Isän ja äidin ammattiasema vaikutti enemmän lasten kilpaurheilulajeihin kuin vapaa-aikana harrastettuihin liikuntalajeihin. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että lasten kilpaurheilu vaatii vanhemmilta enemmän taloudellista tukea esimerkiksi varusteiden hankinnassa ja kuljetuksessa. Toisaalta vapaa-ajan lajeja, kuten hölkkää ja ulkoilua, lapset voivat harrastaa omatoimisesti ilman kalliita varusteitakin.

Vapaa-ajan lajeista ainoastaan pyöräily ja hieman myös jalkapallo poikien harrastuksena, erottautuivat alempien ammattiryhmien lasten lajeiksi. Selkeitä ylempien ammattiryhmien lajeja ei ollut.

Kilpalajeista selviä ylempien ammattiryhmien tyttöjen lajeja olivat ratsastus ja uinti sekä alemman luokan laji oli jalkapallo. Ratsastus mielletäänkin useimmin ylempien luokan lajiksi luonteensa ja kalleutensa takia. Poikien lajeista jääkiekko oli selkeästi alempien ammattiryhmien laji, mikä oli yllättävää, koska jääkiekkoharrastuksen voisi olettaa olevan enemmänkin ylempien sosiaaliluokan laji kalleutensa vuoksi.

8.4 Vanhempien liikunnan määrä

Säännöllisesti liikuntaa harrasti noin neljäsosa ja joskus harrastavia oli noin puolet sekä isistä että äideistä. Tällöin lapsilla on hyvät mahdollisuudet omaksua liikunnallisia malleja vanhemmiltaan. Toisaalta osa lapsista sai myös melko huonoja liikuntavaikutteita vanhemmiltaan, koska täysin lii-

kuntaa harrastamattomia perheitä oli 10% eli kumpikaan vanhemmista ei harrastanut liikuntaa.

Isän korkeampi ammatillinen asema liittyi isän suurempaan liikunnan määrään. Tämä saattaa vaikuttaa myös siihen, että korkeammassa ammattiasemassa olevien isien pojat harrastavat enemmän liikuntaa saadessaan isältään parempia liikuntamalleja. Äidit puolestaan harrastivat liikuntaa yhtä paljon kaikissa ammattiryhmissä. Luultavasti naiset ovat miehiä laajemmin, ammattiryhmästä riippumatta, ymmärtäneet liikunnan tärkeyden.

Vanhempien liikunnan määrällä näytti olevan suurempi vaikutus lasten, erityisesti poikien, liikunnan määrään kuin sosioekonomisella asemalla, koska molempien vanhempien liikkessa enemmän myös lapset harrastivat selvästi enemmän liikuntaa. Lapset kokivat myös perheen tahdon tärkeämmäksi syyksi liikunnan harrastamiselle, kun vanhemmat harrastivat enemmän liikuntaa.

Näyttääkin siis siltä, että kun vanhemmat antavat runsaasti liikunnallisia malleja, niin lapsetkin omaksuvat itselleen liikunnallisen elämäntavan piirteitä. Lisäksi perheen tahdon merkityksen ollessa suurempi ja myönteinen, vanhemmat ovat asenteillaan, puheillaan ja käytöksellään viestittäneet liikunnan olevan tärkeä osa elämää.

Koska liikuntaan sosiaalistuminen on kaksisuuntainen prosessi, saattaa lasten runsas liikunnan harrastaminen innostaa myös vanhempia liikunnan pariin, vaikka he eivät olisikaan harrastaneet liikuntaa aikaisemmin. Vanhemmista voi tulla esimerkiksi lapsen liikuntalajin harrastajia, huoltajia tai valmentajia.

6-luokkalaisilla vanhempien liikunnan määrä vaikutti suurempaan organisoidun ja 8-luokkalaisilla organisoimattoman liikunnan määrään. Voikin olla, että lasten varttuessa vanhempien antamien liikuntamallien merkitys suurenee erityisesti

vapaa-ajan liikuntaan, vaikkakin myös vertaisryhmät vaikuttavat yhä enemmän lapsen vapaa-ajan viettotapoihin ja vanhempien merkityksen voisi olettaa vähenevän lapsen varttuessa. Kuitenkin näyttää siltä, että nuoren saadessa kotoaan enemmän liikunnan harrastamiseen kannustavia malleja, on todennäköisempää, että liikunnan harrastamisen säilyy osana nuoren elämää. Nuorempien lasten kohdalla taas seuratoimintaan osallistumisen edellytyksenä on usein vanhempien apu esimerkiksi kuljetusten ja maksujen muodossa, ja kun vanhempi itsekkin harrastaa liikuntaa aktiivisemmin, hän saattaa kokea lapsen urheiluseuratoimintaan osallistumisen tärkeämmäksi.

Isän liikunnan määrällä oli suurempi merkitys lasten liikunnan harrastamisen määrälle kuin äidillä. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa (mm. Lewko ja Ewing 1980 ja Silvennoinen 1984) on saatu samansuuntaisia tuloksia. Isän suurempi vaikutus saattoi johtua siitä, että isät harrastivat äitejä enemmän liikuntaa, jolloin myös lapset saivat enemmän liikunnallisia malleja isiltään. Ainoastaan tyttöjen vapaa-aikana tapahtuvaan liikuntaan äidin liikunnan määrällä oli isää enemmän merkitystä. Isän liikunnalla oli lisäksi enemmän merkitystä lasten vapaa-ajan liikuntaan kuin liikuntaan urheiluseurassa tai koulun kerhossa. Äidin kohdalla tällaista eroa ei ollut.

Isän liikunnalla oli suurempi merkitys poikien liikuntaan sekä vapaa-aikana että seurassa. Myös tämä tulos on samankaltainen kuin aikaisemmissakin tutkimuksissa, esimerkiksi Yang (1997) totesi isän fyysisen aktiivisuuden korreloivan 15-vuotiaiden poikien liikuntaan, mutta toisin kuin tässä tutkimuksessa, ei lainkaan tyttöihin.

Äidin liikunnalla oli puolestaan merkitystä niin tyttöjen kuin poikienkin liikunnan määrään, mutta organisoidun liikunnan ja perheen tahdon merkityksen suuruuden osalta hieman enemmän poikiin. Mielenkiintoista siis oli, että äidillä ei ollut suurempaa vaikutusta tyttöihin, vaikka niin olisi voi-

nut aikaisempien tutkimusten (mm. Yang 1997) pohjalta olettaa. Joiltakin osin äidin vaikutus poikiin oli jopa suurempi kuin tyttöihin. Tässäkin näkyy, että vanhemmat yhä edelleenkin kannustavat poikia tyttöjä enemmän liikunnan harrastamisen pariin.

Äidillä on, toisin kuin isällä, hieman enemmän vaikutusta vanhempien lasten liikunnan kokonaismäärään. Sekä isän että äidin harrastaessa enemmän liikuntaa 8-luokkalaiset liikkuvat enemmän vapaa-aikanaan, mikä onkin todettu jo aikaisemmin pohdittaessa vanhempien yhteisen liikunnan määrän merkitystä lapsille. Eri ikäisten lasten urheiluseurassa tai koulun liikuntakerhossa tapahtuvan liikunnan määrään ei vanhemmilla ollut erilaista merkitystä.

Isän liikunnan määrällä oli suurempi merkitys sille, kuinka tärkeänä syynä liikunnan harrastamiselle lapsi koki perheen tahdon, koska äiti vaikutti tältä osin vain poikiin. Tämä liittyy selvästikin siihen, että isän liikunnalla on äitiä suurempi merkitys myös lapsen liikunnan harrastamisen määrään.

Vanhempien, varsinkin juuri sosiaaliluokan ja liikunnan harrastamisen, vaikutusta lapsen liikunnan harrastamiselle on tutkittu jo useissa aikaisemmissa tutkimuksissa. Vanhempien ammatillisen aseman merkityksen vähentyessä, jatkossa olisikin hyödyllisempää ja mielenkiintoisempaa keskittyä tutkimaan sitä, mitkä muut vanhempien ja lasten väliset seikat ovat hyödyksi lapsen liikunnan harrastamisen aloittamiselle ja sen sopivalle määrälle. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi harjoitukseen ja kilpailuihin kuljettaminen, niissä mukana oleminen sekä niistä keskusteleminen, lapsen kokema kannustus (esimerkiksi onko kannustus myönteistä, liiallista vai onko sitä ollenkaan) sekä perheen sosiaalinen ja taloudellinen tuki lapselle kaikissa urheiluun liittyvissä tilanteissa.

LÄHTEET

- Allardt, E. 1983. Sosiologia 1. Juva: WSOY.
- Anderssen, M. & Wold, B. 1992. Parental and peer influences on leisure-time physical activity in young adolescents. *Research Quarterly for Exercise and Sport* 63 (4), 341-348.
- Brown, B. A., Frankel, B. G. & Fennel, M. P. 1989. Hugs or shrugs: Parental and peer influence on continuity of involvement in sport by female adolescents. *Sex Roles* 20 (7/8), 397-408.
- Coakley, J. J. 1986. Socialization and youth sport. Teoksessa C. R. Rees & A. W. Miracle (toim.) *Sport and Social theory*. Champaign: Human Kinetics Publishers, 135-144.
- Fishwick, L. & Greendorfer, S. 1987. Socialization Revisited: A critique of the sport-related research. *Quest* 39 (1), 1-8.
- Greendorfer, S. H. 1981. Sport and mass media. Teoksessa G. R. F. Luschen & G. H. Sage (toim.). *Handbook of Social Science of Sport*. Champaign Ill.: Stipes, 160-179.
- Greendorfer, S. L. & Lewko, J. H. 1978. Role of family members in sport socialization of children. *Research Quarterly for Exercise and Sport* 49 (2), 146-152.
- Hasbrook, C. A. 1986. The sport participation - social class relationship: Some recent youth sport participation data. *Sociology of Sport Journal* 3, 154-159.
- Heinilä, T., Komulainen, A., Ruuskanen, E. & Viika, S. 1994. Voiton keinot. *Liikunta ja Tiede* 31 (4), 16-17.

- Iso-Ahola, S. E. & Hatfield, B. 1986. A Psychology of Sports. A Social Psychological Approach. Iowa: Wcb.
- Kontula, O., Koskela, K., Kananen, P. & Viinamäki, H. 1992. Taloudellinen muutos ja terveys. Sosiaali- ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja 67/1992. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Koski, P. 1993. Liikuntaseurat ja yhteiskunta: kansalaisaktiivisuus on kulttuuripääoma. Liikunta ja Tiede 30 (4), 26-27.
- Laakso, L. 1982. Lapsuuden ja nuoruuden kasvuympäristö aikuisiän liikuntaharrastusten selittäjänä: Retrospektiivinen tutkimus. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen väitöskirja.
- Laakso, L. 1986. Aikuisväestön vapaa-ajan liikuntaharrastus. Teoksessa P. Vuolle, R. Telama & L. Laakso. Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 87-99.
- Lamaväestö 1990 ja 1992. Väestö 1996:10. Helsinki: Tilastokeskus.
- Macintosh, D. 1982. Socioeconomic, educational and status characteristics of Ontario interschool athletes. Canadian Journal of Applied Sport Sciences 7, 272-283.
- Malina, R. M. & Bouchard, C. 1991. Growth, maturation and physical activity. Champaign Ill.: Human Kinetics Books.
- McPherson, B. D. 1981. Socialization into and through sport involvement. Teoksessa G. R. F. Luschen & G. H. Sage (toim.) Handbook of Social Science of Sport. Champaign Ill.: Stipes, 246-273.

- McPherson, B. D., Curtis, J. E. & Loy, J. W. 1989. The Social Significance of Sport. An introduction to the sociology of sport. Champaign Ill.: Human Kinetics Books.
- Pulli, S. & Saranpää, U. 1991. Kodin liikuntamallin ja -asenteen sekä koululiikuntaan suhtautumisen yhteys liikuntakerhoon osallistumiseen. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu-työ.
- Pyykkönen, T. 1990. Rahalla rikas liikunta. Liikunta ja Tiede 27 (6), 43.
- Rantu, E. & Pehkonen, J. 1995. Liikuntagallup 1994. Osa 1: Liikunnan harrastaminen. Suomen liikunta ja Urheilu ry.
- Ranto, E. & Pehkonen, J. 1996. Lasten ja varhaisnuorten liikuntatutkimus 1995. Suomen Gallup ry.
- Roberts, G. C. & Treasure, D. 1992. Children in sport. Sport Science Reviews 1 (2), 46-64.
- Saarinen, P., Ruoppila, I. & Korkiakangas, M. 1989. Kasvatustuspsykologian kysymyksiä. Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus: Salpausselän kirjapaino.
- Sage, G. C. 1980. Parental influence and socialization into sport for male and female intercollegiate athletes. Journal of Sport and Social Issues 4 (2), 1-13.
- Silvennoinen, M. 1984. Koululiikuntatutkimuksen kuulumisia. Urheileva lapsi ja vanhemmat. Liikuntakasvatus 49 (4), 4-6.
- Silvennoinen, M. 1987. Koululainen liikunnan harrastajana. Liikuntaharrastusten ja liikuntamotiivien sekä niiden yhteyksien muuttuminen iän mukana peruskoululaisilla ja lukiolaisilla. Jyväskylän yliopisto. Studies in Sport, Physical Education and Health.

- Seppänen, P. 1985. Urheilun merkitys lasten ja nuorten sosiaalistamisessa. *Liikunta ja Tiede* 22 (3), 104-111.
- Snyder, E. E. & Purdy, D. A. 1982. Socialization into sport: Parent and child reverse and reciprocal effect. *Research Quarterly for Exercise and Sport* 53 (3), 263-266.
- Snyder, E. E. & Spreizer, E. 1981. Sport, education and schools. Teoksessa G. R. F. Luschen & G. H. Sage (toim.). *Handbook of Social Science of Sport*. Champaign Ill.: Stipes. 119-146.
- Telama, R. 1993. Koululiikunta ja yhteiskunta: Koulusta nuorelle liikuntamallit. *Liikunta ja Tiede* 30 (4), 24-25.
- Telama, R., Silvennoinen, M. & Vuolle, P. 1986. Kouluikäisten liikuntakäyttäytyminen. Teoksessa P. Vuolle, R. Telama & L. Laakso. *Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja* 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 53-66.
- Työvoimatilasto 1995. *Työmarkkinat 1996:2*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Vanhalakka-Ruoho, M. 1981. Perhe ja urheileva lapsi. Tampereen yliopisto. *Psykologian laitoksen tutkimuksia* 123.
- Vuolle, P. 1986. Osallistuminen organisoituun liikuntaan. Teoksessa P. Vuolle, R. Telama & L. Laakso. *Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja* 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 137-147.
- Vuolle, P. 1986. Urheilun kulutus. Teoksessa P. Vuolle, R. Telama & L. Laakso. *Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja* 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 206-221.
- Väestömuutokset 1993. *Väestö 1995: 3*. Helsinki: Tilastokeskus.

- Westergård, J. & Itkonen, H. (toim.) 1990. Lapsi ja nuori urheiluseurassa. Työväen urheiluliitto: Turku.
- Woolger, C. & Power, T.G. 1993. Parent and sport socialization: Views from the achievement literature. *Journal of Sport Behavior* 16 (3), 171-189.
- Yang, X. 1993. Longitudinal analysis of Finnish children's and youths' participation in competitive sport and physical activity. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen lisensiaattityö.
- Yang, X. 1997. A multidisciplinary analysis of physical activity, sport participation and dropping out among young finns. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen väitöskirja.

LIITE 1. Kyselylomake

Koulu _____

Luokka _____

Sukupuoli tyttö 1 poika 2

Syntymäaika: päivä _____ kuukausi _____ vuosi _____

1. Voit viettää vapaa-aikaasi monella tavalla. Mitkä vapaa-ajanviettotavat ovat juuri sinulle tärkeimpiä ja mihin toimintoihin osallistut vapaa-aikanasi?

Käy läpi seuraava lista ja merkitse miten tärkeä kukin toiminta sinulle on ja merkitse myös listan vasemmalle puolelle, mihin toimintoihin osallistut melko säännöllisesti.

	Erittäin tärkeää	Tärkeää	Vähän tärkeää	Ei ollenkaan tärkeää
Teen säännöllisesti				
_____ musiikin kuuntelu	4	3	2	1
_____ soittaminen tai laulaminen kuorossa	4	3	2	1
_____ TV:n/videon katselu	4	3	2	1
_____ rahan ansaitseminen	4	3	2	1
_____ kavereiden kanssa oleskelu ja jutteleminen	4	3	2	1
_____ poikaystävän/tyttöystävän kanssa oleminen	4	3	2	1
_____ kortin, video/tietokonepelien pelaaminen	4	3	2	1
_____ kirjojen tai lehtien lukeminen	4	3	2	1
_____ urheiluseuran harjoituksiin osallistuminen	4	3	2	1
_____ penkkiurheilu/urheilu-kilpailuissa tai otteluissa käynti	4	3	2	1
_____ ylimääräisten koulutehtävien ja kotitehtävien tekeminen	4	3	2	1
_____ juhlissa käynti, tanssiminen taiteen ja käsityön harrastaminen (esim. valokuvaus, ompeleminen)	4	3	2	1
_____ yksin oleminen (rentoutuminen)	4	3	2	1
_____ ostoksilla käynti "shoppailu"	4	3	2	1
_____ elokuvissa, teatterissa, konserteissa käynti	4	3	2	1
_____ vapaaehtoistyö, hyväntekeväisyystyö	4	3	2	1
_____ kotitöissä auttaminen	4	3	2	1
_____ sukulaisten tapaaminen	4	3	2	1
_____ nuorisoklubeissa/nuorisotalolla käynti	4	3	2	1
_____ vapaamuotoinen, ei-organisoitu liikunta	4	3	2	1
_____ muuta (kuvaile)	4	3	2	1

2. Kuinka usein osallistut liikuntaan koulun kerhossa tai urheiluseurassa ?

1. En koskaan
2. Harvemmin kuin kerran viikossa
3. Joka viikko
4. Melkein joka päivä

3. Kuinka usein harrastat liikuntaa koulun ja urheiluseuran ulkopuolella ?

1. En koskaan
2. Harvemmin kuin kerran viikossa
3. Joka viikko
4. Melkein joka päivä

4. Millaista liikuntaa yleensä harrastat koulutuntien ja seuratoiminnan ulkopuolella

---

---

5. Kuinka usein harrastat urheilua tai liikuntaa koulutuntien ulkopuolella vähintään 20 minuuttia kerrallaan?

1. En koskaan
2. Harvemmin kuin kerran kuukaudessa
3. Kerran kuukaudessa
4. Kerran viikossa
5. 2-3 kertaa viikossa
6. 4-6 kertaa viikossa
7. Päivittäin

6. Kuinka monta tuntia viikossa tavallisesti harrastat urheilua tai liikuntaa vapaa-aikanasi niin, että hengästyit ja hikoilet?

1. En yhtään
2. Noin puoli tuntia
3. Noin tunnin
4. Noin 2-3 tuntia
5. Noin 4-6 tuntia
6. 7 tuntia tai enemmän

7. Onko sinun koulussasi liikuntakerhoa/urheiluseuraa?

Ei 1   Kyllä 2

8. Kuulutko koulusi liikuntakerhoon/seuraan?

1. En
2. Kyllä, harjoittelen kerhossa säännöllisesti ja otan osaa kerhon kilpailuihin
3. Kyllä, mutta en säännöllisesti

9. Osallistutko urheilukilpailuihin (esim. yleisurheilu tai jalkapallo)?

1. En osallistu
2. Osallistuin ennen, mutta en enää
3. Kyllä, koulun kilpailuihin
4. Kyllä, urheiluseuran kilpailuihin
5. Kyllä, kansallisiin tai kansainvälisiin kilpailuihin

10. Jos osallistut kilpailuihin, millaista kilpaurheilua harrastat?
Kirjoita lajien nimet ja minkä ikäisenä aloitit kilpailemisen.

Aloitin kilpailemisen _____ (laji) _____ vuoden iässä.

Aloitin kilpailemisen _____ (laji) _____ vuoden iässä.

Aloitin kilpailemisen _____ (laji) _____ vuoden iässä.

Oletko aikaisemmin ottanut osaa sellaiseen kilpaurheiluun, jota et enää nykyään harrasta? Kirjoita lajien nimet ja minkä ikäisenä aloitit ja lopetit kilpailemisen:

Aloitin kilpailemisen _____ (laji) _____ vuoden iässä ja lopetin _____ iässä.

Aloitin kilpailemisen _____ (laji) _____ vuoden iässä ja lopetin _____ iässä.

Aloitin kilpailemisen _____ (laji) _____ vuoden iässä ja lopetin _____ iässä.

11. Millaisena koet oman terveydentilasi?

1. Terveydentilani on oikein hyvä
2. Terveydentilani on melko hyvä
3. En ole oikein terve

12. Vertaa itseäsi muihin ikäisiisi tyttöihin (jos olet tyttö) tai muihin ikäisiisi poikiin (jos olet poika). Valitse asteikolta kohta joka parhaiten kuvaa sinua: esimerkiksi jos olet enemmän vaaleatukkainen kuin tummatukkainen laita rasti kuten edellä:

Esimerkki: Olen vaaleatukkainen   Olen tummatukkainen

Olen taitava liikunnassa	_____	Osaan vähän liikunnassa
Olen kömpelö	_____	Ketterä
Olen notkea	_____	Jäykkä
Olen kestävä	_____	Väsyn helposti liikunnassa
Olen nopea	_____	Hidas
Olen heikko	_____	Voimakas
Olen rohkea	_____	Arka
Olen tyytyväinen	_____	Tyytymätön
ulkonäkööni		ulkonäkööni
Olen liian pitkä	_____	Olen liian lyhyt
Olen liian laiha	_____	Olen liian lihava

13. Mitä mieltä olet koulunkäynnistä?

1. Erittäin vastenmielistä
2. Vastenmielistä
3. Ei vastenmielistä eikä mukavaa
4. Pidän siitä
5. Pidän siitä erittäin paljon

14. Mitä mieltä olet koulun liikuntatunneista?

1. Erittäin vastenmielistä
2. Vastenmielistä
3. Ei vastenmielistä eikä mukavaa
4. Pidän niistä
5. Pidän niistä erittäin paljon

15. Kuinka usein vietät aikaasi ystäväsi kanssa koulun ulkopuolella?

1. Minulla ei ole ystäviä tällä hetkellä
2. Kerran viikossa tai harvemmin
3. 2-3 päivänä viikossa
4. 4-6 päivänä viikossa
5. Joka päivä, myös viikonloppuna

16. Seuraavaksi kysymme sinun omia tuntemuksiasi kun osallistut urheiluun tai liikuntaan. Mieti, miten hyvin seuraavat väittämät kuvaavat tilanteita, joissa tunnet itsesi onnistuneimmaksi ja tyytyväisimmäksi urheilussa.

Jos et harrasta liikuntaa siirry kysymykseen 17.

Tunnen itseni onnistuneimmaksi ja tyytyväisimmäksi urheilussa tai liikunnassa kun...

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
- olen ainoa, joka osaa tietyn taidon tai joka osaa pelata	4	3	2	1
- opin uuden taidon ja se innostaa minua harjoittelemaan enemmän	4	3	2	1
- osaan paremmin kuin kaverini	4	3	2	1
- muut eivät osaa yhtä hyvin kuin minä	4	3	2	1
- opin jotain, joka on hauskaa	4	3	2	1
- muut tekevät virheitä, mutta minä en	4	3	2	1
- opin uuden taidon yrittämällä kovasti	4	3	2	1
- harjoittelen todella kovasti	4	3	2	1
- teen eniten pisteitä/maaleja ym.	4	3	2	1
- olen paras	4	3	2	1

17. Merkitse, miten tärkeää sinusta on se, että SINÄ ITSE olet:
(ympyröi sinuun sopiva vaihtoehto)

	Erittäin tärkeää	Tärkeää	Vähän tärkeää	Ei ollenka tärkeää
- hyvä useimmissa kouluaineissa	4	3	2	1
- hyvä liikunnassa	4	3	2	1
- suosittu poikien keskuudessa	4	3	2	1
- suosittu tyttöjen keskuudessa	4	3	2	1
- hyvän näköinen	4	3	2	1
- (hyvässä) kunnossa	4	3	2	1

18. Alla olevassa listassa on erilaisia syitä harrastaa liikuntaa.
Merkitse, kuinka tärkeä kukin kohta on sinun harrastamisesi.
Jos et harrasta liikuntaa, siirry kysymykseen 19.

	Erittäin tärkeää	Tärkeää	Vähän tärkeää	Ei ollenka tärkeää
Harrastan liikuntaa, koska				
- ystävienikin harrastavat	4	3	2	1
- haluan siitä itselleni uran	4	3	2	1
- tapaan uusia ihmisiä	4	3	2	1
- voin tehdä itselleni jotain hyvää	4	3	2	1
- nautin kilpailemisesta	4	3	2	1
- haluan olla fyysisesti kunnossa	4	3	2	1
- se rentouttaa minua	4	3	2	1
- nautin harjoittelusta	4	3	2	1
- pidän joukkueessa olemisesta	4	3	2	1
- perheeni haluaa minun harrastavan	4	3	2	1
- voin saada vartaloni kuntoon	4	3	2	1
- sen avulla voin ansaita rahaa	4	3	2	1
- se on jännittävää	4	3	2	1
- se tekee minut fyysisesti viehättäväksi	4	3	2	1
- voin tavata ystäviä	4	3	2	1
- se antaa minulle mahdollisuuden itseni ilmaisuun	4	3	2	1

19. Jos et harrasta liikuntaa, voitko mainita syyn/syitä miksi et?

---

20. Harrastatko liikuntaa vleensä vksin vai muiden kanssa?

2. Muiden kanssa
3. Joskus yksin, joskus muiden kanssa
4. En harrasta/osallistu urheiluun

21. Osallistuvatko vanhempasi aktiivisesti liikunnan harrastamiseen?

Isä	Äiti
1. Ei ollenkaan	1. Ei ollenkaan
2. Joskus	2. Joskus
3. Säännöllisesti	3. Säännöllisesti
4. Ei isää	4. Ei äitiä

22. Isän ammatti _____

isä käy töissä	1
isä on työtön	2
isä on eläkkeellä	3
isä opiskelee	4

23. Äidin ammatti _____

äiti käy töissä	1
äiti on työtön	2
äiti on eläkkeellä	3
äiti opiskelee	4

LIITE 2. Vanhempien ammattiluokitus

<u>Koodi</u>	<u>Luokka</u>	<u>Esimerkkejä</u>
1	Johtava asema/ ylempi toimihenkilö	everstiluutnantti, opettaja, rehtori, lääkäri, talous- päällikkö, toimitusjohtaja, ylitullinvartija
2	Alempi toimihenkilö	sairaanhoitaja, palkanlaskija, myyntiedustaja, insinööri, teknikko, keittiömestari, hammashoitaja, toimisto- työntekijä, rakennusmestari
3	Työntekijä	ambulanssikuski, kirvesmies, sähkömies, myyjä, asentaja, perushoitaja, siivooja, korjaaja, tehdastyöläinen
4	Yrittäjä	
5	Maanviljelijä/Emäntä	
6	Opiskelija	
7	Hoitaa lapsia/kotia	
8	Työtön	
9	Eläkeläinen	

LIITE 3. Alkuperäiset liikuntamuuttujat ja liikuntaindeksi

Muuttuja	Alkuperäinen arvo	Uudelleen koodaus
2. Osallistuminen liikuntaan koulun kerhossa tai urheiluseurassa		
1. En koskaan	1	1
2. Harvemmin kuin kerran viikossa	2	2
3. Joka viikko	3	3
4. Melkein joka päivä	4	4
3. Koulun ja urheiluseuran ulkopuolinen liikunta		
1. En koskaan	1	2
2. Harvemmin kuin kerran viikossa	2	2
3. Joka viikko	3	3
4. Melkein joka päivä	4	4
5. Vähintään 20 minuutin liikunta koulutuntien ulkopuolella		
1. En koskaan	1	1
2. Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	2	1
3. Kerran kuukaudessa	3	2
4. Kerran viikossa	4	2
5. 2-3 kertaa viikossa	5	3
6. 4-6 kertaa viikossa	6	3
7. Päivittäin	7	4
6. Hengästymistä ja hikoilua aiheuttavan liikunnan määrä viikossa		
1. Ei yhtään	1	1
2. Puoli tuntia	2	2
3. Noin tunti	3	2
4. Noin 2-3 tuntia	4	3
5. Noin 4-6 tuntia	5	3
6. 7 tuntia tai enemmän	6	4
9. Osallistutko urheilukilpailuihin		
1. En osallistu	1	1
2. Osallistuin ennen, mutta en enää	2	1
3. Kyllä, koulun kilpailuihin	3	2
4. Kyllä, urheiluseuran kilpailuihin	4	3
5. Kyllä, kansallisiin tai kansainvälisiin kilpailuihin	5	4
Liikuntaindeksin minimi 5		
summa 20		

LIITE 4. Taulukot

TAULUKKO 1. Tyttöjen organisoimattoman liikunnan määrä isän ammattiryhmittäin (varianssianalyysi)

Isän ammattiryhmä	Tytön liikunnan määrän			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R7) koti-isä	2	2,5	0,7	F = 1,67 p = .126 (ei merk.)
(R3) työntekijä	275	3,1	0,8	
(R6) opiskelija	8	3,1	0,6	
(R2) alempi toimihlö	91	3,2	0,8	
(R1) johtava asema/ ylempi toimihlö	74	3,3	0,7	
(R5) maanviljelijä	19	3,3	0,6	
(R4) yrittäjä	35	3,4	0,6	

TAULUKKO 2. 6-luokkalaisten organisoimaton liikunta isän ammattiryhmittäin (varianssianalyysi)

Isän ammattiryhmä	Liikunnan määrä			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R7) koti-isä	7	2,5	0,7	F = 1,25 p = .282 (ei merk.)
(R3) työntekijä	257	3,1	0,7	
(R2) alempi toimihlö	79	3,2	0,8	
(R6) opiskelija	5	3,2	0,4	
(R1) johtava asema/ ylempi toimihlö	76	3,3	0,8	
(R5) maanviljelijä	13	3,3	0,6	
(R4) yrittäjä	29	3,4	0,6	

TAULUKKO 3. Organisoitu liikunta isän ammattiryhmittäin (varianssianalyysi)

Isän ammattiryhmä	Liikunnan määrä			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R5) maanviljelijä	38	3,9	1,6	F = 1,41 p = .208 (ei merk.)
(R3) työntekijä	472	4,0	1,9	
(R4) yrittäjä	57	4,1	2,0	
(R1) johtava asema/ ylempi toimihlö	148	4,3	2,0	
(R6) opiskelija	9	4,3	2,1	
(R2) alempi toimihlö	177	4,4	2,0	
(R7) koti-isä	2	6,0	2,8	

TAULUKKO 4. Poikien liikuntaindeksi äidin ammattiryhmittäin (variانسsianalyysi ja LSD-testi)

Äidin ammattiryhmä	Liikunta-indeksin			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R5) maanviljelijä/emäntä	11	11,6	3,3	F = 2,5 p = .012*	R1-R2 R1-R3
(R4) yrittäjä	11	13,0	2,6		R1-R5
(R3) työntekijä	187	13,2	3,3		
(R7) kotiäiti	10	13,2	3,3		
(R2) alempi toimihenkilö	117	13,6	3,4		
(R6) opiskelija	22	13,7	3,6		
(R1) johtava asema/ylempi toimihlö	48	14,8	3,7		

* p < .05

TAULUKKO 5. Tyttöjen liikuntaindeksi äidin ammattiryhmittäin (variانسsianalyysi ja LSD-testi)

Äidin ammattiryhmä	Liikunta-indeksin			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R7) kotiäiti	20	11,2	2,1	F = 2,4 p = .014*	R4-R7 R4-R6
(R6) opiskelija	17	11,4	3,0		R4-R3
(R3) työntekijä	228	12,2	2,8		R4-R2
(R2) alempi toimihenkilö	158	12,5	2,9		R1-R7
(R5) maanviljelijä/emäntä	6	12,6	2,8		
(R1) johtava asema/ylempi toimihlö	53	13,0	2,8		
(R4) yrittäjä	23	13,9	2,6		

* p < .05

TAULUKKO 6. 8-luokkalaisten liikuntaindeksi äidin ammattiryhmittäin (variانسsianalyysi ja LSD-testi)

Äidin ammattiryhmä	liikuntaindeksi			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R7) kotiäiti	20	11,4	2,7	F = 2,75 p = .012*	R1-R2 R1-R3
(R5) maanviljelijä/emäntä	13	11,8	3,4		R1-R7
(R3) työntekijä	200	12,2	3,3		R4-R3
(R6) opiskelija	18	12,3	3,7		R4-R7
(R2) alempi toimihlö	141	12,6	3,2		
(R1) johtava asema/ylempi toimihlö	47	13,8	3,2		
(R4) yrittäjä	24	13,9	2,7		

* p < .05

TAULUKKO 7. Organisoimaton liikunta äidin ammattiryhmittäin (variانسsianalyysi)

Äidin ammattiryhmä	Liikunnan määrä			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R6) opiskelija	39	3,1	0,8	F = 0,94 p = .468 (ei merk.)
(R3) työntekijä	435	3,1	0,8	
(R5) maanviljelijä/ emäntä	17	3,2	0,6	
(R7) kotiäiti	32	3,2	0,8	
(R2) alempi toimihlö	285	3,2	0,7	
(R1) johtava asema/ ylempi toimihlö	102	3,3	0,7	
(R4) yrittäjä	37	3,3	0,7	

TAULUKKO 8. Lasten liikuntaindeksi isän elämäntilanteen mukaan (variانسsianalyysi)

Isän elämäntilanne	Lapsen liikunta-indeksiin			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R1) töissä	836	12,8	3,2	F = 0,03 p = .99 (ei merk.)
(R2) työtön	97	12,7	2,8	
(R3) eläkeläinen	45	12,7	3,2	
(R4) opiskelija	20	12,9	3,5	

TAULUKKO 9. Organisoimaton liikunta isän elämäntilanneryhmittäin (variانسsianalyysi)

Isän elämäntilanne	Liikunnan määrä			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R4) opiskelija	20	3,1	0,9	F = 0,07 p = .977 (ei merk.)
(R3) eläkeläinen	46	3,1	0,6	
(R1) töissä	870	3,2	0,8	
(R2) työtön	98	3,2	0,8	

TAULUKKO 10. Organisoitu liikunta isän elämäntilanneryhmittäin (variانسsianalyysi)

Isän elämäntilanne	Liikunnan määrä			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R2) työtön	98	3,9	1,7	F = 0,45 p = .717 (ei merk.)
(R4) opiskelija	20	4,1	2,0	
(R3) eläkeläinen	45	4,1	1,9	
(R1) töissä	848	4,1	1,9	

TAULUKKO 11. Tyttöjen ja poikien liikuntaindeksi äidin elämäntilanneryhmittäin (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin elämäntilanne	Liikuntaindeksi						Merkitsevyys	LSD-testi
	Pojat			Tytöt				
	N	ka	kh	N	ka	kh		
(R1) töissä	377	13,5	3,4	439	12,5	2,9	F = 4,72	R1-R2
(R2) työtön	77	12,0	3,0	80	11,4	2,7	p = .003**	R4-R2
(R3) eläkeläinen	5	12,2	2,9	7	12,4	3,0	F = 3,02	
(R4) opiskelija	26	13,6	3,3	24	12,3	2,7	p = .029*	R1-R2

* p < .05 (tytöt), ** p < .01 (pojat)

TAULUKKO 12. 6- ja 8-luokkalaisten liikuntaindeksi äidin elämäntilanteen mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin elämäntilanne	Liikuntaindeksi						Merkitsevyys	LSD-testi
	6.lk			8.lk				
	N	ka	kh	N	ka	kh		
(R1) töissä	414	13,2	3,0	402	12,7	3,3	(6.lk)	
(R2) työtön	78	12,1	2,6	79	11,4	3,1	F = 4,01	R1-R2
(R3) eläkeläinen	6	14,3	2,1	6	10,3	2,0	p = .007**	R4-R2
(R4) opiskelija	25	13,6	2,9	25	12,3	3,2	(8.lk)	
							F = 4,68	R1-R2
							p = .003**	

** p < .01

TAULUKKO 13. 6-luokkalaisten organisoidun liikunnan määrä äidin elämäntilanteen mukaan (t-testi)

Äidin elämäntilanne	Lapsen liikunnan			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R2) työtön	79	3,7	1,5	(R1-R2) t = 3,42
(R1) töissä	420	4,4	1,9	p = .001**
(R4) opiskelija	25	4,8	1,9	(R3-R2) t = 3,31
(R3) eläkeläinen	6	5,8	1,5	p = .001**
				(R4-R2) t = 2,90
				p = .005**

** p < .01

TAULUKKO 14. 8-luokkalaisten organisoidun liikunnan määrä äidin elämäntilanteen mukaan (t-testi)

Äidin elämäntilanne	Lapsen liikunnan määrän			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R3) eläkeläinen	6	2,8	1,0	(R1-R2) t = 3,02 p = .003**
(R2) työtön	80	3,3	1,8	
(R4) opiskelija	25	3,6	1,7	
(R1) töissä	407	4,0	2,0	

** p < .01

TAULUKKO 15. Tyttöjen organisoitu liikunta vanhempien liikunnan määrän mukaan (variانسsianalyysi ja LSD-testi)

Vanhempien liikunnan määrä	Tyttöjen liikunnan määrän			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R2) 1+1	28	3,1	1,3	F = 3,34 p = .010*	R5-R2
(R3) 1+2	78	3,5	1,8		R6-R2
(R4) 2+2 tai 1+3	219	3,7	1,7		R6-R3
(R5) 2+3	137	3,9	1,9		R6-R4
(R6) 3+3	86	4,3	1,8		

* p < .05

TAULUKKO 16. Poikien organisoitu liikunta vanhempien liikunnan määrän mukaan (t-testi)

Vanhempien liikunnan määrä	Organisoidun liikunnan			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R2) 1+1	74	3,6	1,7	(R4-R2) t = -2,79
(R3) 1+2	62	3,9	1,9	p = .000***
(R4) 2+2 tai 1+3	189	4,3	1,9	(R5-R2) t = -5,17
(R5) 2+3	88	5,1	2,0	p = .000***
(R6) 3+3	57	5,3	2,2	(R5-R3) t = -3,95
				p = .000***
				(R5-R4) t = -3,37
				p = .001**
				(R6-R2) t = -4,76
				p = .000***
				(R6-R3) t = -3,89
				p = .000***
				(R6-R4) t = -3,14
				p = .002**

** p < .01, *** p < .001

TAULUKKO 17. 6-luokkalaisten organisoitu liikunta vanhempien yhteisen liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Vanhempien liikunnan määrä	6-luokkalaisten liikunnan määrän			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R2) 1+1	31	3,6	1,6	F = 5,11 p = .000***	R5-R2
(R3) 1+2	61	4,0	1,9		R5-R3
(R4) 2+2 tai 1+3	217	4,1	1,8		R5-R4
(R5) 2+3	118	4,7	1,8		R6-R2
(R6) 3+3	84	4,8	1,9		R6-R3 R6-R4

*** p < .001

TAULUKKO 18. 8-luokkalaisten organisoitu liikunta vanhempien liikunnan määrän mukaan (t-testi)

Vanhempien liikunnan määrä	Organisoidun liikunnan			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R2) 1+1	71	3,4	1,6	(R5-R3) t = 2,00 p = .047*
(R3) 1+2	79	3,4	1,8	
(R4) 2+2 tai 1+3	191	3,8	1,9	(R6-R2) t = 3,20 p = .002**
(R5) 2+3	107	4,0	2,2	
(R6) 3+3	59	4,6	2,3	(R6-R3) t = 3,17 p = .002** (R6-R4) t = 2,37 p = .020*

* p < .05, ** p < .01

TAULUKKO 19. 8-luokkalaisten organisoimaton liikunta vanhempien liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Vanhempien liikunnan määrä	Liikunnan määrän			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R2) 1+1	71	2,8	0,9	F = 5,72 p = .000***	R4-R2
(R3) 1+2	83	2,9	0,8		R4-R3
(R4) 2+2 tai 1+3	193	3,2	0,7		R5-R2
(R6) 3+3	61	3,2	0,7		R5-R3
(R5) 2+3	111	3,3	0,7		R6-R2 R6-R3

*** p < .001

TAULUKKO 20. Lapsen liikuntaindeksi isän liikunnan määrän mukaan (t-testi)

Isän liikunnan määrä	Lapsen liikunta-indeksiin			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R1) ei ollenkaan	180	11,6	3,1	(R3-R2) t = 4,63
(R2) joskus	548	12,7	2,9	p = .000***
(R3) säännöllisesti	279	13,8	3,3	(R3-R1) t = 6,97
				p = .000***
				(R2-R1) t = 4,23
				p = .000***

*** p < .001

TAULUKKO 21. 6- ja 8-luokkalaisten liikuntaindeksi isän liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Isän liikunnan määrä	6. lk			8. lk			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh	N	ka	kh		
(1) ei ollenkaan	72	12,1	3,1	108	11,3	3,1	F = 11,61	R3-R2
(2) joskus	286	12,9	2,7	262	12,5	3,1	p = .000***	R3-R1
(3) säännöllisesti	144	14,0	3,3	135	13,5	3,3	(6.lk)	R2-R1
							F = 15,13	
							p = .000***	
							(8.lk)	

*** p < .001

TAULUKKO 22. 6- ja 8-luokkalaisten organisoimattoman liikunnan määrä isän liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Isän liikunnan määrä	Lapsen liikunta						Merkitsevyys	LSD-testi
	6. lk			8.lk				
	N	ka	kh	N	ka	kh		
(R1) ei ollenkaan	74	3,1	0,7	112	2,9	0,9	F = 1,29	R2-R1
(R2) joskus	299	3,2	0,7	269	3,1	0,7	p = .27	R3-R1
(R3) säännöllisesti	147	3,2	0,8	141	3,3	0,7	(ei merk.)	R3-R2
							F = 9,79	
							p = .000***	

*** p < .001 (8.lk)

TAULUKKO 23. Tyttöjen organisoitu liikunta isän liikunnan määrän mukaan (t-testi)

Isän liikunnan määrä	Organisoitu liikunta			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R1) ei ollenkaan	80	3,2	1,5	(R3-R1) t = 3,91
(R2) joskus	304	3,8	1,8	p = .000***
(R3) säännöllisesti	155	4,1	2,0	(R2-R1) t = 2,76 p = .006**

** p < .01, *** p < .001

TAULUKKO 24. Poikien organisoitu liikunta isän liikunnan määrän mukaan (t-testi)

Isän liikunnan määrä	Organisoitu liikunta			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R1) ei ollenkaan	102	3,8	1,8	(R3-R1) t = 5,87
(R2) joskus	250	4,3	1,8	p = .000***
(R3) säännöllisesti	127	5,3	2,1	(R3-R2) t = 4,49 p = .000*** (R2-R1) t = 2,45 p = .015*

* p < .05, *** p < .001

TAULUKKO 25. Perheen tahdon tärkeys tytöille ja pojille isän liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Isän liikunnan määrä	Perheen tahto						Merkitsevyys	LSD-testi
	tytöt			pojat				
	N	ka	kh	N	ka	kh		
(R1) ei ollenkaan	64	1,4	0,8	75	1,9	1,0	(tytöt)	
(R2) joskus	263	1,8	0,9	212	2,2	0,9	F = 7,17 R3-R1	
(R3) säännöllisesti	129	1,9	0,9	117	2,5	0,8	p = .001** R2-R1 (pojat) F = 10,82 R3-R1 p = .000*** R3-R2 R2-R1	

** p < .01, *** p < .001

TAULUKKO 26. Perheen tahdon tärkeys 6- ja 8- luokkalaisille isän liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Isän liikunnan määrä	Perheen tahto						Merkitsevyys	LSD-testi
	6.lk			8.lk				
	N	ka	kh	N	ka	kh		
(R1) ei ollenkaan	57	1,9	1,0	82	1,6	0,8	(6.lk)	
(R2) joskus	442	2,2	0,9	216	1,8	0,8	F = 8,20	R3-R1
(R3) säännöllisesti	129	2,5	0,9	117	1,9	0,8	p = 000***	R3-R2 R2-R1
							(8.lk)	
							F = 4,48	R3-R1
							p = .012*	

* p < .05, *** p < .001

TAULUKKO 27. Lasten liikuntaindeksi äidin liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin liikunnan määrä	Lasten liikuntaindeksi			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
	(1) ei ollenkaan	211	11,8		
(2) joskus	577	12,8	3,0	F = 16,25	R3-R1
(3) säännöllisesti	238	13,5	3,4	p = .000***	R3-R2

*** p < .001

TAULUKKO 28. 6- ja 8-luokkalaisten liikuntaindeksi äidin liikunnan harrastamisen määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin liikunnan määrä	6. lk			8. lk			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh	N	ka	kh		
	(1) ei ollenkaan	71	12,4	2,8	140	11,5		
(2) joskus	307	12,9	2,8	270	12,7	3,2		
(3) säännöllisesti	134	13,7	3,3	104	13,2	3,5	F = 9,53 p = .000***	R3-R1 R2-R1

** p < .01 (6. lk), *** p < .001 (8. lk)

TAULUKKO 29. 6- ja 8-luokkalaisten organisoimattoman liikunnan määrä äidin liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin liikunnan määrä	Lapsen liikunta						Merkitsevyys	LSD-testi
	6. lk		8. lk					
	N	ka	kh	N	ka	kh		
(R1) ei ollenkaan	73	3,1	0,7	142	2,9	0,	F = 2,41	R2-R1
(R2) joskus	320	3,2	0,8	281	3,2	0,8	p = .091	R3-R1
(R3) säännöllisesti	140	3,3	0,8	108	3,2	0,7	(ei merk.)	
							F = 8,52	
							p = .000***	

*** p < .001 (8.lk)

TAULUKKO 30. Tyttöjen organisoitu liikunta äidin liikunnan määrän mukaan (varianssianalyysi ja LSD-testi)

Äidin liikunnan määrä	Tyttöjen liikunnan määrän			Merkitsevyys	LSD-testi
	N	ka	kh		
(R1) ei ollenkaan	79	3,3	1,7		R2-R1
(R2) joskus	325	3,8	1,8	F = 4,79	R3-R1
(R3) säännöllisesti	159	4,1	1,9	p = .009**	

** p < .01

TAULUKKO 31. Poikien organisoidun liikunnan määrä äidin liikunnan määrän mukaan (t-testi)

Äidin liikunnan määrä	Poikien liikunnan määrän			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R1) ei ollenkaan	134	3,8	1,8	(R3-R2) t = 3,07
(R2) joskus	257	4,5	1,9	p = .002**
(R3) säännöllisesti	83	5,3	2,2	(R3-R1) t = 5,42
				p = .000***
				(R2-R1) t = 3,88
				p = .000***

** p < .01, *** p < .001

TAULUKKO 32. 6-luokkalaisten organisoitu liikunta äidin liikunnan määrän mukaan (t-testi)

Äidin liikunnan määrä	Organisoitu liikunta			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R1) ei ollenkaan	72	3,9	1,8	(R3-R1) t = 2,73 p = .007**
(R2) joskus	310	4,3	1,8	
(R3) säännöllisesti	136	4,6	1,9	

** p < .01

TAULUKKO 33. 8-luokkalaisten organisoitu liikunta äidin liikunnan määrän mukaan (t-testi)

Äidin liikunnan määrä	Organisoitu liikunta			Merkitsevyys
	N	ka	kh	
(R1) ei ollenkaan	141	3,4	1,8	(R3-R1) t = 3,24 p = .001**
(R2) joskus	272	3,9	2,0	
(R3) säännöllisesti	106	4,3	2,2	

** p < .01